

728
EMMENOLOGIA:

IN QUA

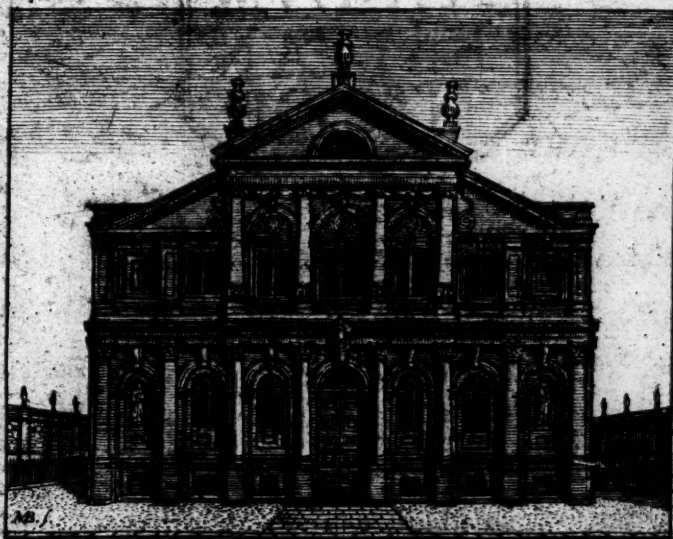
FLUXUS MULIEBRIS

MENSTRUUI

Phænomena, Periodi, Vitia cum Medendi
Methodo, ad Rationes Mechanicas exi-
guntur.

• AUTHORE

JOH. FREIND M. B. *Æd. Christi Alumn.* K.

OXONIÆ,

E THEATRO SHELDONIANO,

Impensis Thomæ Bennet ad Insigne Lunæ Falcatæ in Coe-
meterio S. Pauli LONDINI. A. D. 1703. 10.

Imprimatur.

GUL. DELAUNE.

Vic-Can. Oxon.

Novemb. 1. 1703.

PRÆFATIO.

MISERA profecto videtur & iniqua Fæminarum conditio, ut quæ Humani generis conservatrices à natura destinatæ sint, eædem morbis maxime obnoxie effingerentur. Quamcunque enim vitæ rationem sequantur, paucæ sunt, quibus contingit doloris expers & illibata sanitas: quippe si conjugio fruantur, ex eo ipso Leporum fonte amari aliquid surgit, & longa saltem tædia, si nihil asperius, secum affert Graviditas; sic cælibi otio se tradant, vix ita sibi cavere possunt, quin morbo aliquo laborent, ob id ipsum quia non fiunt Gravidæ. Eæ enim sanguinis suppetiæ, quas in Foetus usum atque alimentum accumulare debent mulieres, si paulo ultra debitum modum aut intus excrescant aut foras profluant, mille in
b tenello

P R Æ F A T I O.

tenello corpore turbas excitant. Eo quidem artificio efformatur muliebris fabrica, ut certis quibusdam temporibus depleri possit ista sanguinis redundantia: infinita tamen indies obversantur mala, quæ salutare hoc Naturæ opus interpellant; ita ut, ne, evacuatione hac minus rite peracta, sua Fæminis male constet sanitas, Ars in subsidium advocanda sit. Quæ cum ancilla quædam & ministra sit, quæ Naturæ opus, siquid obstaculi intervenerit, promoveat atque expediat; nisi agendi modum, quo utitur Natura, accurate intellexerit, ita parum illius conatibus auxilio erit, ut vix potuerit non admodum officere. Inuestigato autem Naturæ tramite, Ars siquando eam sequi atque æmulari velit, nullo errore huc illuc temere vagabitur, sed ad metam recta contendet.

In hac quidem quam aggredimur disquisitione, non utili minus quam jucunda, elaborarunt seculorum pene omnium ingenia: sed ut nullum fere est

P R Æ F A T I O.

est argumentum de quo plura scribunt Medici, ita nec ullum in quo Lectori minus satisfaciunt. Qua in re quod tam infelicitè cesserit Viri tum doctrina tum studio ad hanc rem satis instructis, nullam aliam causam reperio, nisi quod abstrusissima quæque principia & maxime recondita sequerentur; simpliciora vero & quæ quasi ante pedes jacuerunt, aut non viderent, aut contemnerent. Ita cum ingenio suo abrepti, in rebus admodum obscuris immorarentur, non mirum est si suorum potius somniorum fuerint, quam Naturæ interpretes. Hæc facile sentiet, si quis eos, qui de Mensibus ad satietatem usque scripserunt, Authores pervolvat; qui quidem fere omnes iis ratiociniis Mensium naturam explicant, quæ ipsa debuerant, nec tamen possunt, explicari. Talia sunt eorum, qui à Lunæ Phasibus, aut Archæo, aut Fermento quodam Menses deducunt, commenta. Quod si Naturæ vestigia fideliter legamus, ipsa nobis se ultro indicabit;

b 2

neque

P O R T A E F A T I O

neque unquam æque feliciter innotescet corporis humani machina, ac si leges eas, quas Mechanicis h. e. suis motibus præscripsit Natura, consulamus. Hisce enim principiis unice inniti debent vera Physices fundamenta: quibus quicquid superstruxeris, id non modo simplicitate sua legentis studium excitabit, sed evidentia etiam assensum coget.

Dolendum sane est Theoriam Medicinalem, quæ in multis saltem eadem certitudine ac Geometria elaborari potest, uti fere in Authorum scriptis tractatur, non modo conjecturalem videri, sed & absurdam; in quibus quidem eæ, quæ de morborum causis finguntur, Hypotheses, ita parum ad severiorem rationis normam accedunt, ut præclare satis actum sit, si non sensui plane repugnent. Multa sunt quæ ingenium hunc Medicinæ fontem contaminarunt; nihil tamen penitus inquinavit, quam infamis iste, qui in artem Medicam dudum irrepsit, Chymia

P R Æ F A T I O

miæ abusus : abusus inquam, quia si intra proprios limites consistat Chymia, nullum humanis commodis æque inservit instrumentum, nullum vel citius, vel efficacius morbos abigit. Hujus quippe provincia est Pharmacis eleganter concinnatis & quasi contractis Medicinam Practicam dictare: quod si ulterius excurrat Chymia, & ad morborum Theoriam suam accommodet principia, ingenia alioquin peracuta in errores agit, & vana scientiæ imagine deludit. Quid enim ea aut in causis morborum rite explicandis, aut symptomatis feliciter curandis præstare possunt principia, quæ ita nulla sunt, ut in animo quidem Philosophantium locum fortasse habeant, in rerum tamen natura minime existant? de quibus etiam inter ipsos Disciplinæ hujus Fautores nondum convenit. Utcunque vero commentitia fuerint Chymicorum Elementa, à plerisque tamen ad morborum cognitionem illustrandam adhibentur: eo utique successu,

P R Æ F A T I O.

cessu, ut non plus commodi Praxi Medice, quam Theoriæ detrimenti intulerit Chymia. Ita arti per se satis rationali offecit, uti hætenus tractata est, Philosophia Chymica: cuius tamen penitior scientia ita Medicinæ prodesse poterit, ut, si ad Mechanicas rationes exigatur, (quod fieri aliquando posse non desperandum est) nihil sit, quod etiam Theoriæ illustrandæ magis inservitutum videatur.

Sed huic de morbis scientiæ, depravatæ admodum & pene intermortuæ, Medicas tandem manus adhibuit, Vir studii atque ingenii admirabilis, Bellini: qui quidem in Artem Medicam introduxit sanius quoddam ratiocinandi genus, ex Mechanices atque Anatomie fontibus depromptum. Eam utili Theoriæ faciem prætulit, quæ & hodie ad hoc studium præclara quædam ingenia excitavit, & si recte auguramur, felicibus posterorum cœptis prælucebit. Etenim hinc omnino investiganda est
vera

P R Æ F A T I O.

vera morborum, tum causa tum indicatio; huiusmodi quippe principia non modo certa & naturæ maxime congrua reperiuntur, sed & intellectu etiam facillima. Optandum esset ut provinciam hanc susciperent, quibus Medicinæ palma, ab exteris etiam, ultro concessa est, Medici nostrates; famamque eam, quam in Curatione morborum illustranda jure obtinuit, in Theoria quoque excolenda sibi vindicaret Anglia. Eam quippe desideramus Theoriam, quæ à Praxi felicissima sit deducta, ad eamque rursus accommodata: quæ cum hætenus fere nuda fuerit & more tantum philosophico descripta, hodie forte minus æstimatur; dum ii qui rationem illam, qua ad Praxin applicanda sint Elementa Mechanica, parum perspiciunt, ea ne omnino quidem applicari posse arbitrantur.

Quod si ex Elementis hisce Mechanicis optime educatur Theoria Medica, muliebrium certe si qua alia morborum causa haud ita difficilis est, quin magna

P R Æ F A T I O.

gna saltem ex parte perspicui atque illustrari queat. Et sane operam nostram nullum æquius postulat argumentum, quam ut morbis istis quam certissimum remedium excogitemus, qui cum in Fæminis gravissimos dolores excitant, tum in nobis etiam, qui Humanitati pariter & Medicinæ studemus, non vehemens minus curandi studium excitare debent. Cum autem universi fere, quibus Mulieres laborant, morbi ab aliquo Mensum vitio, uti recte notat Hippocrates, deriventur, horas haud male collocasse videbor, si Mensum naturam paulo luculentius, quam hætenus in Libris tractatam reperio, explicare sim aggressus. In quo quidem opusculo nihil reconditum, nihil à communi sensu longius remotum reperiet Lector: si quidem id mihi unice curæ fuit, ut veritatem, quam maxime possem, assequerer; quæ quo magis obvia & familiaris fuerit, eo solet esse acceptior.

INDEX

Capitulum.

1. De Purgationis menstruæ natura.
2. Variæ de mensibus opiniones recensentur.
3. De Plethoræ causis, & quare fiat in Fœminis.
4. De Structura Uteri & Vaginæ.
5. De modo quo menses movet Plethora.
6. Argumenta contra Pletthoram refelluntur.
7. De Periodis.
8. Phœnomena mensum explicantur.
9. De iis quæ aut citius cient, aut diutius retardant menses.
10. De Symptomatis quæ à suppressis mensibus oriuntur.
11. De Methodo in Suppressis mensibus Therapeutica: cui subnectuntur Historiæ.

12. *De Symptomatis quæ à mensium
fluxu immodico oriuntur.*

13. *De Methodo in fluxu mensium
immodico Therapeutica: cui ad-
jiciuntur Historiæ.*

14. *De Remediorum viribus & Ope-
ratione.*

C A P. I.

De Purgationis Menstruæ natura.

PURGATIO *menstrua* five fluxus sanguinis ab utero singulis mensibus emanans, periodos suas communiter inchoat *secundo septenario*, terminat *septimo* five numeri septenarii quadrato: *communiter* dico, quia nonnullæ sunt mulieres in quibus tardius inchoatur fluxus, paucae etiam quas multò ante annum decimum quartum invadit; aliæ rursus, quas post quadragesimum nonum non deserit; memorantur præterea fæminæ menstruæ prorsus immunes.

Evacuati sanguinis *quantitas* pro varietate temperamenti, victûs, ætatis &c. diversa est: in sanis tamen & adultis vulgò assurgit ad uncias viginti, quibus convenit mensura ab *Hippocrate* assignata, duæ scilicet *Heminae*^a. Nec minor est in *qualitate* diversitas; aliquando enim ad *Lympham* propius quam ad sanguinem accedit humor menstruus: in sanis verò reperitur *rubicundus* valde & *floridus*, qualis (uti idem notat *Hippocrates*^b) è venâ sectâ Vi-

(a) *Morb. Mith. lib. I. f. 15.* (b) *Ibid.*

2 *De Purgationis Menstruæ natura.*

Stimæ recenter mactatæ cruor effluit. Qui tamen nonnunquam ita vitatur, ut pene inter venena referendus sit: sed hoc non proprio ipsius vitio debetur, sed admixtis fordibus & aliunde ducto contagio. Qui aliter censet, Authorum de hâc re argumenta consulat.

Eadem est *Periodorum* inconstantia; est enim ubi die 27 aut 20, est ubi *his* in mense, uti in *salacibus* observat *Duretus*^a, etiam aliquando absque sanitatis noxâ^b. Est demum ubi *ne semel* in mense redit Periodus: quæ tamen frequentissimè singulis *mensibus* recurrit. Pari modo se habet fluxûs *duratio*: in aliis enim *trium*, in aliis *quatuor*, in nonnullis non nisi *sex* dierum spatio terminatur: plerumque tamen *triduo* absolvitur^c.

Hæc omnia Phænomena in sequentibus locis erit expendere; nunc ad ea, quæ sub mensium fluxu ferè solent accidere, veniendum est.

Instante fluxu, in puellis saltem nondum purgatis, hæc præcipuè observantur Symptomata, *Dolor & æstus partium vicinarum, ad lumbos præsertim & coxas*, aliquando etiam *inflammatio, cephalalgia, appetitûs remissio, crurum lassitudo*; durante profluvio, invadit sæpe *nausea & languor*.

In *Biliosis* temperamentis paulò maturius fluunt menses citiùsque periodos suas conficiunt; in puellis mollioribus & minus *sanguineis* seriùs erumpunt. Ita si regio paulo cali-

(a) In *Holler*. 255. (b) *Panarol. Cent. 2. Obs. 41. Med. Septentr.* p. 33. (c) *Flipp. de Morb. Mul. 1. S. 15.*

Varia de Mensibus Opiniones recensentur. 3

dior fit, anno uno aut altero septenarium secundum antevertunt; si *frigidior*, excedunt. In *prægnantibus*, etiam & fere semper in *lactantibus* deficiunt; saltem tertio mense elapso non reperiuntur in gravidis. Ex *diuturniore morbo convalescentes* ægrè & non nisi tardè admodum revivunt. Fæminis *gulæ deditis* & genio liberius indulgentibus fluxus sæpe ad sextum diem & ultra extenditur; in *obesioribus*, & iis qui aut *tenui victu* aut *exercitio multo* utuntur, citius terminatur. Quantitas sanguinis evacuati ad *ætatis* usque *florem* augescit; *florente ætate*, æqualis permanet; *ætate* rursus *declinante* paulatim minuitur. In *junioribus* tenuior, in *senibus* crassior reperitur sanguis.

Varietatis hujusce ratio explicabitur in eâ quam tractaturi sumus Periodorum doctrinâ.

C A P. II.

Varia de Mensibus Opiniones recensentur.

Causas hujusce fluxûs, ad Oceani morem statò tempore æstuantis, & studio investigârunt & scriptis tradiderunt Medici tum veteres tum recentiores: infinitum esset quid de iis quisque senserit, referre; satis erit argumentorum capita depromere, ut si illorum sententiæ nobis parum placeant, quid melius possit exquiri, videamus.

4 *Variae de Mensibus Opiniones recensentur.*

In causis igitur investigandis, alii *finalem*, alii *efficientem* assignant; nonnulli, uti *Galenus*, utramque.

Causa finalis fluxûs menstrui ab Authoribus statuitur, vel *mulieres ad concipiendum aptiores reddere*, vel *fœtui præbere nutrimentum*. Qui prior sententiam amplexi sunt^a, menstruum fluxum ideo necessarium esse dicunt, ut sanguis à sordibus & recrementis purgatus tum foeminas magis ad coitum impellat, tum semen felicius excipiat. Huic argumento facile occurritur; neque enim in sanis sanguis ille qui ejicitur impurus est aut vitiosus, sed optimus & fragrantissimus: quippe non Glandulæ alicujus ope secernitur, sed ex capillaribus arteriis erumpit, ideoque naturam arteriosi, h. e. *purissimi* sanguinis retinet. Quod si hæc menstrua purgatio conceptui promovendo ita esset necessaria, nullæ certè conciperent mulieres, nisi quibus fluxerint Menses; quod quidem experientia & Historiæ Medicæ prorsus repugnat^b.

Alteram ex finalibus causis asserit *Galenus* eique scriptores fere omnes assentiunt; refragantur tamen nonnulli, & his duobus potissimum argumentis in *Galenum* insurgunt.

1°. Ne guttulam quidem materni sanguinis ad fœtum derivari aiunt; quia scilicet neque ulla datur inter Vasa Uterina & Umbilicalia Anastomosis: neque fœtus sanguine, sed succo lacteo per os nutritur^c: qui hoc asserunt pari etiam ratione

(a) *Charleton, Sylvius.* (b) *Hild. l. 5. obser. 41. Bonet. Med. Sepient. p. 30. Sennert. tom. 3.* (c) *Charleton. de Catamen. p. 36, & 43.*

possent

Variae de Mensibus Opiniones recensentur. 5

possent dicere infantes à materno sanguine non haurire alimentum, quoniam lacte, non sanguine nutriuntur. Unde verò id ipsum lac suppeteret, nisi ex materni sanguinis penu ad mammas deferretur? Jam in foetu nutriendo eadem valet ratio; siue enim ipso matris sanguine per arterias uterinas delato, siue liquore, qui in *Amnio* continetur, alatur foetus; utrinque facile constat sanguinem maternum foetui alendo inservire: quis enim istius liquoris aliam investigabit originem, qui eum ex materno sanguine derivari neget? ita ut si concedatur foetum *per os* nutriri, quicquid fuerit pabuli id omne à matre sit petendum. Foetum vero *per os* solummodo non nutriri satis probant monstra sine capite in lucem edita, & nonnulli ore naribusque obthuratis infantes: ulterius adhuc processit Medicorum^a in re Anatomicâ peritia, & foetum, placentâ intercedente, sanguine materno ali luculenter satis evicit. Exhibuit enim eam, (quam negant nonnulli^b) inter *vasa uterina* & *umbilicalia Anastomofin*: cum enim ovum in utero per septimanam unam aut alteram fluctuârit, ab eo, uterinâ lymphâ mollito & humectato, erumpunt protinus vasorum *umbilicalium* stamina, pari modo atque ex semine in terræ gremium immisso undique se diffundunt fibræ: hæc interiori uteri tunicæ ita se insinuant, ut vena umbilicalis arterias matris hypogastricas penetret, arteriæ vero umbilicales venis maternis inseran-

(a) *Columb. Anatom. p. 460. Casser. Placent. Tab. 5.* (b) *Whar-
ton, Charleion.*

6 *Varia de Mensibus Opiniones recensentur.*

tur. Per hos aditus perennis inter foetum & matrem agitur sanguinis circuitus: scilicet umbilicalis vena arteriosum sanguinem à matre accipit, quem in foetûs usum ad venam cavam adeoque ad cor deducat; uti arteriæ umbilicales sanguinem nutriendo foetui parum idoneum in venas maternas regerunt. Quod si nulla per hæc vasa daretur nutritio, non modo pabulo suo defraudaretur foetus, sed ne tunicæ quidem, quibus obvolutus est, ullo modo possent nutriri.

2do. Negant causam esse *Finalem* sanguinis menstrui, ut foetui in nutrimentum cedat, quia *quantitas novem mensum spatio evacuata nimis exigua videtur, ut alendo foetui sufficiat*. Utrum verò sufficere possit necne, hujusmodi edocebit calculus. In fæminis recte se habentibus sanguis menstruus effunditur ad uncias viginti; ita quantitas novem mensibus effusa erit lib. 15. quia verò nonnunquam accidit, ut gravidis etiam per tres saltem priores menses fluant menstrua, licet modica valde & immixta, supponatur effusi sanguinis quantitas eâ proportionem decrescere, ut primo mense dimanet $\frac{1}{2}$ seu $\tilde{10}$, secundo $\frac{1}{3}$ seu $\tilde{6}\frac{2}{3}$, tertio $\frac{1}{4}$ seu $\tilde{5}$, postea verò omnino deficiat: unciis demum $21\frac{2}{3}$ ex lib. 15 subductis, quantitas sanguinis residua, quam prægnans in foetûs nutrimentum commodare possit, erit lib. $13\tilde{2}\frac{1}{3}$, quæ si cum recenti foetu atque involucris omnibus in trutinâ ponatur, excedet pondere; nullumque dubio locum relinquet, quin

(a) *Bayle dissert. de Mensib.*

em-

embryoni incrementum satis idoneum largiri possit. Medium enim foetus recentis pondus est lib. 12, aliquando majus, frequenter etiam minus reperitur. Quod si prægnavanti menses deficient, suppetunt ad alendum foetum lib. 15; quibus verò ultra uncias viginti assurgit fluxus, uti non raro fit, eæ foetui, etiamsi monstrum sit, alimentum novimestre facile ministrabunt.

Igitur non video cur à Galeni sententiâ recedendum sit, qui in *Definitionibus Medicis* hoc docet, *τὰ κατάμηνια παρέχεται τῇ γυναικὶ πρὸς ὕψιστον ἐκτρέφειναι. Ἐπὶ τοῦτο δὲ λέγει τὸ σὺνδεῖν, τὸ ἐμ-
εῖναι τὸ τοιοῦτον παρέχει.* Tribuuntur mulieri menstrua, quæ sanitatis gratiâ vacuentur; embryoni autem nutrimentum præbeant, per conceptum suppressa. Quæ verba modò sint ritè intellecta, veritati optime respondent. Ea enim quæ inter Scriptores multum agitur quæstio, *An foetus scilicet menstruo sanguine alatur*, perridicula est & à sanâ h. e. Galeni mente alienissima: quasi verò ille unquam crediderit foetum nutriri eo ipso sanguine, qui foras ejicitur: quasi non hoc potius voluerit, sanguinem in muliere redundare, ut non tantum proprio corpori alendo satis habeat, sed & concepto foetui pabulum insuper ministret; ideo tamen per uterum extra graviditatem singulis mensibus expurgari, quoniam redundet: neque enim menses fluere, nisi redundaret sanguis, Galenum credidisse statim videbimus.

De *Efficiente* hujusce profluvii causâ non minùs inter se discrepant authores: dum alii Lu-
nam,

8 *Variae de Mensibus Opiniones recensentur.*

nam, alii *Fermentum* quoddam, alii denique *Plethoram* statuunt. De his sigillatim pauca sunt dicenda, ut quænam ad veritatem propius accedat sententia, perspici queat.

Et 1mo qui mensium causam à *Lunâ* petunt, hoc unico omnes ducuntur argumento, quod fluxûs uterini periodus *Lunæ cursibus* respondeat, adeoque ad illius imperium dirigatur: quod sane argumentum facile & breviter convelli potest, si quis reponat menstruis periodos contingere *Lunæ* minimè congruentes, siquidem eæ frequentius *crescente* adhuc *mense* quam *exacto* recurrunt. Quod si huic profluvio præesset *Luna*, mulieres omnes, quibus eadem esset regio, ætas, atque temperies, eodem tempore iisdemque vicibus ad menstrua cieret: quod tamen ita parum fit, ut ne fieri quidem possit.

2do. A *Fermento* quodam menstruorum causam deducunt ex recentioribus plerique^a; quod quidem, diverso licet vocabulo obvolutum, idem est ac apud *Democritum fervor uterinus*. Statuunt nimirum colluviem menstruam per uterum purgari ope *fermenti*, quod in totâ universi sanguinis massâ diffundi censet *Graaffius*, *Bayleus* verò uteri indigenam agnoscit. Uterque *fermentum* hoc in *salibus* quibusdam situm esse contendit, qui motu suo sanguinis massam ita exagitant, ut statis quibusdam temporibus, singulis scilicet mensibus, acrius effervescat, & per uteri vasa exitum quærat. Quomodo peragatur hæc *fermentatio*, aut cur his periodis vi-

(a) *Graaff. Bayl. Emmeller.*

res suas exerat, argumentis lectori parum satisfaciunt, verbis admodum imponunt. Eorum enim sententia, quæ propria *singulis visceribus fermenta* tribuit, non modo circulanti sanguini, sed communi sensui repugnat. Ubi enim *fermentum* istud delitescit, ubi tam securo fruitur hospitio, ut ab humoribus præterfluentibus minimè turbari aut abripi queat? quodd si *fermento sedem in visceribus* largiamur, unde ei tanta suppetit supellex, ut perpetuis impendiis exhauriri nequeat? Desideraret certè novi fermenti suppetias, ut perenne hoc fermentandi munus obiret. Altera de *fermentis* opinio, quod scilicet *totius sanguinis massa fermentescat*, à veritate æque aliena est: sive enim ad *Chymicorum* mentem exponatur *fermentatio*, actio scilicet *mutua acidi & alkali*; sive latius sumpta ^a *partium motum intestinum* denotet, neutro modo sanguini competere potest: non priori, quia in sanguine desit ^b *acidum*: non posteriori, quia fluidi cujusvis partes, quæ sub iisdem planis horizontalibus jacent, æqualiter premuntur, adeoque ad *quietem* se componunt, nisi novo aliquo impetu in motum cieantur. Ita si daretur aliquis in sanguine *motus intestinus*, brevi deficeret, nisi liquido, quod à corde immittitur, excitaretur denuo & revivesceret: quodd si à liquido, quod à corde influit, *motus intestinus* oriatur, satis constet alium in sanguine motum dari non posse, præter eum, quo continuò progreditur & circulatur.

(a) Willis de Febris. (b) Boyle. Picarn.

Sed exolevit ferè hodie absurda illa de fermentis doctrina, & à sanissimis saltem scriptoribus jam diu explosa est. Quòd si aliquam rationis speciem præ se ferre queant fermenta, ad hunc modum exponi debent; nempe quòd in utero sitæ sint glandulae, in quibus liquor sive fermentum quoddam fecernitur, quod in sanguinem singulis tantum mensibus deducitur, eumque in motum vividiorum suscitans & rarefaciens, & uteri canales fortius distendens, viam mensibus aperit. Hoc verò fermentum semel tantum in mense effunditur, quia ductuum excretoriorum orificia ita tenuia & angusta sint, ut id solà vi quantitatis, spatio menstruo secretæ, exitum reperiat; pari modo ac in testiculis fit. Hæc Hypothesis, utcunque primâ facie cæteris paulò magis probabilis videatur, cum iis tamen æquè à veritate abhorret: idem quippe contra omnes de fermentis Hypotheses valet argumentum, nempe si à fermento, non à Plethora concitarentur menses, brevi spatio ea sanguinis quantitas foras effusa esset, quæ vitæ fomitem penitus extingueret. Contra fermenta acriter contendit in suo de Catamenii libro Charletonus, & Bayléi sententiam satis viriliter evertit: qui tamen cum exponit suam, totum illud argumentum ex ipso Bayléo, iisdem per omnia ferè verbis expressum, mutuatur, quod paginis proximè præcedentibus rejecerat & refutârat.

3to. denique Plethoræ tribuit Galenus menstrui fluxûs originem, in libro de Venæsectione adversus Erasistratum, ὅν αὖτῃ (ὅς οὖν) γυναικας

Varie de Mensibus Opiniones recensentur. II

μὴν ἀπὸ τοῦ ἐφ' ἑκάστῳ μὲν κινεῖ, τὸ παρὰ τὸν δότοχρον
τὸ αἷμα πρὸς; εἴδει γὰρ, οἷμαι, αἶμα πρὸς τὸν δότοχρον
ποῖς πρὸς διατρίβον, & οἷμα πρὸς ἡλίου καθάρων, & δι
ἀμφοῖν τῶν πρὸς τῶν δότοχρον, ἡμῶν φασὶν εἶναι &
καθάρων τὸν κένωσιν. Nonne natura ipsa mulieres
cunctas evacuat, sanguine superfluo singulis mensibus
foras effuso? quippe muliebri genus, quod domi
ageret neque vehementibus laboribus exerceretur,
neque sub claro sole viveret, & propterea quamplu-
rimos humores concervaret, oportebat opinor eva-
cuationem hujusce plenitudinis, tanquam remedium
à natura datum, accipere. Hanc de Plethora sen-
tentiam multi post Galenum secuti sunt; quam
tamen apud authores ita parum illustratam re-
perio, ut neque luculenter satis appareat, vel
quibus de causis menses moveat Plethora, vel
quænam in fæminis vera sit ipsius Plethora
causa. Igitur quoniam his rite explicatis men-
strui fluxûs naturam clariùs innotescere posse
confidimus, disquiremus primò unde origi-
nem deducat, & quomodo in fæminis crescat
Plethora; deinde quibus viribus, & quâ potis-
simam de causâ, sanguinem per uterina vase
exoneret: quibus ultimo loco adjicientur ar-
gumenta, quæ periodicum profluvii istius re-
cursum expedient quodammodo & illustra-
bunt.

B 2

CAP.

(12)
CAP. III.

*De Causis Plethoræ, & quare fiat
in Fæminis.*

UT causis *Plethoræ* investigandis rectius
sternatur via, liceat his uti præmissis.

1°. *Corpus omne in eodem statu permanere, si
evacuatio additioni fuerit æqualis; & vice versâ.*

2do. *Si animali cuivis periodica aliqua super-
venerit sanguinis eruptio, & idem exactâ eruptione
status redierit qui sub initium periodi fuit, ita ut
nec minùs nec magis ponderosum fiat animal, in
eo ante eruptionem istam fuisse Plethoram: &
porro evacuationes omnes ante eruptionem factas
additioni fuisse impares, at unâ cum erumpente
sanguine æquales.*

Hæc per se satis liquent; unica quippe, ex
quâ quantitas materiæ cujusque dignoscitur,
mensura, est pondus. Si igitur corporis pon-
dus idem maneat, manet eadem etiam quan-
titas materiæ; seu quod idem est, quantum ad-
ditur corpori, tantum etiam & ab eo evacuatur.
Si verò minus evacuatur quàm apponitur,
crescet pondus corporis, adeoque quantitas ma-
teriæ erit major; quæ si ad hunc modum aucta
in vasis sanguineis accumuletur, nec in habi-
tum corporis diffundatur, inducetur sanguinis
plethora, donec fiat eruptio. Ipsa autem eru-
ptio per vices recurrens indicat sanguinem non
in

in carnes absumi, sed intra *vasa* coacervari.

Quocunque igitur in corpore talis oriatur *Plethora*, ut necesse sit certis quibusdam periodis materiæ redundantis excretionem fieri, satis liquet omnes eas evacuationes, quæ periodorum intervallis factæ sunt, quantitate materiæ corpori ingestâ fuisse minores: quod si corpus, factâ hâc excretionem periodicâ, in eundem cum illo statum redigatur, quem incipiente periodo obtinuit, sequitur omnino ultimam hanc evacuationem, intermediis omnibus conjunctam, ad mensuram quantitatis per totius periodi decursum ingestæ assurgere.

Et hæcenus quidem non tam *conjecturâ*, quàm *demonstratione* perventum est.

Itaque ut hæc omnia instituto nostro accommodemus, ex certissimis principiis concludi potest, cum sæmina, expurgatis mensibus, eundem obtineat corporis statum, quo sub periodi menstruæ initium fruebatur, (quod experientia confirmat) in eâ decursu istius periodi evacuationes cæteras assumptis alimentis impares fuisse: itidem, quia hæ fuerint impares, humorem nutritium in corpore redundare; qui si intra circulationis ambitum conclusus sit, sanguini eam, pro quâ contendimus, inferet *plethoram*.

In eodem verò statu jugiter permanere, tum ex visu tum ex *staticâ*, probantur integræ valetudinis mulieres; in quibus totius ferè ætatis decursu nulla ponderis mutatio sentitur, modo eadem observetur vivendi ratio, idemque adhibeatur rerum quas vocant *Non-naturalium* usus.

Sed

14 *De Causis Plethoræ, & quare fiat in Fæm.*

Sed ne fortè paulò altius excurrere videamur, libet ad medium aliquod, ne dicam perexiguum, tempus descendere; & id tantum petimus, ut Fæmina sana, & mensibus rite purgata, per quinque annos eadem permanere concedatur: hoc si impetramus, sequitur ex *Premiss.* 1. evacuationes omnes eo quinquennio peractas alimenti copię respondisse; è quibus tamen evacuationibus est *fluxus menstruus*; quod si, mensibus subductis, evacuationes reliquæ non responderint, patet ex *Prem.* 2. fuisse ante ejectos menses in Muliere *Plethoræ*.

Aliud argumentum, cur evacuationes cæteræ ad ingesta alimenta parum assurgant, ab ipsis mensibus desumi potest: si enim assurgerent, profluvium menstruum non tam inter crises salutes quàm morbos poni deberet; & misellæ Fæminæ quinquennii spatio sanguinis puri lib. 100, ut in capite præcedente demonstratur, frustra evacuarent, seu quod idem est, lib. 100 de pondere suo amitterent. Itaque tantum abesset ut sano corpore fruerentur; corpus eo tempore vix haberent.

Pariter eadem certitudine colligimus, secretionem in cæteris animalibus ingestæ materiæ respondere; quoniam, cum ætatis florem consecuta sint, in eodem prorsus statu permanent; quia verò evacuationis additionisque eadem sit proportio, ideo in iis non accumulari *Plethoræ*: neque porro menses fluere debere, qui citra *Plethoræ* non moventur. His alia forsitan in sequentibus adjicietur ratio, cur *Bruta* fluxui menstruo non sint obnoxia.

Satis

Satis jam perspicue ostensum est, in muliere dari *Plethoram*; quibus verò de causis ista fiat redundantia, seu, quod idem est, quare in eà deficiat totius alimenti evacuatio, hoc etiam si explicare potero, argumento plenius satisfacere videbor.

Perspirationem igitur, eà enim secretionem alimenti pars longè maxima dissipatur, in feminis imminuere probantur sequentia.

1. Uti observat accuratissimus rerum investigator *Sanctorius*^a, *Vires imbecilles*: & has quidem à molliori texturâ rectè deducere videtur *Hippocrates*^b; quò enim magis *solide* fuerint partes, eò *robustior* fit corporis compages. Sed quæcunque sit imbecillitatis hujusce causa, certum est *mulieres* viris esse *imbecilliores*; idque ex *pulsu* satis innotescit. *Pulsus* enim *mulierum* ferè *languescere* dicas, si cum *virili* conferatur; quod etiam annotavit *Galenus*^c; à *pulsu* porrò certissima *roboris* indicia sunt petenda. Quid enim est *robur*, nisi vis illa, quæ à sanguine & spiritibus in membra derivatur? ea verò quomodo derivari potest, nisi cor, cujus solius motu diriguntur sanguis & spiritus, validius contrahatur? Quòd si cordis contractio sit validior, fieri nullo modo potest, ut non *fortius* increbrescat *pulsus*. De hoc qui dubitat, dubitare etiam potest, utrum sit *pulsus*. Sed ut ad rem redeamus, *Sanctorii Aphorismus* ab iis quæ dicta sunt demonstrari potest: si enim *pulsus* sit *imbecillior*, minor

(a) *Med. Stat.* f. 1. § 2. (b) *De Gland.* f. 11. (c) *De Caus. Puls.* 3. 2.

16 *De Causis Plethoræ, & quare fiat in Fæm.*

sanguinis quantitas ad glandulas, non inter-
cutes modò, sed alias omnes dato tempore
deferetur, ideoque minor erit humorum se-
cretio: etiam id ipsum quod secernitur, pro-
pter eam quam explicuimus *imbecillitatem*, è
fibris, quarum tensio remissior est, non ita
promptè aut fortiter exprimi potest.

Ad hunc modum à *viribus imbecillis* orietur
perspirationis defectus: quòd si in fæminis *va-
sorum orificia* multò quam in viris exiliora sint,
(quod rationi fortè non repugnat, quia &
earum compages magis delicata sit, subtiliusque
pertexta, & moles semper ferè contractior)
alterum à nostrâ parte erit argumentum; quia
tum copia scilicet liquidi in vasa secretoria in-
fluentis minor suppetit. Est enim secretio,
ut velocitas sanguinis, & vasis secretorii orifi-
cium; uti demonstravit *Bellini*. Adeoque ob
minorem sanguinis velocitatem, quam ex *pul-
su* cognoscimus, & capillarium angustias, quæ
ex *texturâ* delicatulâ etiam probari posse vi-
dentur, minor erit in fæminis materiæ per-
spirabilis secretio.

2. *Temperamentum*, quod *humidius* esse in
fæminis quàm in maribus rectè ^a pronuntiat
Hippocrates. Fæminarum enim corpora, tum
ad tactum tum ad visum, multò molliora & te-
neriora sunt quàm virorum; à quâ partium
mollitie *humidi redundantiam* idem ille Autor
non absurdè deducit ^b: quo enim minùs solidæ
sint partes, eò magis in iis abundat fluidum.
In viris autem, quò solidior evadit corporis

(a) *Nat. Puer.* f. 6. (b) *Morb. Mul.* I. f. II. (c) *De Gland.* f. II.
com-

compages, eò minus fluidi relinquitur; solidarum enim partium moles, nisi imminuta fluidi copia, incrementum nequaquam potest. Itaque ratione molis suæ plus habent sanguinis mulieres quàm viri. Hinc est quòd citius ad debitam magnitudinem assurgant; quia liquidi copia, ex quâ solidæ partes conflantur, in his sit uberior: ita ut minori tempore æquale, vel æquali tempore amplius nutrimentum inde hauriri queat, uti argumentatur Hippocrates^a. Cum igitur fæminæ hæc gaudeant temperie, humiditatem in iis non remitti bene colligit laudatus Author; quia rariore sint texturâ^b: patet etiam ex staticâ Sanctorianâ, humida corpora minus perspirare, & plenius nutrimentum secretioni insensibili officere. Eodem fundamento nititur Aphorismus ille^c, ab aquæ potatione perspirationem insensilem impediri. Pariter aquosas, (i. e.) per-quam humiditas, mulieres diutius purgari scribit Hippocrates^d.

3. Vita domi acta & labore minus exercita; ideoque hinc etiam originem trahere Plethoræ rectè statuit Galenus, & optimus naturæ interpres Hippocrates^e. Etenim annotante Sanctorio^f, "Exercitio corpora leviora fiunt; omnes quippe partes, præcipuè muscoli & ligamenta, motu ab excrementis purgantur; perspirabile ad exhalationem præparatur, & spiritus tenuiores fiunt: ita quicquid sit humoris superflui, id fortiùs foras exprimitur; optime enim notavit Hippocrates, labore ali-

(a) Morb. Mul. I. f. II. (b) De Gland. f. II. (c) Med. Stat. f. 3. 67. (d) Epid. 6. I. (e) De Gland. f. II. (f) S. 5. 9.

quid humoris abduci ^{3.} Contra verò *quiete nimia* gravius fit corpus, & propter *inhibitam perspirationem* humores intra vasa *redundant*; igitur rectè docet idem *Sanctorius*, *perspirationem*, ubi in sanis deficit, *exercitio sarciri* ^{b.}

Quæret fortasse aliquis, quare fæminas minus perspirare contendam, cùm in iis plerumque æque copiosus ac in viris observetur sudor? cui hic hæret scrupulus, discat è *Sanctorio*, quòd *perspiratio* & *sudor* ita parum inter se conveniant, ut nihil ferè habeant commune; contrà quòd hic amplius provocatur, eò magis illa minuitur^{c.} Saltem si præcesserit sudor paulò uberior, perspirationem ad horas & fortasse dies aliquot languescere & ratio evincit & Statice^{d.}

Ultimo de *otiosa vitâ* argumento facile erit reponere, plurimas inveniri mulieres, *exercitio* quidem *laboribusque* affuetas, non ideo tamen mensibus immunes. Sed meminerit Lector defidiam non esse unicam plenitudinis menstruæ causam: utcunque labori se assuescat mulier, *humidam* suam secum portat *temperiem*, & *vires imbecilles*. Quòd si cui & *vita athletica*, & *fictum temperamentum* contigerit, dubitari forsan potest, utrum illi fluxura sint menstrua: pro me certè haud parum facit quòd observârunt *Practici*, eas, quibus menses penitus defuisse compertum est, calidissimi^e fuisse temperamenti *Viragines*: quæ cùm ad *robur masculinum* accedant, & *laboribus* ut plurimum se exer-

(a) *Marb. Mul.* I. II. (b) *S.* 5. 34. (c) *S.* I. 12. 13. 23. 110.
(d) *S.* 5. 3. (e) *Placer. Obs. Med.* p. 247.

ceant, alimentum omne facile digerunt & per poros eliminant^a. Igitur in his pulsus validiores observat Galenus^b. Ita mensibus Saltatrices destitui scribit Semmertus^c, Forestus^d etiam Cantatrices: quod & experientia satis confirmat. In quibus quidem omnibus labor id efficit, ut evacuationes copiarum ingestarum respondeant; adeoque nec ulla desideretur mensium purgatio.

Sed utcumque de causis disceptari queat, de re certum est. Plethorâ igitur demonstratâ, non ita arduum est, quibus viribus, & quâ potissimum de causâ, sanguis per uterina vasa effluat, explicare.

CAP. IV.

De Structurâ Uteri & Vaginæ.

ANtequam verò modum, quo ad cientes menses utitur Plethora, exponam, necessarium videtur pauca de Uteri & Vaginæ fabricâ præfari: quod quidem ii qui de Catamenii scripserunt, tanquam à re suâ alienum prætermittunt; quamvis nihil ferè est, quod de hoc argumento cogitanti clariorem lucem afferat, quam muliebris Uteri structura, non tantum animo perspecta, sed ad examen hoc accommodata. De hac itaque quantum instituto meo sufficit, breviter dicam.

(a) Hildan. c. 5. Obs. 41. (b) Caus. puls. 3. 5. (c) Tom. 3. (d) L. 28. obs. 1.

1. In fœminis *Pudendum*, uti & reliquum corpus, respectu *horizontis* situm obtinet *perpendicularem*, in cæteris animalibus *parallelum*.

2. Interna tam *Uteri* quàm *Vaginæ* tunica, in quam inferuntur variè & disseminantur venæ & arteriæ, *adipe* omnino caret & *crassitie*; ita ut vasa, fibris ipsius intertexta, minus sustinere aut munire queat: quæ quidem in cæteris ferè quibuscunque corporis partibus plurimùm suffulciunt muscoli & pinguedo.

3. Vasa sanguinea, tam arteriæ quàm venæ, numero penè infinita ad has partes deferuntur; quorum tamen major copia in uterum diffunditur. Arteriarum rami, uti & venarum, ex utroque latere sibi invicem per *Anastomosis* committuntur, qui non recto cursu ad uterum feruntur, sed variè inter se *implicati* & *contorti*, *curvis* & quasi *serpentinis* ductibus perreptant. Cujus quidem texturæ ratio satis elucet & necessitas; gravidâ enim muliere, & foetu uterum magis indies distendente, comprimerentur omnino, aut diffilerent potius vasa sanguinea, nisi his ambagibus circumducta essent: hoc nimirum artificio formata utero sensim crescenti facile cedunt, & ultimis graviditatis mensibus in directum magis reducuntur.

4. Aortæ truncus descendens multo *amplior* in fœminis quàm in viris reperitur: eo utique naturæ consilio, ut non modò ad musculos excludendo foetui inservientes, sed ad *uterum* etiam, in quo fovetur & enutritur foetus, major sanguinis copia deferatur. Quæ quidem

dem vasorum multitudo facit, ut non alium quemvis, nisi per *uterum*, sibi exitum quærant menses.

5. Venis omnibus *uterinis* defunt *valvule*.

CAP. V.

De modo quo Menses movet Plethora.

CUM talis sit vasorum conformatio, videamus quomodo, accedente *Plethorâ*, sanguis per ea expurgetur. Quod ab his propositionibus, quas demonstrant *Mathematici*, clarissimè deduci potest.

Prop. 1. *Augetur momentum corporis cujusvis, seu vis ea quâ corpus è loco suo continuò tendit, augendo vel celeritatem vel quantitatem materiæ, vel utramque.*

2. *Si momentum corporis sit majus quàm contraria impediementi vis, id impediementum removebitur.*

3. *In percutientibus corporibus ictuum magnitudo motui deperdito proportionalis est.*

4. *Motus deperditus est ut resistentia.*

5. *Si corpus datâ vi in impediementum aliquod feratur, ictus magnitudo erit, ut sinus anguli incidentiæ.*

6. *In quovis fluido non tantum est pressio deorsum, sed etiam à latere & undiquaque.*

7. *Fluidum corpora circumposita premit à latere omni illâ vi, quâ partes ejus conantur à pressione recedere.*

8. *Pressio*

22 De modo quo Menses movea Plethora.

8. Pressio lateralis est in ratione altitudinis, quâ fluidum incumbens assurgit.

9. Directio pressioinum superficiei, quæ premittitur, est perpendicularis.

Priores duæ propositiones ostendunt, quare incremente Plethora sanguis è canalibus suis erumpat; reliquæ, quare ex uterinis potissimum feratur.

Per se enim luculenter patet, quomodo, eadem manente velocitate, augeatur momentum sanguinis in Plethora; quia scilicet augetur quantitas: quod si augeatur etiam velocitas, eò fortius erit momentum. In Plethora tamen semper crescit, non modò quantitas sanguinis, sed & velocitas, nisi sanguis nimis lentus fuerit aut viscidus: si enim rite admistus & minutus sit, quò magis mole creverit, eò plures secernit spiritus; quò verò spirituum copia sit uberior, eò crebrior fit atque validior cordis contractio: ita ut, si accesserit Plethora, necessariò sanguis velocius circuletur, adeoque majore cum momento in impedimenta quævis impingat.

Vasa vero sanguinea tanquam impedimenta spectanda sunt, ne sanguis extra canales feratur; & hoc sanè efficiunt, quamdiu aut æquis viribus aut majoribus sanguini circulanti renitentur: cum verò eousque increbuerit sanguinis momentum, ut ei oppugnando vasa minimè sufficiant, locum facile cedunt, ut per ipsorum tunicas sanguis erumpat. Vasa verò uterina, quia, uti diximus, carne parum suffulta sunt, siqua alia, ad cedendum sunt facillima:

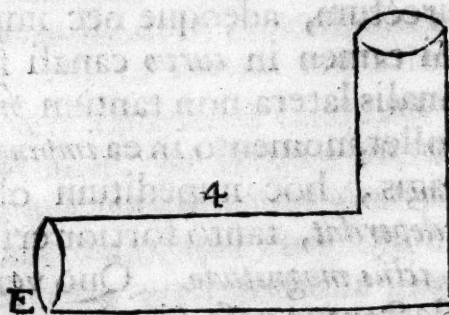
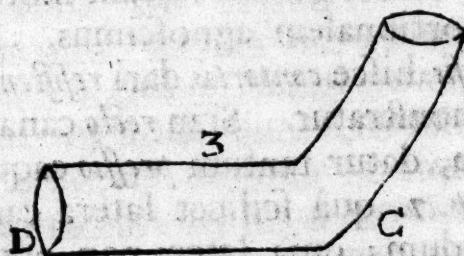
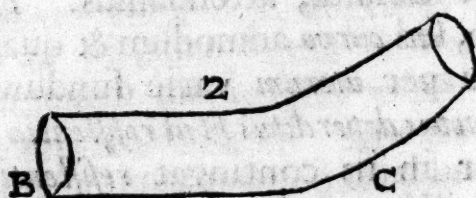
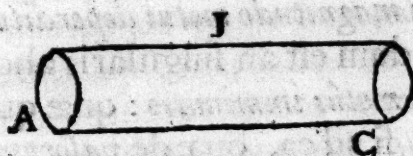
cillima: ea sanè reniti non posse ostendit ipsa sanguinis eruptio; qui quidem erumpere minime posset, si ea contra æquali momento resistissent.

Quia verò per *Prop. 3. in percutientibus corporibus ictuum magnitudo motui deperdito proportionalis sit*, videndum est an singularis aliqua in uterinis vasis fiat motus imminutio: quæ quidem clariùs elucebit, si ad ea, quæ de vasorum structurâ paulo antè diximus, attendamus. Ea nempe non recto, sed curuo admodum & quasi serpentino cursu per uterum variè funduntur: itaque cum motus deperditus sit ut resistentia per *Prop. 4. si major in iis contingat resistentia, major etiam erit ictus magnitudo*; quam motui deperdito proportionalem agnoscimus. Majorem verò in vasis hisce contortis dari resistentiam hoc modo demonstratur. Si in recto canali decurrat fluidum, datur tantum pressio eaque lateralis per *Prop. 7. quâ scilicet latera canalidis tendit fluidum*; quia latera non opponuntur fluido in directum, adeoque nec impedimento sunt. Si tamen in curuo canali moveatur fluidum, canalidis latera non tantum premit, sed omni, quo pollet, momento in ea impingit: quanto verò magis, hoc impeditum obstaculo, de motu suo deperdat, tanto fortior erit in idem obstaculum ictus magnitudo. Quod verò in curuum magis flectantur vasa (i. e.) quo magis directioni fluidi sint opposita, eò major erit vasorum resistentia, & proinde major ictuum magnitudo: inde etiam uberior accedet fluido vis, quò faciliùs vasa possit percurrere.

Si

24 De modo quo *Menses* moventur *Plethora*.

Si enim canalis cylindrici A C (uti in Fig. 1.) *axis* sit fluidi directioni semper *parallelus*, nullus erit particularum fluidi in ipsis latera impetus, adeoque & *ictus* nullus; *flui-*

dum verò omni illa vi, quâ premitur, *latera* vasis *perpendiculariter* urgetur. Quod si *quantitas* fluidi augeatur, *pressio* etiam & *vis*, quæ in canalium latera exercetur, augebitur: unde
oriatur

orietur canalium *distensio*, & proinde laxior fibrarum textura, minorque inter se coherrentia. At si canalis sit *inflexus* paulò, ita ut obliquè feratur sanguis à B ad C, (uti in Fig. 2.) moles sanguinis aucta non modò *latera* ipsius *distendet*, sed in partes *curvatas* cum *impetu* feretur, & fibras jam satis distentas cum *ictu* perfringet: eoque faciliùs, cum, uti ostendit Borelli, *Vis ictus omni pressione infinite major sit*. *Ictus* verò *magnitudo* major erit, quò magis *incurvetur* canalis, idque in *ratione sinûs anguli incidentiæ*. Nam si sanguis (uti in Fig. 3.) à D ad C dirigatur, major erit *ictus magnitudo* ad latus C, quàm cum sanguis (in Fig. 2.) à B ad C decurreret. Aded quò magis *incurvetur* canalis, eò major erit *ictus magnitudo*; donec ad *flexionem* (ut in Fig. 4.) *perpendicularem* perventum sit, ubi datur maxima; quia ibi *sinus anguli incidentiæ* fit maximus. Ita satis patet in *curvis* canalibus *ictus vim* intendi.

Et hæc quidem uberiùs explicare libuit, ut perspicuè innotesceret, non minimum conferre ad menses per *uterum* evacuandos ipsius *uteri structuram*.

Etiam hoc ad cætera accedit, quòd vasa, quò magis *contorta* sint & *circumvoluta*, eò *longiora* multò fiunt: *longitudine* verò efficitur, ut plus sanguinis intra latera sua excipiant; sanguinis aded *quantitate* auctâ, augetur & *momentum*; unde fit facilior per tunicas eruptio.

Quòd si *uteri fabricam* attentius advertamus, luculentiùs adhuc patebit ratio, quare per *uterina* potissimùm vasa exoneretur sanguis

D

men-

menstruus. Cum enim *pudendi muliebris situs*, respectu horizontis, *perpendicularis* sit, idem etiam erit situs *arterialis fistulae*, quæ à corde ad uterum sanguinem deportat: quia verò in *fluidò* per *Prop. 7.* corporis cuiusvis circumpositi fiat pressio, non *deorsum* modò, sed etiam à *latere*; per *Prop. autem 8.* pressio *lateralis* sit in ratione *altitudinis*, quâ attollitur incumbens fluidum, universa columna sanguinis ab *aortæ descendentis* trunco ad uterum protensa *uterina* vasa à *latere*, idque *perpendiculariter* per *Prop. 9.* comprimet & distendet: quòd si *pressio* hæc à *situ* arteriarum *perpendiculari* orta, cum iis quæ de canalium *ambagibus* dicta sunt conferatur, facillimè dispiciet ingenuus lector, quòd ad evacuandos menses præ omnibus vasis longè aptissima sint *uterina*. Quippe, propter *Plethoram*, & *pondus* fluidi tum in arteriis tum in venis *perpendiculariter* incumbentis, intumescunt latera vasorum, ita ut fibræ à se invicem magis distrahantur: quòd verò rarior sit fibrarum textura, eò facilius vi illatæ cedunt. Jam in *Plethorâ* augetur sanguinis *momentum*, quia augetur *quantitas*, etiam &, nisi *lentor* adsit, *velocitas*; *impedimenti* vis imminuitur, quia vasis sanguinis *redundantiâ* pridem distentis, minor sit fibrarum contactus & cohærentia: ita superato impedimento, sanguis tandem erumpit.

Hinc etiam non leve exurget argumentum, quare in *brutis*, licet eadem planè in iis sit (aliter ac nonnulli sentiunt^a) *vasorum confor-*

(a) Charleau, Bayle.

matio, non tamen reperiatur *fluxus uterinus*; quoniam, cum in his *prudendum* respectu horizontis *parallelum* sit, tollitur omnis ista ad *latera* vasorum *pressio*, à *perpendiculari* arteriarum *situ* deducta: quæ sanè inter causas haud postrema est, cur mulieres Plethoricæ per *uterum* purgentur.

Pro nobis etiam ulterius facit *Valvularum* in *venis uterinis* defectus: quod utcunque primâ fronte legenti parum satisfaciat, majoris esse momenti videbitur, si, quid in aliis *venis* præstent *valvulae*, sub examen revocetur. Hæ quidem, cum flaccidæ sint, nulli prorsus usui essent, si sanguis *continuo* cursu, veluti flumen, per arterias venasque deferretur: siquidem sanguine continuo decurrente, utcunque *venis* infererentur *valvulae*, fluidum quamvis supra valvulam delatum in partes inferiores æquè graviter incumberet, ac si nulla prorsus intercederet valvula: si enim canalis *plenus* sit, valvula interposita pressionem fluidi non magis tollit, quàm, si vesica aqua plena alteri itidem plenæ imponatur, membranæ interjectio efficit quò minùs aqua, quæ in vesicâ superiore est, pondere suo inferiorem premat. Sed quoniam sanguis ab arteriis, non *continuo* flumine, sed per *intervalla* quædam, prout cor contrahitur, in venas influit, utile admodum comperitur *valvularum* artificium: cum enim nullum sanguini regressum concedant, cavent ne major sanguinis copia *venas capillares* premat, quàm quæ inter eas *valvulamque* proximam continetur: nimirum ab *inferiore parte*

valvulae pressio tollitur, quia intercapedo illa ob cordis *diastolen*, sive circulationis moram, sanguine minus distenditur: quod si in cordis *diastole* sanguis in venis majoribus deorsum retro gurgitaret, *capillares venulae* ita pondere incumbente laborarent, ut facilius disrumpi possent. In *venis* vero *uterinis* propter *valvularum* defectum, nihil prorsus obstat, quod minus sanguis omnis, qui in ramis amplioribus continetur, retro versus *capillarium* angustias corruat, & tenella orificia ita premat, ut impulsu quovis promptius diffilient. Et hoc quidem modo, in *Arteriis situs perpendicularis inflexioque tortuosa*, in *Venis valvularum defectus* multum adjuvat, ut per *uterinas vias* evacuetur sanguis redundans.

A quibus vero canalibus potius dimanet sanguis menstruus, an ab iis qui ad *uterum*, an ab iis qui ad *vaginam* deferuntur, magna est inter *Autores* controversia: quae sane non incommodè praetermitti, saltem salvâ utraque sententiâ componi poterat. Etenim cum eadem sit partium textura, eadem vasorum conformatio, longè plura tamen ad *uterum* excurrant vasa quàm ad *vaginam*, quid dubii est quin ex utrisque canalibus, uberius licet ex *uterinis*, evacuentur menstrua? Quod quanquam per se satis pateat, hoc tamen argumento breviter illustrari potest. Ubi in *pregnantibus* erumpunt *menses*, si *abortus* fiat, ab *utero* videntur fluere; quænam enim alia vis *fœtum* à *placentâ* queat divellere, nisi effusi in *utero* sanguinis fluctuatio? Si vero nullus insequatur *abortus*,

ortus, eos potius à *vaginâ* demitti credimus: quia si in *utero* fiat sanguinis eruptio, periculum est ne *abortiat* mulier. Igitur aliquando ab *utero*, aliquando à *vaginâ*, sæpius tamen utriusque fluunt menstrua: ita tamen ut in iis quæ *pepererunt*, propter vias liberiùs patentés, frequentius, quàm in *virginibus*, ab *utero* emanent.

Alia etiam inter scriptores versatur quæstio, utrum à *venis*, an ab *arteriis* prodeant menses; quos ego fanè ab *arteriis evanescentibus* malim deducere. Ibi enim maxima est canalis angustia, quâ efficitur, ut sanguis in latera vehementius feriat, & ostiola recludat: quòd si in *venas* deductus fuerit, latius sibi spatium videtur comparâsse, quàm ut foras egredi cogatur. Ideo si qua in canalibus oriatur obstructio, eam in *arteriis* potius quàm in *venis* poni debere rectè arbitratur, Philosophiæ Medicæ peritissimus, *Pitcarnius*². Quinimo sanguis floridus admodum & rubicundus cùm sit, ab *arteriis* potius quàm à *venis* originem trahere videtur. Sive tamen è *venis* sive ex *arteriis* fluat, ex *capillaribus* certè, non ex *majoribus* ramis propellitur: uti ex fluxu ipso, qui *guttatim* ferè peragitur, dignosci potest.

(2) *Dissert. Med.* 106.

CAP. VI.

Argumenta contra Plethoram refelluntur.

HUIC quidem principiis simplicibus maximè & indubitatis pervenimus; quæ tamen non magis vera sunt, quàm intellectu facilia. Quamquam verò huic fundamento innixa minimè corruere possit *Theoria*, non tamen negligenda sunt, quæ vulgò contra *Plethoram* afferuntur, argumenta: quæ si refelli queant, nostræ sententiæ si non roboris aliquid adjicietur, impedimenta certè detrahentur. His igitur argumentis manifestum esse putat *Charletonus*², meram plenitudinem non sufficere, ut *evacuatio per uterum efficiatur*.

1. In tabidis & macilentis, consueta, & interdum profusa, reperiuntur menstrua; quibus tamen sanguinis copia infra mediocritatem consistit. Rem ipsam sanè agnoscimus, in macilentis nempe fluere menses; *Plethoram* idèò non dari pernegamus: quippe multi, uti observat *Galenus*, sanguine exuberant, *gracilissimi* cum sint; etiam ipso *Charleto* judice, ita parum in macilentis deficit sanguis, ut in iis præcipuè *redundet*. Ipsum igitur audiamus, *Oeconom. Animal. Exerc. 5. S. 3.*

“ Qui maximè nutriuntur, ut *obesuli*, paucosanguine præditi sunt; *macilenti* autem ma-

“gnis venis plurimoque sanguine donantur.
“Quare etiam hi ut plurimum animosi sunt,
“& omnia vitæ munera alacrius vividiusque
“peragunt, utpote spiritibus proportionaliter
“prægnantes. Ac propterea *graciles* liberalio-
“rem venæ-sectionem ferunt, quod carnosa
“& musculosa eorum pars strigiosior cum sit,
“majorem quoque copiam in poris suis ab-
“sorbeat: venæ autem etiam si exhauriantur,
“minore tamen isthoc damno evenit, modo
“quantum lampadi vitæ satis sit superfit. At
“verò torosis & præpinguibus damnum à co-
“piosa sanguinis evacuatione contingit; quia
“habitus eorum sanguine calidiore depauper-
“tus, ferosis humoribus repletur facileque in
“cachexiam degenerat. *Ib. Sect. 4.* Notum est
“in animalibus *fame* enectis, & hominibus
“quoque, qui *tabidi* intereunt, plurimum san-
“guinis etiam post obitum in venis reperiri;
“quod prorsus impossibile esset, si sanguis
“corpori solum nutriendo destinaretur. Ani-
“mal enim fame non periret, quamdiu sangui-
“nis quicquam in venis superesset; nec tabi-
“dorum corpora adeo emaciarentur, dum ve-
“næ sufficientem sanguinis copiam in se con-
“tinent, unde partes possint instaurari. Qui-
“bus adjici potest historia S. 6. quam ex *Hip-
“pocrate* desumit, de viro quodam, qui cum ad
“extremam maciem morbo extenuatus fuisset,
“& indies magis magisque tabesceret, sectâ
“tandem per vices utriusque manûs venâ, do-
“nec exanguis fieret, brevi *εὐσπερ* evasit.
Unde fit, ut qui, cum contra sanguinis nu-
tritionem

32 *Argumenta contra Plethoram refelluntur.*

tritionem differit, in *tabidis & macilentis Plethoram* ita strenuè propugnat, idem, cum *Catameniorum* causam agat, conetur convellere? sed ea *Charletoni* argumenta, quæ jam ex *Oeconomia Animali* deprompsimus, ita solida sunt & veritati congruentia, ut ne ab ipso quidem *Charletono* everti possint. Hinc *macilentæ*, uti scribit *Galenus*, missionem sanguinis copiosiore ferunt; quâ & sæpissime in iis, postquam diu defecerint, redintegrantur menstrua. Hujusmodi plurima exempla sunt; & quotidiana ferè observatio est, in *lactantibus gracili* corpore præditis menstrua solenniter ferè celebrari: ita parum *infra mediocritatem* consistit in *macilentis* sanguis.

2. *Ipsa plenitudo nonnunquam impedimento est, quò minus fluant menses.* Ita quidem Scriptorum pars maxima unam *suppressi fluxûs* causam statuunt *Plethoram*: à quâ *suppressionem mensium* similiter induci arbitrantur, ac *Ischuria* nonnunquam oritur à nimia, quâ *vesica distenditur, urinâ*.

At si quis hæc accuratiùs perpendat, dissimillima prorsus inter se reperietur harum suppressionum ratio. *Vesica* enim firmâ admodum & musculosâ tunicâ munitur, ita ut si extra modum accumuletur *urina, vesicæ latera* nequeat perrumpere; quia non *impetu* aliquo illabitur, ideo neque *momento* aliquo in ea *impingit*. Solâ verò *pressione laterali*, quâ vi fluida omnia polent, *latera* ita valet *distendere*, ut ea minimè se *contrahere* queant, adeoque neque *urinam*

(1) *River, Emmellor.*

foras

foras protrudere; h. e. tanta est *urinæ* quantitas, ut major sit, quàm quæ à vi *tunicæ musculosæ* moveri possit, adeoque actio musculi suspenditur. Neque musculus prius se contrahet, quàm aut *momentum* ipsius intendatur, ita ut *urinæ* ponderi præpolleat, aut ipsa, quæ vim musculi oppugnat, *Cathetere* eliciatur *urina*. Etiam in hoc casu *Ischuriam* multùm adjuvat vesicæ *sphincter*: qui cum sit musculus perpetim contractus, nisi quando ab *Antagonistâ* & *urinæ* pondere superetur, fortius certe contrahetur, si nulla ab *Antagonistâ* oriatur *contranitentia*: *Antagonista* verò est *detrusor urinæ*, sive ipsius vesicæ *tunica muscularis*; cuius actionem ab *urinæ* copiâ suspendi jam ostendimus. Aliter omnino se habet in *vasis uterinis Plethora*: his enim non tantum *pressio* eaque *perpendicularis*, sed & *ictus* satis validus à sanguine inducitur; & tantùm abest ut horum canalium latera musculosa sint, ut ne musculis quidem fulciantur; ita ut si permaneat *Plethora*, rupturam effugere non possint, uti in præcedentibus demonstratur. Ipsa igitur *Plethora per se* spectata menses nequaquam *supprimet*: potest verò sanguis redundare, licet non fluant menses. Supponimus itaque in hoc casu nullum esse in *canalibus* vitium (si enim esset, *huic* tribui deberet *suppressio*, non *Plethoræ*) adeò ut in sanguine quærenda sit suppressionis causa. Cum verò *quantitas* sanguinis in culpâ esse nequeat (ea enim, uti vidimus, fluxum promoveret, non *supprimeret*) restat, ut *qualitatum* aliqua suppressionem hanc introducat: è quibus nulla æquè ad hanc

34 *Argumenta contra Plethoram refelluntur.*

rem instructa est, ac *visciditas*. Cum enim sanguis *lentior* sit & particulæ ejus tenaciter inter se cohæreant, adeoque magnitudine excrescant, per ostiola vasorum *capillarium* minimè traduci potest; in quibus itaque orietur *obstructio*: obstructis porro his meatibus, per quos facilem egressum sibi comparare assuevit sanguis, intra *majorum* canalium latera conclusus est, quæ nimis robusta sunt, quàm ut ei exitum aperire cogantur. Hoc igitur & nullo alio quod sciam modo efficietur menstrui fluxûs *suppressio*, etiamsi adsit *Plethora*: ipsa tamen *suppressio* non *Plethoræ* propriè, sed sanguinis *lentori* tribuenda est.

3. Si ideo fluere Menses, quod sanguis quantitate modum excedat, per alia vasa, pulmonum puta &c. potius quàm per uterina erumperent. Sed huic argumento abunde satisfactum puto, in iis quæ de uteri situ & structurâ differui: unde *uterum*, præ aliis omnibus corporis fæminei visceribus, ad evacuandos menses accommodatum maximè, & quasi natum esse demonstratur. Quod si *uterina vasa* paulo magis indurescant, & tenaciora fiant, aut intensius crescat *Plethora*, sanguis per alios canales iter suum expugnabit; ita ut fæminis, quibus via per *uterum* præcluditur, per *nares* sæpe aut *pulmones* evacuatur sanguis *Plethoricus*; pariter ac in iis, qui *vino* liberius indulgent, frequentissimè observatur ex *naribus* quasi critica quædam sanguinis eruptio.

Afferri potest & aliud contra *Plethoram* argumentum; nempe si in fæminis accumuletur

Plethora,

Plethora, ut ad *fœtum nutriendum* magis idoneæ sint, cur eadem in *brutis* deficiat, quæ non minus *foetus* suos nutriunt, quàm *mulieres*? Ut-
cunque res satis obscura sit, hoc certè ex iis quæ cap. 3, & 5 diximus, sine dubio concludi potest, quòd cum *bruta* mensibus omnino libera sint, eundemque semper, post ætatis florem, corporis statum conservent, in iis quotidianas omnes evacuationes alimentis assumptis respondisse: nisi alia quæpiam in iis sit evacuatio menstrua, uti in *viris* observavit *Sanctorius*^a. Idem de *fæminis*, quibus *ante prægnationem* menses non fluunt, dicendum est. Cum verò utero gerant *bruta*, quia aliquid in *fœtus* usum conferunt, non fieri potest, quin *gestationis tempore*, aut nutrimentum solito plenius accipiant, aut minus solito remittant. Itaque in *brutis prægnantibus*, *canibus* præsertim, acrior solito observatur voracitas. Hoc enim præcipuè est pro quo contendimus, quòd *menses* in *sanis mulieribus* à *Plethora* unicè proveniant: quòd si nonnullis menses defuerint, non ideo tamen defunt suppetiæ, unde satis nutrimenti in *foetum* impendi possit. Igitur *mulieres* aliquas sine mensium profluvio *concipere* posse arbitratur *Aristoteles*^b, viz. "quibus tantum humoris colligitur, quantum iis, quæ
"purgantur, restare solet post purgationem;
"quanquam non tanta copia est, ut foras possit profluere. In hoc quippe singulari admodum casu necesse est, ut mulieri & *ante graviditatem* eadem fuerit evacuationis addi-

(a) *Med. Stat.* l. 63.

(b) *Hist. Anim.* 7. 2.

tionisque proportio, & jam *pregnanti* evacuationis solitæ imminutio.

Atque hæc de *plethora* naturâ dicta sunt: quâ ritè intellectâ & perpensâ, profluvii uterini causa, quæ multos diu torfit, facillimè deducitur. Itâ clarè res omnis vel etiam à Tyronibus concipi potest, ita simplici modo & naturali maximè, effectus menstruorum omnes à *plethorâ* fluunt, ut satis mirari nequeam ad aliam causam confugere posse Aucthores. Quòd si in sequentibus ostendero, quòd *symptomata* omnia, quæ à mensium vitio oriuntur, huic de *plethorâ* doctrinæ optimè respondeant, ab eâque facillè derivari queant; quòdque ipsa demum *medendi methodus* sententiæ nostræ suffragetur, nihil est quod ulterius vel à Scepticis desiderari possit.

Cùm verò *plethora efficiens* mensium causa statuatur, intelligat lector me semper de mulieribus *sanis* & rectè se habentibus loqui. Menses enim proveniunt sæpè à *nimâ vasorum imbecillitate*, ab humorum acrimoniâ &c. Hæc verò cæteraque id genus similia *vitia* sunt, quæ *sano* corpori abesse supponimus.

CAP. VII.

De Periodis.

INter eos qui menstrui fluxûs causas sibi visi sunt investigâsse, nemo ferè est qui *Periodorum* rationem exponere conatur; sed

fatis

fatis habet unusquisque eas aut ad *Lunæ motum*, aut ad arcanam quandam *naturæ legem* referre; etiam qui in *Fermento* toti sunt, id ipsum ad *Periodos* explicandas parum adhibent; quamvis *ensem Delphicum* nacti fuerint, qui in omnes partes torqueri, ad omnia fluxûs huiusce mysteria æquè accommodari posset. Sed hoc *Periodorum* negotium omnes abstrusum quiddam opinantur, commentis certè suis reddiderunt obscurissimum: licet si *naturâ duce*, non *Hypothesi* aliquâ, ad veri investigationem utamur, nulla facilior aut magis simplex excogitari potest, quàm tota hæc de *Periodis* doctrina.

Ea nempe, quæ capite tertio de *Plethora* dicta sunt, adeò certa & perspicua credimus, ut nemini jam dubium sit, *perspirationem in faminis debitâ minorem esse*. Imminutione igitur perspirationis non suppositâ modò, sed & demonstratâ, videamus quid inde depromi queat ad hoc *Periodorum* intervallum luculentius explicandum. Cum deficiat in muliere perspiratio, necesse est aliquid indies intra vasa coacervari, unde paulatim crescat *Plethora*. Quæcunque igitur sit quotidiani alimenti mensura, si singulis diebus accumuletur intus ipsius *pars tricesima*, (quæ perexigua quantitas videbitur, si cum eâ conferatur, quam *unius noctis* spatium, levi de causâ, impediri posse ostendit *Santorius*) intra triginta dies accumulabitur quantitas, victui quotidiano æqualis: adeoque si alimenti mensura sit lib. 2. (quæ tamen usitatâ semper ferè minor est) erit pars ipsius tricesima in sanguine singulis diebus redun-

dans

dans $\S 6 \frac{13}{30} = \frac{2}{3}$; & intra *menſem* ſeu dies tri-
 ginta ſanguinis aucti copia erit $\S 192$ ſeu lib. 2.
 quæ quatuor unciiſ excedit copiam ſanguinis
 fluxu menſtruo effuſam. Igitur ſatis eſſet ſan-
 guinis *plethorici* ut lib. 1 $\frac{2}{3}$, quæ vulgaris eſt *Cata-*
meniorum menſura, ſinguliſ menſibuſ effundi
 poſſet, ſi non ultra $\S 5 \frac{1}{2}$, quod perpuſillum eſt,
 per diem *imminueretur perſpiratio*. Et hoc qui-
 dem modo facillimè concipitur, dierum tri-
 ginta ſpatio increſcere poſſe *plethoram*; quæ
 quibuſ viribuſ ad *vaſa uterina* perrumpenda
 ſit inſtructa, in iis, quæ ante diximus, ſatis
 explicatur; quibuſ tamen, perſpicuitatiſ gra-
 tiâ, etiam hoc adjici poteſt, unde clariuſ fortè
 elucebit augendi in *plethorico* ſanguine *mo-*
menti ratio. Quantitas ſanguiniſ menſe quo-
 libet evacuati cùm ſit $\S 20$, totiuſ maſſæ ſan-
 guineæ (quæ vulgo æſtimatur lib. 19, vel 20)
 eſt *pars* circiter *decima*; hâc igitur ſanguini
 acceſſione factâ, ſub fine cujuſque currentiſ
periodi momentum ſanguiniſ erit *decimâ parte*
 fortiuſ, (& hoc quidem ex ſola *quantitate* au-
 ctâ, ne de *velocitate* aliquid dicam, quæ ſi ſan-
 guis rectè ſe habeat, augetur etiam in *ple-*
thorâ) ſinguli porro in corpore canaleſ *decimâ parte*
 prementur magiſ & diſtendentur:
 ita canale� preſſionem die uno aut altero ante
 fluxum *undecimâ parte* adauctam ſuſtinere poſ-
 ſunt, (ſanguinem enim intra latera ſua co-
 ercent) *decimâ* verò accedente locum cedunt;
 uti lancibuſ ad æquilibrîum perductiſ, ſiquid
 ultra adjicias, præponderat. Quod tum ex iis
 quæ de *cauſiſ plethoræ* expoſita ſunt, tum è
 reipſâ

reipsa facile & evidenter innotescit. Menstruis igitur *fluentibus*, vasa omni eo sanguine, qui *plethoram* constituit, deplentur; *cessantibus* vero, ad consuetum corporis pondus redeunt mulieres: unde iterum deficiente perspiratione, necesse est ut intra idem tempus *eadem* accumuletur *redundantia*. Quod si detur Vasa sanguinea ab huiusmodi *plethora* semel disrumpi posse, sequitur omnino, si similis *menfe quolibet* redeat *plethora*, eundem itidem fluxum reverti debere: deficiente verò in foeminis perspiratione, abunde sufficit *intervallum menstruum*, ut *plethora* talis increbrescere & accumulari queat. Ita muliebrem fluxum statim & definitis temporibus redire æquè necessarium est, ac *anni tempestates*, suo quasque ordine, iisdem vicibus *quotannis* reciprocari: nec magis mirum est profluvium hoc *menstruâ periodo* revolvi, quàm *annuâ æstatem*. Effectus enim perpetuò idem erit sibi que constans, nisi aliqua causæ acciderit mutatio; hanc verò posse accidere tum in *mensum* tum in *annorum* recursibus, satis arguunt & incerta in hoc fluxu *periodorum* intervalla, & varia *tempestatum* vicissitudo: sed hoc causis, quæ utrinque se admiscunt,tribuendum est, adeoque nihil detrahit de effectu *causæ primariæ* necessario & constanti. Utcunque enim cuique tempestati statæ sint suæ recurrendi vices, multa tamen intercedere possunt & frequenter solent, sive *terre* aliquo sive *aëris* vitio, quo minùs aut debitis intervallis redeant, aut solennem cursum absolvant: par est in *fluxu uterino* *periodorum*

dorum ratio; quibus licet spatium menstruum præscripserit natura, ex tamen ab extraneis causis sæpè turbatæ, tum ultra tum citra fines suos consistunt.

Nequid verò desit, quo menstrui recursus ratio meliùs intelligatur, aliarum rerum, quæ stasis temporibus *periodos* suas repetunt, *phænomena* consulamus. Ex hac classe notissima est, licet parum vel explicata vel intellecta, *Febris intermittens*. Hujus originem à *lentore* sanguinis rectè deducit, *Theoria* ut ita dicam *Medicinalis* inventor primus, *Bellini*: de quo qui dubitat, adeat exquisitissimum illius de *Febribus* tractatum. Dato itaque sanguinis *lentore*, fluidorum circulantium particulæ aliquæ majores erunt, quàm ut tenuia *Capillarium* vasorum ostiola transire queant; in iis igitur adhærescent hæ particulæ, quæ indies novis suppetiis auctæ, canalium orificia ita sensim obstruent, ut tandem per ea, si modò ullus, difficilis certè pateat sanguini trajectus. Inde est quòd *extrema frigescent*, quia sanguis ad ea non pervadit. Redundante igitur in *majoribus* ramis fluidi copiâ, cor crebriùs validiùsque contrahitur, & proinde adeo augetur sanguinis *momentum*, ut vasa rupturam effugere non possent, nisi fluidi portio per aliquos meatus foras extradatur. Ita in *febre intermittente* post *frigus* invadit demum *calor*; donec accedente *sudore critico paroxysmi* fiat *solutio*: quia scilicet materiâ per poros uberrimè evacuatâ, deplentur canales, ita ut sanguis per vascula tenuiora usitato more circulari queat. Eodem verò
manente

manente sanguinis *lentore*, eadem rursus fit ad vasorum orificia humoris *viscidi adhaesio*, eademque sensim crescet obstructio; ita priori prorsus similis redibit *paroxysmus*. Quod si idem in sanguine permaneat *lentor*, quid mirum est morbum ita periodos suas ordinare, ut *eodem die*, etiam & *eadem horâ* ingruat denuo *paroxysmus*? quidni *secundâ* vice idem redeat typus ac in *primâ* fuit, cùm causa *paroxysmi* sit eadem? Absurdum esset, si à *lentore*, uti explicatum est, derivetur morbus, *febrem* modò hoc, modò illo intervallo exacerbescere, cùm in *lentore*, qui inducit febrem, nulla prorsus fiat mutatio. Quod si fiat, mutabitur etiam *periodus* & morbi *typus*.

Eadem omnino est in profluvio menstruo *periodorum* ratio; si enim quantitas materiæ perspirabilis per dies singulos retenta eadem sit, eadem prorsus orietur *Plethora*, à quâ ad definitum tempus continuò provocabitur fluxus uterinus. Sin intercesserit aliquid, quo minùs ad consuetum modum perveniat *Plethora*, tum etiâ morem suam variabit *periodus*, uti in sequentibus dicitur.

Periodicam etiam in *viris* evacuationem observat Sanctorius^a, "Corpora nempe virorum
"sana, & moderatissimo victu utentia, singulis mensibus fieri solito ponderosiora, unius
"scilicet duarumve librarum pondere; & redire ad consuetum pondus circa finem mensis, sed factâ crisi per urinam paulò copiosior, vel turbidior.

(a) Med. Stat. 1. 63.

Hinc facile patet, quòd in viris quolibet mense hæc, de quâ loquitur *Sanctorius*, critica fiat per urinam evacuatio, quia quolibet mense augefcit pondus, feu quod idem eft, humorum in corpore *plenitudo*; quæ fi nulla effer, neque ulla prorfus fequeretur evacuatio: quamdiu verò data quantitas fingulis menfibus accumuletur, tamdiu exacto mense *periodica* recurret *crifis*.

Ad hunc modum fi eâdem vivendi ratione uterentur fæminæ, eandemque accumularent *Plethoram*, redirent femper menftruorum *periodi*. Sed quia aliis alia eft temperies, ætas, regio, & victûs confuetudo, fieri non poteft, quin in diverfis fæminis longè diverfa fint *periodorum* intervalla. Quòd fi quis varietatis hujufce caufas exploret, videbit hæc omnia fluxûs reciprocantis tempora, ita inter fe difcrepantia, à vario *plethoræ* ftatu unicè pendere. Hoc quoniam à Scriptoribus parùm animadverfum eft, in caufâ fuiſſe videtur, quòd apud illos prætermittatur omnis de *Periodorum* ratione difquiſitio: confilio quidem fatiſ prudenti, cùm neque à *Lunâ*, neque à *Fermento*, neque ab ipſo, quem pro arbitrio regit *Helmontius*, *Archæo*, commodè deduci poſſet varius ille, qui in *periodorum* recurſibus contingit, typus. Quippe quia in caufis iſtis nulla queat eſſe diverſitas aut inconstantia, erit etiam determinatus atque unicus agendi modus; ita ut fi ab his omnino excitarentur menſes, in omnibus æquè, perque eadem intervalla efflorefcerent. Sed ea penè infinita eft *periodorum* varietas,

varietas, quæ à nullâ, nisi perquam mutabili, causâ derivari potest; qualis quidem est *plethora*, mille modis mutari facillima; quemadmodum ostendent sequentia.

In *biliosis* enim *temperamentis*, uti diximus, paulò maturiùs fluunt menses, citiùsque periodos suas conficiunt. In hoc nimirum temperamento sanguis non uberior modò, sed fluidior tenuiorque fit; ita quò minùs inter se cohæreant partes sanguinis, cùm citiùs calorem concipiant & faciliùs rarefiant, majus spatium occupabunt, adeoque arterias latius distendent. Unde in *bilioso temperamento* observatur *pulsus magnus*, *corpus macilentum*, ad *iracundiam* etiam & ad *Venerem proclivitas*; quæ omnia sanguinis *abundantis* signa sunt: ita ut temperamentum hoc vulgari nomine rectiùs dicamus *sanguineum* (sic enim temperamenti *causa* exponitur) quàm *biliosum*, cùm major *bilis* secretio à sanguinis *abundantiâ* necessariò tanquam *effectus* fluat. Igitur cùm hujusmodi mulier ad *plethoram* citiùs perducta sit, patet quare ei & ante consuetum tempus fluant menses, & breviori periodo recurrant. In his etiam citiùs terminatur fluxus, quia sanguis tenuis cùm sit & subtilissimè comminutus per vasa liberiùs egeritur.

Ita si *regio* paulò *calidior* sit, anno uno aut altero secundum septenarium anteverunt menstrua; ratio eadem est ac in priori casu; calore enim intensiùs rarefiscit sanguis. Inde etiam fit, ut iis, quæ propiùs ad *Æquatore*m sitæ sint, copiosiùs fluant menses. Contrà *frigore* ad *plethoram*

tardiùs affurgit mulier; itaque menses in *regionibus Borealibus* secundum septenarium sæpiùs excedunt; hinc in urbibus ad ventos *frigidos* fitis, virgines *tardiùs* pubescere scribit *Hippocrates*^a. Etiam in *Scythicis* mulieribus notat profluvium uterinum, non modò *rarius*, sed & *parcius* quoque reperiri^b.

Fæminis *gulæ deditis*, & genio liberiùs indulgentibus, fluxus sæpe ad *sextum* diem extenditur; quò enim major alimenti copia suscepta sit, eò amplior erit sanguinis redundantia: quæ cum sit evacuationis menstruæ causa, necesse est, ut magnitudini *plethoræ* respondeat fluxus. Quibus enim corpus plenum fuerit, his plures prodeunt menses, authore *Hippocrate*^c. Ita quibus major est vasorum amplitudo, uti *macilentis*, & corpus minùs perspirabile, uti *otiosis*, copiosius fluunt menses^d. Idem in *mollibus* mulierculis, in quibus humores abundant, observat *Galenus*^e: cui etiam convenit illa *Hippocratis* sententia, *aqueosis* (i. e.) perquam humidis *diu* durare menses^f.

Contrà in *obesioribus*, uti notat *Hippocrates*^g, & iis quæ aut *tenui victu* aut *exercitio multo* utuntur, citiùs terminatur fluxus; in quibus quidem omnibus minor est *plethora*: quæ enim tenui victu utuntur, sanguinem non accumulunt; quæ exercitio multo, per poros dissipant & absument. Hinc *rusticæ* mulieres, quæ laboribus assuescunt, parcius purgantur. In

(a) *De Aer.* 7. (b) *De Aer.* 48. (c) *Morb. Mul.* 1. 19.
(d) *Dires. in Holler.* 253. (e) *Morb. vulg.* (f) *Epid.* 6. 1.
(g) *Morb. Mul.* 1. 15.

obesis verò, sanguis non intra vasa coacervatur, sed in habitum corporis diffunditur, uti capite sexto probatur: igitur hæ venis angustioribus præditæ sunt, & ad concipiendum ineptiores. Fluxus enim menstruus, quam conceptui non prorsus quidem *necessarius*, facit tamen ut *facilius concipiant* mulieres: quippe vias uterinas ita aperit, ut liberior fiat femini in sanguinem introitus. Hinc *Scythicas* mulieres ideo *infecundas* esse dicit *Hippocrates*^a, quia menstruis parcius purgantur. Deficiente igitur sanguinis quantitate, brevi peragetur fluxus; ita ut apud *Hippocratem* tanquam *obesitatis* signum habeatur, si infra *triduum* consistat purgatio^b. Eâdem de causâ *obesis* menses citius multò cessant, scilicet à tricesimo aut tricesimo quinto anno, uti author est *Forestus*^c. Notetur etiam in his menses prorsus *supprimi* sine noxâ; uti & in iis, quæ venam frequenter secant: quod & scriptores annotârunt, & confirmat experientia.

Pari modo in puellis *minùs sanguineis* seriùs erumpunt & parcius fluunt menses, quia tardius crescit *plethora*: cujus etiam defectu fit, ut fæminas ex *diuturniore morbo convalescentes* tardè admodum revivant menstrua; sanguis enim, morbo *chronico* exhaustus, pristinum statum non nisi difficillimè recolligit.

Ita in diversis fæminis discrepant *periodi*; quæ tamen in eâdem non minùs variæ sunt, prout ætas & vivendi ratio est diversa. Qua-

(a) De Acr. 48. (b) Morb. Mul. I. 15. (c) Lib. 28. Obs. 3. Gal. Cur. Morb. per V.S. Forest. ib.

rum tamen *periodorum* ea est indoles, ut quò minùs statæ atque definitæ, eò magis rationi consentaneæ sint, & vario *plethoræ*, unde oriuntur, genio respondeant. Quid enim magis naturale, quàm ut pro varietate ætatis varietur etiam *periodus*, cum alia in *pubescentibus*, alia in *adultis*, alia demum in *provehentioribus* sit *plethoræ*? Quippe in *puellis*, menstruo sæpe longius reperitur periodi intervallum; quia cum plurimum sanguinis in corporis nutrimentum cedat, in vasis lentius augescit *plethoræ*. Cum verò ad debitum incrementum pervenerit mulier, sanguis, nutritionis munere solutus, potest eam singulis mensibus accumulare *plethoram*, quæ uterina vasa facile perrumpat. Ætate porro in *senium* vergente, imminuuntur vires, & deficit paulatim sanguis; ita ut tardius sit plenitudinis augmentum, & diuturnior periodi mora: hinc sæpe anno uno aut altero ante septimum septenarium, *bimestris* observatur aut *trimestris* periodus; donec gradatim imminuti menses tandem penitus intercidant. Par est à *vivendi ratione* *periodorum* discrepantia: si *labori multo* & *Diætæ tenui* assuescat mulier, vel quâcunque aliâ de causâ humores minùs accumulet, longioribus intervallis celebratur fluxus; eadem si *lautius* victitet, aut *plethoram* quovis modo intra vasa coacervet, frèquentiùs purgatur: uti in sequentibus clariùs patebit.

Vidimus magnam in *periodis* diversitatem; quâ tamen ita parum evertitur nostra de *plethoræ* sententia, ut vix firmiori argumento stabiliri

biliri queat. *Urinæ* excretionem tardiùs vel citiùs fieri, prout *potulentorum* copia diversa est, fatentur omnes: etiam in *pratis* non æquè ingentem quotannis diluviem, sed eam, quæ *intumescenti flumini* optimè respondeat, expectabunt: quidni etiam & menstrui fluxûs *periodos* variis *plethoræ* gradibus consentientes expectent?

CAP. VIII.

Phænomena mensum explicantur.

Vasa Uterina, *menstruis instantibus*, Plethorico multùm *distendi* sanguine satis nos probavimus, & qui fæminas *menstruales* secuerunt, testantur *Anatomici*^a: quòd si ab hac plenitudine cætera profluvii hujusce Phænomena optimè deduci possint, nihil est quod ad Theoriam hanc illustrandam adjici queat.

Pro nobis igitur faciunt ea, quæ instante fluxu ingruere diximus, symptomata, *æstus scilicet & dolor partium vicinarum, ad lumbos præsertim & coxas, aliquando etiam inflammatio; Cephalalgia, crurum lassitudo, appetitûs remissio, & languor*: quæ omnia à sanguinis *plethorâ* commodè deduci possunt. In hac enim sæpe diximus *momentum* sanguinis intendi; unde calor erit etiam intensior: qui à circulante sanguine ita pendet, ut nihil aliud sit nisi partium sanguinis in se invicem impetus & attritio.

(a) Graaf. Highmor. &c.

Motu verò aucto, uti in *plethorâ* fit, sanguinis major est attritio; quia humorum tum *quantitas*, tum *velocitas* augetur: ita utrâque de causâ increfcet *calor*; qui si nimius fuerit, *Febriculam*, quam & frequenter observant *practici*, & *Phlogosin* pariet.

Cum porro in *plethorâ* canalium latera ita distendantur, ut minor sit fibrarum inter se cohærentia, orietur continui solutio, & proinde etiam *dolor*. Hinc menstruis ex *graviditate* suppressis *abesse dolorem* scribit *Hippocrates*^a; quia scilicet in vasis maternis non redundat, sed ad foetum deducitur sanguis *Plethoricus*. *Caput* verò facile invadit *dolor*, quia *cerebrum*, uti est pars omnium mollissima, & vasis etiam sanguineis plurimum referta, ita fibras habet humorum impulsui minus renitentes, promptiusque solubiles. Igitur hos in *capite dolores* circa progressum mensium *Virginibus* potissimum adesse notat *Hippocrates*^b. Cum dolore capitis, *vesiculas* etiam pone aures intumuisse, instante fluxu, memorat *Paulinus*^c. Memoratur etiam à *Baglivio* periodicus in ossibus *Clavicularum* tumor^d. Partes denique *utero* vicinæ præ aliis magis *dolent*, quia in eâ potissimum regione, propter vasorum multitudinem, accumulatur *plethora*: & quia *lumbi* & *coxæ* nervos habeant cum iis, qui ad *uterum* excurrunt, communes, eos consentire, & unâ quasi pati non posse si quis neget, idem etiam nē sentire quidem dicat. Aliquid etiam mu-

(a) *Nat. Puer* I. 6. (b) *Predict.* 2. 39. (c) *Med. Septentr.* p. 34.
(d) *Fibr. motr.* p. 5.

tuo huic consensui ligamentorum interventu accedere potest.

Crurum lassitudo inde venit, quòd vasa uterina, cùm sanguine adedò intumescant, origines nervorum, qui ab *osse sacro* ad *crura* deferuntur, comprimant; istiufinodi autem compressio spiritus intercipit, & quendam quasi *stuporem cruribus* inducit: qui obeandem causam in *gravidis* ferè semper accidit; uti & non rarò in iis, quibus *urina* diu *supprimitur*. Igitur obstructis mensibus *claudicationis* periculum esse scribit *Hippocrates* ².

Remittitur etiam *appetitus*: quia sanguis ita ultra modum rarefcit, & *ventriculi* arterias dilatat, ut nervi admodum comprimantur: quò fit, ut spiritus in tunicam ventriculi musculosam copiosè fatis influere nequeant, adedòque debita inhibeat contractio. Contractio-
ne verò impedità, *appetitus*, sive à *laterum attritu* sive ab *humore ventriculi* proveniat, necessariò languescit: neque enim nisi fatis validè contrahatur *ventriculus*, aut latera contactu possunt atteri, aut humor è tunicis educi. Ita sæpe *cardiaca* & *opiata* Stomachi aciem retundunt.

Languor verò invadit; quia in *plethorâ*, & nimio pondere laborat corpus, & tenera *Cerebri* vascula ità turgescunt, ut compressu suo omnes penè in *nervis* aditus præcludant; hinc in membra minor derivatur spirituum copia.

Ita plerumque se habent, *instante fluxu*, mulieres: idem quoque in *viris*, quibus men-

(a) *Nat. Puer.* 1. 7.

strua illa, de quâ diximus, obtingit evacuatio, observat *Sanctorius* 2; "ante crisin nempe menstrua, vel gravitatem capitis, vel corporis lassitudinem persentiri, & deinde paulo copiosiori urinâ evacuatâ omnia sedari. Pari modo in Fæminis, simulac defluerint *Catamenia*, pristinus reflorescit vigor.

Hæc omnia ferè à *plethorâ* oriri posse symptomata, idonei testes evincent, *Ebrii*.

Huc etiam illud referri potest, quodd in *puellis*, viz. menstrua nondum passis, *mammæ* sæpè ante fluxum *intumescunt* & *sororiant*: etiam in nonnullis fæminis, instante fluxu, *ventrem* ita inflatum fuisse novi, ut planè *Tympaniticæ* viderentur; quod unde deduci queat, nisi à *plethorâ*, non video. Neque id sanè prætereundum est, his, quæ fluxu mensum instante accidunt, symptomatis, præ cæteris obnoxias esse eas, quæ vitam agunt *otiosam*, aut *nunquam pepererunt*; in quibus faciliùs crescit *plethora*.

Pari modo diversitas *quantitatis* emissæ *plethoram* arguit; *ea quippe ad ætatis usque florem auge-scit*: quod enim propiùs ad debitam molem accedat puella, eò minùs sanguinis in corporis habitum ad nutriendas partes impenditur, adeoque uberiùs in vasis coacervatur sanguis. *Florente ætate æqualis permanet*, quia nempe cùm augmenti terminum semel attigerit corpus, in eodem prorsus statu diu viget. *Ætate rursus declinante paulatim minuitur*; *senectâ* enim obrepente, tum minor indies fit humorum re-

(2) *Med. Stat.* 1. 66.

dundantia,

dundantia, tum vasorum fibræ rigidæ magis & duræ evadunt: ita ut neque eâ ætate accumuletur *plethora*, neque si accumuletur, propter vasorum *tenacitatem* depleri possit. Igitur *aniculas* sicciore & sanguine minùs abundantes rectè pronuntiat *Hippocrates*^a. Hoc in loco haud alienum erit *plethoræ* originem paulo altiùs investigare, causasque exponere, quare nec ante *secundum septenarium* incipiat fluxus menstruus, nec *ultra septimum* perduret: cujus rei rationem primus tradidit Vir in *Oeconomîâ Animalî* scientissimus D. *Cockburnus*^b. Corpore quippe tenello adhuc & pubescente, fibræ ita *flexiles* sunt, ut pori omnes, quemadmodum *Hippocrates* loquitur, facilè pervii sint & perspirabiles; quod satis testatur ea, quæ in *junioribus* reperitur, in *sudorem* proclivitas. Ideo quicquid alimenti suscipitur, vel in partes nutriendas cedit, vel siquid superfluum sit, per poros promptè egeritur; unde nulla eâ ætate accumulatur, quæ menses provocet, *plethora*. Cùm verò augescente corpore fibræ *solidæ* magis & duræ evadant, quod circa *pubertatis* annos semper fit, necesse est, ut pori sive capillarium vasorum orificia multò quàm priùs angustiora sint; ita ut, orificiis contractis, minor fiat per minima vasa secretio. Secretione igitur ad hunc modum deficiente, in sanguine redundant, qui à nutriendis partibus residui sunt, humores; à quâ humorum *redundantiâ* excitantur menses. Pariter eâdem de causâ & *pueris pubentibus* frequenter acci-

[(a) *Morb. Mul.* 2. 3. (b) *Oecon. Animal.* p. 130.

dit *narium hæmorrhagia*. Quoniam verò lentè & gradatim fiat hæc *fibrarum durities*, ideo pariter sensim augefcit *plethora*; ita ut cum primò incipiat, valde mediocris sit, deinde cum ætate increfcens augmenti summam paulatim attingat. Cujus quidem rei veritatem abunde confirmat experientia; in *puellis* enim jam pubescentibus copiâ satis *exiguâ* erumpunt menses, qui cum *plethoræ* respondere debeant, eâdem etiam ratione usque ad *ætatis* *florem* augefcunt.

Menses verò ultra *septimum septenarium* non persiftunt, eò quòd uteri vasa *robustiora* sint, quàm quæ à sanguinis momento perfringi queant: hoc autem *vasorum robur* inde nascitur, quòd in *senectute* non modò fibræ rigidæ magis & renitentes fiant, sed *capillarium oscula*, ex quibus fluere consueverunt menses, continuâ tandem *cicatrice* quasi callo ita obducta sunt, (quemadmodum in *hæmorrhoidibus sæpius incisis* contingit) ut per ea nullus ultra pateat sanguini exitus. *Capillaribus* verò occlusis, *majora* vasa, utcunque increbrescat *plethora*, frustra impetuntur. Quòd si ad hanc normam in *provehioribus* subito restricti essent menses, ingruerent sanè ea, quæ in *suppressione* mensium accidere solent, symptomata. Hoc igitur ut vitari posset incommodum, sapienter instituit natura, ut quemadmodum crescente ætate paulatim augefcunt menses, eâdem declinante lentis etiam gradibus deficient. Ita ferè semper ante annum 49 non modo *copia* sensim *minuitur*, sed *rariùs* recurrunt *periodi*.
Vasis

Vasis igitur uterinis ad hunc modum renitentibus, supponatur primo tempore intra canales retineri menstruorum partem vicesimam sive $\frac{1}{20}$. quæ cum quantitas sit admodum exigua, per alias vias commodè satis evacuari potest; h. e. potest alia evacuatio ita augeri, ut mensium defectum suppleat: præsertim cum nihil frequentius accidat, quàm ut, unâ evacuatione diminutâ, altera tanquam vicaria increseat; quemadmodum ex. gr, *poris frigore conclusis*, succedit frequentissimè *alvi fluxus*. Periodo igitur secundâ supponatur effusi sanguinis quantitas non ultra $\frac{1}{8}$ assurgere; facile certè concedi potest, ut altera illa evacuatio eâdem etiam ratione augescat. Adeo mensibus sensim deficientibus, alia *secretoria* assuetudine continuâ ita se tandem comparabunt, ut *plethoram*, quæ mense quolibet coacervatur, excipere & deplere possint. Igitur *provehentioribus* nullum gravius symptoma accidit, quanquam defecerint menses. Huic sententiæ multum favet *Sanctorius*, qui in *senectute* augeri perhibet evacuationes *sensibiles*. Id etiam pro nobis facit quod perpetuâ ferè observatione comprobatum est, plerasque scilicet mulieres, simul ac mensibus destitutæ sint, habitum *pleniorum* contrahere & *pinguescere*. Ita possunt deficere menses, cum parum interim deficiat *humorum copia*; quòd si ea etiam defecerit, uti in *senili ætate* plerumque fit, alia erit ratio cur, citra sanitatis noxam, *septimo septenario* cessent menstrua. Notandum est obiter ab hac variâ fibrarum duritie plurimum pendere

pendere diversam illam mensium, tum *erumpentium*, tum *cessantium*, tempestatem.

In *prægnantibus* penitus deficiunt menses; id verò unde fit, nisi quòd aliò, ad *fætum* scil. remittitur sanguis plethoricus? Interdum quidem in *matre* reperitur uberior sanguinis copia, quàm quæ in *alimentum fætûs* infumi possit, ita ut *gravida* licet non deficiant menses: itaque hæ, quibus etiam si prægnantibus fluunt, *habitiore*s plerumque & humoribus turgentes observantur. *Tertiâ* verò *periodo* elapsâ supprimuntur penitus menstrua; quia foetu tandem crescente, ita ut plenius alimentum postulet, minuitur *plethora*. Quòd si ad ultimos menses perstitierint, *fætus* solet esse *valetudinarius* admodum & *imbecillis*: aded vera est illa *Hippocratis* observatio^b, *mulieri utero gerenti si purgationes prodeant*, (i. e.) solennes aut immodicæ, *impossibile esse, ut fætus sit sanus*: cujus rei rationem alibi exponit, *mensibus nempe fætûs augmentum dimitti*^c. Ita *gravida* si *lac* ex mammis profluxerit, *imbecillum* est, quod intus gerit, annotante *Celso*^d. quia scilicet eas sanguinis suppetias hauriunt *mammæ*, unde debuit nutriri *fætus*.

Pari modo *Lactantibus* defunt menses, quia ad *mammæ*s avertitur sanguis exuberans, ut in *Lac*, quo alatur *fætus*, abeat: quod & notat *Hippocrates*^e, & quomodo ad mammæ potissimum dirigatur, satis *Mechanicè*^f exponit.

(a) *Hild. c. 5. obs. 41. Cummius Med. Sept. 37.* (b) *Aph. V. 60. Morb. Mul. I. 44.* (c) *Morb. Mul. I. 40.* (d) *Lib. 2. cap. 7.* (e) *Morb. Mul. I. 99.* (f) *Nat. Puer. 21. & 22.*

Igitur in his, quia nulla ad vasa sit *plethora*, sine noxâ retinentur menses, ideo neque provocari debent. Quod si etiam *lactanti* fluant, necesse est ut illi post ea, quæ pro lacte fiunt, impendia, sanguis adhuc *redundet*: ideo præcipuè in *Nutricibus macilentis*, utpote sanguine plurimum turgentibus, reperiuntur menstrua.

Adeò omnino à *plethorâ* pendet fluxus menstruus, ut si *vasa uterina* paulò robustiora sint, aut vitio aliquo obstructa, sanguis alium sibi aditum patefaciat: ita frequenter profluvii uterini alia evacuatio est vicaria. Apud Authores passim memorantur Fæminæ, quibus, menstruis suppressis, sanguis statò tempore per *Hæmorrhoidas*^a, per *nares*^b, per *poros cutaneos*^c, etiam per *urinam*^d, & *vomitum*^e rejectus salutis fuit: quod in *Aphorismis*, *Criseos* signum rectè ponit *Hippocrates*^f. Quod si vicaria hæc reprimatur evacuatio, gravia insequuntur symptomata: uti frequens experientia satis testatur. Extra dubium est quibuscunque è canalibus prodeat, periodicum hoc à *plethorâ* excitari profluvium (est enim *salutare*,) & *menstruorum* nomine insigniri debere; hæc enim non tam evacuationis *locus*, quàm *quantitas* & *tempus* denominat & distinguit: quæ tamen magis amant per *uterum*, uti diximus, expurgari, nisi aliquod in uterinis vasis sit vitium; quod semper accidit, cum aliæ sanguini aperiantur viæ. Ita in hoc casu Natura ipsa per

(a) Sennert. *Prax. lib. 3. Bonet. Med. Sept. 36.* (b) Borrich. *Med. Sept. 37.* (c) Doleus. 636. (d) Salmuth. c. 3. *Obs. 36.* (e) Hechsteuer. *Dec. 2. Cas. 6.* (f) *Aph. V. 32. & 33.*

Hæmorrhagiam, quæcunque ea sit, fæminas *plethorâ* laborantes levat: idem fit, si per *Venæ-sectionem arte* fiat depletio, ubi in sano corpore tantum peccat *plethora*. Quin in iis quæ per *uterum* rite purgantur, menses semper imminuit, non raro etiam sistit, missus è Brachio sanguis. Eodem modo si *plethorica* sit mulier, *abortum* præcavet *Phlebotomia*. Mira quidem est & ad hanc rem maximè appposita, quam de muliere quâdam *Platerus*^a narrat, Historia; “cui post ablatum exectumque uterum menses deinceps, cum purgationis tempus instaret, per vicinam anum, stato tempore & colore convenienti, effluxere. Sanitati restituta, diu postea vixit; non aliis usâ remediis, quàm quodd, cum menstrua per podicem segniùs fluerent, venam juxta malleolum quandoque aperiret. Satis manifestum est in muliere hæc eandem, ac ante uterum exectum, accumulata esse *plethoram*, & menstrua fo-lenniter fluxisse: quæ quomodo, cum paulò segniùs fluerent, à *Venæ-sectione* cieri & promoveri possent, in sequentibus ostendetur. Memorantur apud *Zacutum*^b menstrua per *pollicem* periodicè erumpentia, quæ si fortè parciùs fluerent, accessit *capitis dolor* & *febris*.

Neque fanè aded mira res est menses per *pollicem* excerni, siquidem apud Authores non infrequens sit *sanguinis per digitos*^c *evacuati* mentio. Cuidam ab infantiâ usque ad annum ætatis 24, effluxit, unoquoque *Plenilunio*, ex *Pollice*^d

(a) *Observ. Med. lib. 3.* (b) *Prax. Hist. 1. 3.* (c) *Mercat. Morb. Mul. 469.* (d) *Philos. Trans. numero 272.*

sanguis primo quidem ad 34, deinde post annum 16, ad lib. fl. quo fluxu temere demum inhibito, in hæmoptoe^a conjectus est. Alteri ex indice^a singulis ferè mensibus, per annos 12 usque ad lib. 4. prorupit sanguis: in quâ quidem historiâ hæc imprimis notatu digna videntur, 1. quod si restricta fuerit evacuatio, circa brachia exortus est dolor acerrimus. 2. quod quò rariùs rediret periodus, eò copiosius effluxit sanguis. 3. quod à potatione semper incresebat fluxus. Quæ omnia cum mensum phænomenis optimè consentiunt.

Hoc loco non alienum erit periodicum illud memorare, quod in viris etiam interdum reperitur, sanguinis profluvium. Sunt quibus stata fit per hæmorrhoidas^b evacuatio, in aliis periodica hæmoptoe^c, in nonnullis etiam mictus sanguineus^d certis temporibus recurrens observatur. Huiusmodi enim fluxus, pari modo atque in fæminis, à plethorâ oritur, & sanitati plurimum prodest; quod si in iis supprimatur solennis hæc purgatio, succedit morbus; uti quidam, cujus meminit^e Salmuthus, "prohibito mictu sanguinis periodico in summam pectoris angustiam & compressionem, maximam, que spirandi difficultatem incidit, eâque paucos intra dies extinctus est. Pari modo ac ulcera & fonticuli, quibus diu evacuari consueverint humores, si subito siccantur, periculo raro vacant.

Illud etiam observatu dignum est, perio-

(a) Philos. Trans. mem. 171. (b) Amat. Lusit. l. 5. 3. Barthol. c. 5. 53. (c) Salmuth. c. 2, 3 & 18. (d) Id. c. 3. 47. (e) Ibid.

dicâ evacuatione in hujusmodi *viris* suppressâ, non modò sanitatem extingui, sed eadem prorsus, ac quæ *fæminis* menstruo levamine destitutis accidere solent, oriri symptomata; ita ut si suppressio diuturnior sit, evadant planè *hysterici*. In quem etiam morbum facile incidunt, qui vitam agunt nimis *otiosam*: à quâ quidem *plethora* origo in præcedentibus deducta est.

Quòd si in *viris* hujusmodi crescat *plethora*, quæ fluxum periodicum concitat; si porrò, deficiente fluxu, eadem, quæ in *fæminis* ob menses inhibitos, oriantur symptomata; quidni etiam in *muliere* menses moveat *plethora*, & morbos, qui à suppressis mensibus proveniunt, inducat?

C A P. I X.

De iis quæ aut citiùs cient, aut diutiùs retardant Menses.

EXplicatis igitur fluxûs menstrui Phænomenis, erit forsan non inutilis opera rerum earum vires paulùm expendere, quarum interventu aut *maturiùs* aut *tardiùs* moventur menses: his enim ritè intellectis, si quando vitiatum fuerit hoc profluvium, istius mali non modò *causam* meliùs assequemur, sed & *curationem* feliciùs auspicabimur.

Ex iis quæ *maturiùs* cient menses, præcipua

De iis quæ aut citiùs cient, aut diutiùs, &c. 59

pua sunt, *febris*, *coitus*, *potatio largior*, *motus violentus*, *vomit*, *sternutatio*, *iracundia*, *passio hysterica*, *solennis evacuatio inhibita*, *Plantæ Emmenagoga* dictæ: quæ omnia aut sanguini *plethoram* introducunt, aut *stimulo* quodam vasa irritant.

In *febre* enim, cùm semper augeatur sanguinis *velocitas*, immo frequenter & *copia*, etiam intensius erit, quo canalium latera feriatur & distendatur, *momentum*: ita in hunc motum excitatus sanguis, tenera uteri vascula, modo à nobis antea exposito, facile perumpet. Quæ etiam cùm ætate longâ induruerint, sanguini *febriliter* æstuanti non semper resistent; uti in muliere quâdam, cujus meminit *Bohnius*^a, evenit, quæ, ingruente *febre*, octogenaria mensibus purgata est.

Eodem modo in *variolis* sæpè provocatur fluxus menstruus, nempe à *febre*: qui cùm proximo ante *crisim* die invadere solet, uti observant *practici*, peccantis fortè materiæ aliquid abducit, & morbum judicat. Igitur menses, si *variolis* supervenerint, rard cohibuit, sed suo more uti permisit, practicus idem & scriptor integerrimus, *Sydenhamus*^b. Hinc *febres acutas* mensibus erumpentibus solvi docet *Hippocrates*^c. Pari modo in fæminâ plethoricâ *febrem synochum* mensibus ad septem dies fluentibus judicari scribit *Forestus*^d. Quod si hujusmodi fluxus *criticus* turbetur, gravissima sæpè insequuntur *pectoris* aut *capri-*

(a) *Circ. Anat.* p. 243. (b) *Morb. Acut. Hist.* 289. (c) *Coac. Præn.* f. 226. (d) *Lib. I. Obs.* 20.

tis mala; uti in tribus puellis observat *Borrichius*^a.

A coitu, præter motum illum quo uterina vasa cæteræque corporis partes turgent atque incallescunt, admissio semine intensius rarefcit sanguis, & velocius per canales circulatur, ita ut impedimenta quævis facilius perfringat. Igitur apud *Hippocratem*, sanguinem attenuare & calefacere perhibetur coitus^b, & mensibus faciliorem exitum præsternere^c. Hunc à virili semine sanguinis motum cieri satis ostendunt ea, quæ sæminis sub conceptionis tempus ingruunt, symptomata. Inde est quod ultimum suppressionis menstruæ remedium vulgò habeatur coitus: quem idèd sæminis passim commendat *Hippocrates*. Qui tamen si immordicus fuerit, immodicum etiam fluxum excitabit: uti experiuntur *prægnantes*, quæ eâ sæpè de causâ abortiunt.

A potu largiori quomodo sanguini inferatur plethora, & proinde rapidior circuitus, ex re ipsâ satis apparet.

Motu violento non tantum sanguinis calor increfcit, sed particulæ etiam magis fluidæ & tenues fiunt. Contractio enim musculorum, quæ in motu violento fit, non modò serosiorẽ sanguinis partem per poros abducit, sed id, quod intra canales circulatur, comprimendo attenuat & comminuit; ita ut auctâ velocitate fortius increbrescat fluidi momentum, & major vasorum distensio: unde facilior sangui-

(a) *Act. Phys.* vol. 2. 195. (b) *Diæ.* 2. 36. (c) *Geni-*
w. f. 7.

De iis quæ aut citius cient, aut diutius, &c. 61
ni aperietur exitus. Ita saltantibus improvise sæpe erumpunt menses.

Ad motum violentum referri possunt vomitus & sternutatio^a: in quibus quidem non modò validissimè movetur ventriculus & diaphragma, sed vicinus etiam uterus ita agitur & concutitur, ut vasa collisu hoc disrupta sanguini locum cedant. Idem efficit corporis in passione hysterica convulsio; quod in virgine quâdam observat Platerus^b.

Affectus animi quomodo sanguini novos motus introducant, fortasse arduum est explicare; quòd verò introducant, certissimum. In iracundiâ præsertim validius contrahitur cor, increbrescit pulsus, scintillant oculi, inardescunt genæ; quæ omnia sanguinem motu concitatore ferri arguunt, adeoque majore impetu in canalium latera impingere: qui si violentius impingat, facile dissiliunt vasa uterina.

Ab evacuatione solenni inhibita provocantur menses, quia major in sanguine accumulatur plethora; uti contrà si præcesserit evacuatio nimia, supprimuntur, quia tum deficit plethora.

Plantæ Emmenagoga, cùm sale volatili ut plurimum refertæ sint, sanguinis particulas incidunt atque attenuant, & in motum vividiorrem exsuscitant. De harum viribus & operandi modo in sequentibus dicetur; sufficiat hoc in loco id solum annotare, nulla dari emmenagoga, quæ non aliquo modo momentum sanguinis intendunt: aucto verò sanguinis momento erumpunt menses.

(a) *Philos.* 6. 3. obs. 58. (b) *Obs. Med.* p. 191.

Huc etiam referatur *victus acris, tenuis, & copiosus*: cujus exempla passim in *Authoribus* legenda.

Alia sunt quæ menses *maturiùs* cient, sed ea omnia ad has, quas jam percurrimus, classes reduci possunt; aut enim *vim* aliquam vasis imprimunt, aut sanguini inducunt *plethoram*, uti & faciunt ea quæ jam explicuimus: quòd si hoc modo semper agant & hujusmodi effectus producant, verisimile est eadem esse in movendis mensibus etiam *naturæ* instrumenta.

Si quis dicat in *Febre, motu violento, &c.* sanguinem *rarefcere* tantum, & cursu velociore circumagi, *plethorâ* vero minimè laborare, meminerit ab hac ipsâ *rariore* sanguinis texturâ, respectu *vasorum*, veram exurgere *plethoram*. Si enim sanguinis particulæ, sive comminutæ sive quocunque modo divisæ, majus spatium occupent, latera canalium æquè distendent, ac si aucta esset humorum *copia*. Ita sanguine rarefacto, erit quæ *ad vasa* dicitur *plethora*. Id etiam reponi potest, plerasque *Febres*, non secus ac menses, à *plethorâ* ortum ducere.

Contrà, ea quibus menses retardantur, sunt *Frigus immodicum, mæstitia, repentina exanimatio, evacuatio nimia, victus incrassans, humorum cruditas, pharmaca astringentia*: & hæc quidem omnia aut sanguinis *Lentorem* augment, aut *momentum* imminuunt.

Uti enim *calore* rarefcit sanguis & relaxantur fibræ; ita *frigore* nimio constringuntur arctiùs vasa & rigescunt. In muliebri igitur *plethorâ* cum fluidi quantitas redundet, vasa
frigore

frigore constricta exitum negant; nec tamen ita sunt capacia, ut per ea liberè satis moveatur sanguis: unde necesse est, ut aliqua sanguinis pars tandem in minimis canalibus stagnet; *stagnando* autem paulatim imminuetur motus sanguinis, & orietur *visciditas*. Ita utroque nomine menstrua retardat frigus, quia tum *vasa* constringit & roborat, tum ipsi *sanguini* lentorem tarditatemque inducit: hinc minor vis fluidi ad latera rumpenda. Igitur *aëri frigido* paucitatem suppressionemque mensium tribuit *Hippocrates*; quam & in *Septentrionalibus* esse popularem refert^a. Quod si frigus, *illeso utero*, cæteras corporis partes repente corripiat, fluxum si jam adsit, promoveat: impeditâ enim perspiratione, major suppetit humorum copia per *uterum*, frigore *intactum*, evacuanda. Ita sæpe sub fine profluvii, foeminis, quæ *subuculas* paulò *humidiores* induunt, uberius prorumpit sanguis. In his quippe protinus recrudescent menses, etiamsi cessasse videantur.

Cum *mæstitiâ* semper conjungitur motus sanguinis *tardior*: igitur si *timor* & *tristitia* diutius perseverant, *melancholiam* adesse pronunciat *Hippocrates*^b: in *melancholicis* porro observatur *pulsus rarus* & *facies pallida*, ob impetum scilicet sanguinis minorem. Ex motu enim imminuto fit, ut tardius ad *cerebrum* perveniat sanguis, à cerebro item ut segnius in *cor* deriventur spiritus: momento igitur languente, vasa non ita facile per-

(a) De *Aëre* 48. (b) *Aph.* 6. 23.

rumpet

64. *De iis quæ aut citius cient, aut diutius, &c.*
rumpet sanguis. Par est ratio *exanimationis*
repentinæ: in eâ enim dissipantur prorsus spi-
ritus, ita ut cor viribus destitutum laboret ad-
modum, & sanguinem vix queat protrudere:
unde tardior sanguinis cursus, & debilius mo-
mentum. Ita narium *hæmorrhagia* subito ter-
rore sæpe restinguitur.

Menses, si præcesserit *evacuatio nimia*, fisti,
aut saltem retardari debere, satis manifestum
est: deficit enim, qui fluxum provocet, san-
guis. Ita post *partum* multæ *duas* vel *tres* pe-
riodos intermittunt; quia nempe *lochiorum* flu-
xu penè exhausti sint humores. Pariter à *diu-
turniore morbo* imminuuntur menstrua, quia aut
non suppetit sanguis, aut in partium nutri-
tionem impenditur. *Balnea* & *estuaria* sudo-
rem nimium promovendo, *plethoram* ideo &
menses imminuunt & tardant. Idem de *ulce-
ribus* & *fonticulis* diuturnis annotandum est.
Novi etiam mulierem, cui ex *Theæ* potu urina
nimia profluxerat, mensibus vice proximâ im-
munem: alia à *venâ* liberius *sectâ* ad spatium
trimestre non purgata est. Etiam inter *saliva-
vandum* fæminæ defecisse menstrua compertum
habeo: in quâ quidem hoc singulare & no-
tatu dignum evenit, quod die proximo ante
salivæ fluxum ab *utero* eruperunt menses, pro-
ruente verò à glandulis *salivâ* intercepti sunt.
Ita itinere per inferiora præcluso, statim per
nares effluxit sanguis, & eâ quidem copîa ac
ab *utero* remitti consueverat: deinde *bimestris*
salivationis decursu, intra vasa quietus substi-
tit. Pari modo se habent mulieres, si aliò
tradu-

De iis quæ aut citius cient, aut diutius, &c. 65
traducitur humorum copia; igitur in *hydropse*
menses sisti monet *Hippocrates*^a; paucioresque
fieri & tandem deficere, si in utero crescat *aqua*
intercus^b.

Mensibus etiam officiant *viscus incrassans*, &
humorum cruditas: quia cum chylus viscidior
sit, sanguis ferè semper in *capillaribus* stagnat,
difficilius certè & parcius à sanguine sepa-
rantur spiritus; unde imbecillior circulatio,
& vis minor. Ita in iis sæpe supprimuntur
menses, quæ *lactis* usui nimium indulgent;
aut *cretacea* comedunt, uti pravissimum est *vir-*
ginis morbi ingenium. Idem efficit *vita otiosa*,
& nimia *frigida potatio*; unde ab *aquis crudis*
& *frigidis* menses vitari admodum & immi-
nui, uti etiam & *lac*, testatur *Hippocrates*^c. A
quibus etiam imprudenter potis non tantum
menstrui suppressionem, sed & *mortem* aliquando
sequi narrat *Forestus*^d.

Pharmaca denique *Astringentia* in causâ sunt,
cur tardius fluant menses, quia & uterina vasa
corroborant, & sanguinem magis viscidum &
coherentem efficiunt: ab his suppressionis
menstruæ historiam satis notabilem refert *A-*
tuarius^e. Quomodo verò ab *astringentibus* hu-
jusmodi oriatur effectus, dicetur postea, cum
de menstrui fluxus vitiis eorumque remediis
tractaturi sumus doctrinam.

Hoc etiam de iis quæ menses aut *matutius*
aut *tardius* cient annotari debet, quòd si pau-
lò diutius aut violentius increbuerit eorum

(a) *Morb. Mul.* 1. 2. (b) *Morb. Mul.* 1. 85. (d) *De Aq.*
f. 7. (c) *Lib.* 28. obs. 3. (e) *De Prævid. Urin.* 2. 12.

66 De iis quæ aut citius cient, aut diutius, &c.
usus, cause sunt, quas Authores vocant, *Eviden-*
tes purgationis menstruæ tum *penitus suppressæ*,
tum *immodicè profluentis*.

CAP. X.

De Symptomatis quæ à suppressis Men-
sibus oriuntur.

CUM non minùs atrocia quàm contraria
mensium occurrant vitia, *fluxus* nempe
immodicus, *nimiaque retentio*, cum porro ab ho-
rum alterutro ferè semper derivetur omnis illa
muliebrum morborum *Ilias*, (eos enim enasci,
cum aut *plura* aut *pauciora* sint menstrua, do-
cet *Hippocrates* *) non abs re erit rationem
exponere, quâ fit ut à *mensibus vitiatis* tot tan-
taque oriantur symptomata. Quia verò lon-
gè frequentissimum est malum, & inter *Virgi-*
nes penè *Epidemicum*, *mensium imminutio*, ab eâ
disquisitionem ordiamur: siquidem nullus ferè
in *puellis* reperitur morbus, qui non hanc aut
comitem aut causam agnoscat.

Inminutionis varii sunt gradus; aut enim
parcius, aut *tardius*, aut etiam *difficilius*, aut,
quod frequenter fit, non omnino fluunt men-
ses: *suppressos* verò atrocissima omnium se-
quuntur symptomata; quos quæ provocare
denuo possunt *pharmaca*, eadem etiam quo-
cunque modo imminutis profunt: ita ut si

(a) *Aph.* 5.57.

suppressio mensium plenius explicetur, cæteræ *imminutionis* species facillimè & intelligi & curari queant.

Obstructis igitur mensibus, non tam certa aliqua & *diagnostica*, uti cæteris affectibus, superveniunt symptomata, quàm universi ferè, quibus humanum corpus laborat, morbi. Et primò quidem, *suppressione* adhuc recente, ingravescunt præcipuè ea, quæ *instante fluxu* sæpius ingruere diximus, symptomata, dolor & æstus partium vicinarum, cephalalgia, appetitus remissio, & languor: quæ quomodo *plethoræ* respondeant, supra ostensum est. Hæc deinde longum malorum agmen subsequitur, uteri inflammatio, aliquando etiam gangræna, arteriarum pulsatio, dorsi & articularum dolor, frigoris calorisque vicissitudo, venarum varices, tumores in cruribus præsertim, & pedibus, & hypochondriis; totius corporis gravedo & imbecillitas, tormina inflationesque ventris Colicæ haud absimiles, flatus etiam & murmura, vomitus; ad præcordia anxietas, tussis, dyspnæa, asthma, tabes, cordis palpitatio & syncope; in capite dolor acerrimus, ad sin- ciput præsertim & occiput, oculorum gravitas, vertigo, nonnunquam apoplexia & insania, pallor, fluor albus, passiones hystericæ, globus præsertim quasi in gutture sursum reptans, urina aliquando stillans, aliquando suppressa, alvus dura, sanguinis per aliena loca eruptio. Hæc ferè à suppressione menstruâ oriuntur symptomata, in aliis alia: quæ tamen omnia non inconcinnè à *plethorâ* deduci possunt.

Cùm verò horum alia à solâ sanguinis quan-

68 *De Symptomatis Mensium suppressorum.*

titate auctâ, alia rursus à *qualitate* etiam vitiatâ oriantur, videndum est quales potissimum affectus inferat aucta quantitas, sive *plethora*. Quoniam autem *plethora* per se spectata menses, uti capite sexto ostensum est, nequeat suppressere, sequitur ut in *vasis* quærenda sit suppressionis causa: omnis quippe suppressio, *morbosa* saltem, vel à *vasorum* vel à *sanguinis* vitio derivatur. *Vasis* igitur *uterinis* ita contractis, ut nullus sanguini pateat egressus, propter eam quam explicuimus humorum *redundantiam*, *momentum* sanguinis intenditur, quia nempe non augetur modo *quantitas* sed & *velocitas*; quæ semper, nisi adsit *lentor*, est in *ratione copie*. Quo enim uberius sit sanguinis *quantitas*, eò major erit spirituum secretio: ab his verò cum pendeat cordis ad sanguinem circulandum vis, validior frequentiorque fiet contractio; unde *velocior* etiam per vasa sanguinis circuitus. Cum itaque tum *moles* tum *momentum* sanguinis increseat, orietur etiam *calor* humorum intensior, & canalium validior *distensio*, & proinde quicquid à *nimiâ distensione* proficiscitur: cuiusmodi sunt ea, quæ *instante fluxu* sæpius ingruere solent symptomata; quibus adjici possunt *vasorum tumor* & *pulsatio*: & hæc quidem præ cæteris patiuntur eæ, quibus suppressionis causa fuerit *vasorum tenacitas*. Ideo signum *diagnosticon* habetur à *vasorum* vitio suppressionem provenisse, si adsit *dolor* circa *uterum* *tensus*, *venarum tumor*, *faciei color floridus*: quod etiam certius erit, si *fortius* increbrescat *pulsus*. Erit enim in *plethora*, quæ

qualitatem

qualitatem sanguinis nondum vitiat, *pulsus validus, plenus, creber*: *validus* quidem, quia cum uberior fit sanguinis copia, largior etiam erit spirituum secretio: ita cor spiritibus magis instructum, fortiúsque se contrahens, majori impetu sanguinem in arterias protrudet; qui ideo vehementi ictu in arteriarum latera impinget, & *pulsus validiorem* excitabit. Cum porro in *plethora* amplior sanguinis moles in canalibus continetur, amplius etiam spatium occupabit, & arteriarum tunicas magis extrorsum trudet, sive *pulsus* ad digitum sentietur *plenior*. *Crebriorem* etiam *pulsus* inferet *plethora*, quia tum copiosius in cordis *ventriculos* influit sanguis, ita ut cor stimulo quodam in contractionem citiús suscitetur; tum uberiús etiam in fibras cordis musculares derivantur spiritus; ita ut cor motum suum exercere possit frequentius. Unde in arteriis *pulsus crebrior*.

Ad hunc modum tum ictu tum tempore incitator fiet *pulsus*, donec ad augmenti *summam* pervenerit *plethora*: est enim certus quidam plenitudinis gradus, ultra quem, illæsâ *qualitate* sanguinis, augeri nequeat *quantitas*. Hoc à plenitudine periculum optimè intellexit *Hippocrates*; *Athletas* enim, quorum habitus ad *summum* bonæ valetudinis *gradum* pervenit, in eo diu manere & consistere non posse asserit; quippe si quid ulterius adjicitur, periculo non vacat^a. Itaque hanc *bonam habitudinem* citò *solvendam* esse monet. *Plethora* enim diu nequit increscere, quin comitem sibi adsciscat

sanguinis *lentorem*. Quippe cum, instante fluxu menstruo, ea, quam prius exposuimus, sit vasorum *distensio*, quia scilicet *quantitas* & proinde etiam *momentum* sanguinis *decimâ* ferè parte augetur, si menses ad *duas periodos* substituerint, moles sanguinea *quintâ* ferè parte solito uberior erit, nisi aliæ evacuationes auctæ fuerint; adeoque eâdem ratione increfcet ea, quâ latera vasorum à fluido circulante urgentur, *pressio*: quam à *vasis* citra virium noxam sustineri posse nemo credet, qui, quàm graviter ea sub *primæ periodi* incursum laborent, meminerit. Et hic quidem à *plethorâ lentor* tribus modis deducitur. 1. enim ab *ipsâ copiâ* oriri potest, quæ ita supra modum intra vasa turgescit, ut ea, utcunque distenta, satis amplum sanguini circulando spatium præbere nequeant, nisi penitus dissiliant fibræ; ita ut, cum uberior sit quàm pro vasorum capacitate fluidi moles, majorem patiatur renitentiam sanguis redundans. Quo fit ut particulæ ipsius, tum à canalium tunicis, tum à præcedenti liquido, cui continuo affricantur, quasi retro-pulsæ & retardatæ, in angustius spatium coeant, seu *tenacius* inter se coalescant: quæ etiam, quia mole nimium excrescunt, in *capillaribus* sensim stagnabunt; unde iterum circuitu per hæc minima vasa aliquatenus impedito, major erit in cæteris canalibus globulorum inter se invicem renitentia, & proinde strictior cohærentia, sive *lentor*. 2. *Lentorem* inducet *matus cordis* in *plethorâ* tandem *imminutus*. Cum enim ultra determinatum quendam

quendam gradum intumescant vasa sanguinea, nervos circumpositos non in cerebro modò, sed & in ipso corde, ita fortiter constringent, ut parciòr fluat in fibras cordis spirituum copia, unde *motus cordis debiliòr*. Itaque sanguis, quò minore cum impetu protruditur, eò faciliùs à quàcunque renitentià retardatur, ad eòq; promptiùs ad *lentorem* perducitur. 3. Sanguinis etiàm *lentorem* promovet *partium tenuiorum absorptio*. Cùm enim vasa distendat admodum sanguis plethoricus, ea contrà reciprocata quàdam actione in sanguinem nituntur; ita ut ipsius particulæ à tunicis vasorum percussæ à pressione recedere conentur: quo fit ut tum per vasorum *poros*, tum per ductus *secretorios* exprimatur quicquid fuerit sanguinis *tenuis & aquosum*: ita particulis fluidioribus continuò extrusis, necesse est, ut sanguinis reliqui *compages* sit *arctior* multo & *constrictior*. Igitur si non omnino prodeant menses, eos præ morbo aut *crassos*, aut *viscosos*, aut *glutinosos* fieri docet *Hippocrates*¹. Adeo ut licet hæc quæ sequuntur symptomata à *plethorâ* proficisci queant, magnâ tamen ex parte *plethoræ cum lentore conjunctæ* ortum debent; accedente saltem *lentore* in deterius eunt: qui tamen *lentor* cùm à *plethorâ* proveniat, minimè obstat, quo minùs symptomatum, quæ *suppressis* à *vasorum vitio* mensibus superveniunt, causâ agnoscatur *plethora*. Atque hoc animo tenebit Lector, ut eadem sæpiùs iterandi tædio parcatur.

(a) *Morb. Mul.* l. 1. 19.

Cū autem *plethora* accesserit *lento*, evanesceat illa, quæ suppressioni à *vasis* ortæ propria est, *pulsus vehementia*: quippe ita vim pristinam remittit *pulsus*, ut jam tandem *imbecillis*, *rarus*, atque *inaqualis* fiat. *Lentore* enim inducto, propter compagem sanguinis strictiorem parciore fit spirituum secretio: spiritibus verò minus copiose influentibus, & corde adeo debilius contracto, *imbecillior* erit sanguinis in arterias projectio. Unde etiam *pulsus imbecillis*. Ad hoc illud etiam accedit, *pondus* nempe sanguinis in *plethora* auctum: ita cū major moles movenda sit, impetu debiliore sanguinem extrudet cor. Increset adhuc *pulsus imbecillitas*, eo quod cū major sit sanguinis viscosi quantitas, major erit particularum inter se nixus & affricus, earumque difficiliore à se invicem divulsio: unde minor sanguinis propter majorem resistantiam *velocitas*, & *pulsus* proinde *imbecillior*. *Velocitate* porro *imminuta*, ad nervorum origines *tardius* deducitur, qui in spiritus abire debet, sanguis: itaque si qui jam in nervis hospitantur spiritus minus protrusi, segnius in cordis fibras influunt; unde longioribus intervallis iteratur cordis contractio, & *rariore* fit *pulsus*. Etiam *inaqualis* erit *pulsus*, tum *ictus* tum *intervalli* respectu; quia cū novus continuò fere in sanguinem *lentescentem* traducatur *chylus*, fieri nequit ut æqualis sit sanguinis totius temperatio, eademque particularum omnium coherrentia: molis igitur sanguineæ cū pars alia sit tenuior, alia rursus viscidior, pro varietate

tate texturæ quâ gaudet sanguis ad nervorum oscula allabens, varia erit spirituum secretorum copia, à sanguine scil. laxiore major, à constrictiore minor: ita spiritibus *inæqualiter* ad cor derivatis, *inæqualis* etiam erit cordis *contractio*, non quoad *tempus* modò, sed & *impetum*. Itidem *pulsus inæqualem* efficiet sanguinis, qui in cordis ventriculos influit, *crasis inæqualis*: *lentum* enim sanguinem, utpote compactum magis & renitentem, tardius & debilius projicit cordis *systole*; *tenuem* verò, minore resistentiâ præditum, eadem vis citius & validius extrudit.

Eodem modo se habet *pulsus*, si suppressio- nis origo ab alterâ quam attulimus causâ provenierit, *sanguinis* scilicet *qualitate* vitiatâ: ea enim quanquam variis modis inquinari potest, nullis tamen ita vitiosa fiet, ut menses valeat restringere, nisi simul adsit *lentor*. Igitur in hoc casu, tanquam *unicum* sanguinis vitium, habendus est *lentor*: à quo *suppressionem* inferri posse superiora satis evincunt. Ita quemadmodum *plethora* sanguini tandem *lentorem* inducit, sic etiam *lentor plethora* parit: obstructis quippe crasso sanguine arteriis *capillaribus*, intra reliqua vasa coacervatur ea, quæ singulis mensibus effundi debuit, sanguinis portio. Ita quâcunque de causâ supprimantur menses, exurget tandem *plethora*, quæ quomodo inferat ea, quæ à suppressis mensibus sequi solent, symptomata, paulo jam distinctius explicandum est.

Redundante igitur in *uteri vasis* sanguinis

K

copiâ

74 *De Symptomatis Mensum suppressorum.*

copiâ, cum aliqua ejus pars firmitus hæreat, & abripi per tenuia capillaria non possit; *arteriola*, in quibus hæc inchoatur obstructio, magis magisque sensim extrorsum trudentur ab eo, qui continuò allabitur, sanguine: qui, succedente ob partium nisum calore, calorem pariter concipiet, & *Inflammationem* pariet: quæ frequentius fit, quando in ipso fluxu subito restricti sunt menses. Perdurante inflammatione, si partes solidæ ab humoribus corrosæ & laceratæ fuerint, insequitur *Ulcus*: nonnunquam etiam, si accesserit corruptio, *Gangræna*: exempla suppeditabit *Hildanus*¹.

Arteriæ vehementius *pulsant*, quia suppressis mensibus ita redundat sanguis, ut tum ob copiam quidem canalium tunicas latius distendat, tum verò ob auctum momentum feriat validius. Igitur hæc *arteriarum pulsatio* in iis præcipuè observatur, quibus *vasorum vitio* recenter suppressi sunt menses. Cum enim semel *lentorem* contraxerit sanguis, ita ut minus velociter circuletur, cessat ea in *arteriis pulsatio*, ob momentum sanguinis debilius, quanquam minimè interim deficiat plenitudo. *Lentescente* quippe sanguine, parcius separantur spiritus; unde corde motum suum admodum debiliter peragente, fluidum impetu languidiore in *arteriarum tunicas* defertur: ideo ea sensim labascit *pulsatio*.

Spina dorsi frequenter dolet, quoniam *medulla spinalis*, uti est sensu acutissimo prædita, ita

(a) *Cen.* 2. *obs.* 62, 63, 64.

pressionē eā, quæ ab arteriis distentis oritur, facile affici solet. Ideo *Variolarū* imminentium signum *diagnosticon* habetur *Spinæ* dolor: quem quidem in *variolis* non secus ac in suppressis mensibus, excitat nimia vasorum plenitudo. Orietur etiam, in veterascente morbo ad *Articulos* dolor, propter exquisitum *Periosteï* sensum: quo fit, ut, cum sanguis copiâ & lentore simul peccans, vasa, quæ *Periosteio* intercedente ossibus inferuntur, supra modum distendat, tenuis illa membrana multum distrahatur: quæ tamen ad *Articulos* potissimum distrahetur, quia circa *ossum* extremitates vasorum longè uberior copia *Periosteum* pertransit.

Frigoris *calorisque* *vicissitudo* ex iis quæ de *Febre intermittente*, capite octavo, diximus, satis commodè deduci potest: hæc enim *vicissitudo* nihil aliud est, quàm *Febricula*, gradu licet multò remissiore, *intermittens*. Hinc suppressis mensibus *Quartanam* accessisse narrat *Forestus*^a. Atque hæc quidem *frigoris* *calorisque* per vices accessio haud futile signum est, quod sanguis in iis, quibus supprimuntur menses, jam tum incipiat *lentescere*. Itaque in *tertiis* mensibus si mulieri non prodierint, *febrem erraticam* & *horrorem* accedere scribit *Hippocrates*^b.

Venarum in *pedibus* *cruribusque* *Varices* non tantum à sanguinis *exuberantiâ*, sed regressu in *Venam Cavam* aliquatenus tardato oriuntur. *Accumulatâ* enim *plethorâ*, distenditur adedò atque intumescit *uterus*, ut necessariò *ramos Ili-*

(a) 3. 34. (b) *Morb. Mul.* 1. 4.

eos multum comprimat; comprimendo vero sanguinis per eos refluxum moretur. Ita circuitu in *cruribus* admodum languente intumescent *venæ*; in quibus quoniam sint, *Valvularum* interjectu, distinctæ quasi *cellulæ*, non *aqualiter* turgescunt latera, sed tumores quosdam, ut ita dicam, *geniculatos*, quos *Varices* appellant, efformabunt; in iis scilicet, quæ à duabus *valvulis* comprehensa sunt, *intervallis*. Quo autem magis à corde distitæ sint *venæ*, eò turgidiùs eminent *Varices*: quia cum major sit fluidi incumbentis *altitudo*, major etiam erit ad *extremitates* canalium *pressio*. Accedente *lentere* intensius adhuc intumescent *Varices*; quia languente sanguinis *velocitate*, tardior multò sit per *venas Iliacas* recursus.

Quod si paulò diutiùs fiat ista à *plethorâ* distensio, laterum fibræ sanguinis impetu dimotæ & sejunctæ ita fatiscunt, ut per ipsarum rimas humores facile exudent: ita aditu in vasorum interstitia semel patefacto, perenne fiet stillicidium; unde sensim increscet *Tumor*. Qui ad *inferiora* potissimum, uti *pedes*, *crura*, & *hypochondria*, nascetur; quia cum difficilior & tardior sit in his *infimis* canalibus sanguinis ad cor recursus, & gravior incumbentis fluidi moles, uti jam ostensum est, ibi major erit in latera vasorum nifus, & proinde facilius in interstitia illa fluidi eruptio. Hinc paucis, quibus supprimuntur menstrua, hujusmodi *Tumores* absunt: in quibusdam etiam *Rheumatismi* & *Podagræ* speciem præ se ferunt, quâ quidem mulieres prorsus immunes esse scribit

bit *Hippocrates* ^a, nisi defecerint menses. Hos à *plethora* Tumores proficisci ideo quòque haud absurdè contendas, quòd *humidi temperamenti* mulieres, quibus diutiùs durant menstrua, suppresso profluvio, citiùs intumescunt: quale *Hippocrates* temperamentum *Occidentalium* ^b, quas vocat, fæminarum esse proprium observat; siquidem illi ista plaga ita *frigida & aquosa* videatur, ut incolis & *suppressionem mensum*, & proinde Tumores inducat. Atque hi quidem Tumores, ut plurimum *laxi* sunt, non rarò tamen in abdomine *duri*, instar *nodi* aut *tuberculi* cujusdam, observantur: in quibus id satis singulare est, quòd non jugiter excrescant, sed modò turgeant, modò penitùs subsidant, ita ut hi ad *Hysterica symptomata* reducendi sint Tumores, de quibus in sequentibus dicitur. Talia circa inguen *tubercula*, retentis mensibus, observat *Hippocrates* ^c. Quod si longiùs perseveràrit suppressio, *lentore* accedente, ita sensim languescit circuitus, ut, motu per vasa minima imminuto, sanguinis particulæ tenaciùs inter se cohærentes, *obstructiones* in cæteris canalibus, *Lymphaticis* præsertim, qui omnium sunt tenerrimi, faciliè pariant. Ita humorum *visciditas*, fibrarum *laxitati* conjuncta, *Hydropem* inferet, qualem in suppressis mensibus describit *Forestus* ^d. Frequenter etiam in ipso utero succrescit *Aqua intercus*, quam & sæpe notat *Hippocrates* ^e: qui quidem morbus *Virgines* potissimum afficit, eodem annotante *Hip-*

(a) *Aph.* 6. 29. (b) *De Acr.* 12. (c) *Nat. Puer.* 7.
(d) 19. 34. (e) *Morb. Mul.* 1. 2.

pocrate^a, quia in iis facilius supprimuntur menses, uti postea dicetur. Pariter si aliae evacuationes, uti *Hæmorrhoidum*, *Urinæ*, *Diaphoreses* &c. suppressæ fuerint, propter *plethoram* in corpore coacervatam, frequentissimè succedit *Hydrops*: etiam nostræ de *plethorâ* sententiæ ulterius adhuc favet quotidiana illa de *gulosis* & *bibacibus* observatio, quod in *Hydropem* præ cæteris multò procliviores sint.

Hæc quæ à canalibus nimium oppletis oriuntur mala, *Ventriculo* imprimis & *Intestinis* nocitura, facile sentiet, quisquis vasorum, ad eas partes reptantium, multitudinem penè infinitam perpendat. Quippe ob humores plethoricos in ipsis vasorum tunicis quædam quasi *Inflatio* sentitur: quæ cum spirituum per *nervos* influxum, uti dictum est, intercipiat, languescit admodum *motus* ille ventriculi & intestinorum *Peristalticus*, quo in tenuem *chylum* rediguntur alimenta. Ita ut his *Chylosois* instrumentis, ob spirituum inopiam, minùs vivide se moventibus, non tantùm *tardius*, sed *imperfectius* etiam comminuatur *chylus*: unde etiam majore copiâ intra *primas vias* accumulatur, & quendam *plenitudinis* sensum inducit. Adhuc *crudior* erit & *viscidior* chylus, si adsit *lentor* sanguinis; cum enim in *lentore* motus sanguinis sit imbecillior, & coherentia multò tenacior, non modò minor spirituum in *Musculos* derivatio, sed minor etiam erit in *Glandulis ventriculi* & *intestinorum* liquidi secretio: ita ut alimenta liquido eo, quo hume-

(a) *Morb. Ment.* 1. 87.

scere & molliori solebant, defraudata, minùs ritè dissolvi queant; inde longior in intestinis *chyl*i mora, & compages crassior. Igitur ferè semper mensium suppressorum comes esse solet *Alvi pigrities*: tum quia, *motu* intestinorum *imminuto*, minùs detrusæ sint fæces, tum quia præ *siccitate* per se tardiùs exire queant. Hinc alia elucet ratio, cur plethorico sanguini necessariò tandem accedat *lentor*; quia scilicet *chylus*, ob motum stomachi & intestinorum in *plethorâ* imminutum, minùs comminuitur, adeoque magis crassescens cum sanguine circulatur. Vera quippe est *veterum* sententia, id quod in *primâ* concoctione crudum est, in *secundâ* aut *tertiâ* nunquam digeri. Et hunc quidem *chyl*i *lentorem* suppressioni menstruæ brevi succedere satis manifestum est, quòd mulierum, quibus suppressi sunt menses, prima ferè semper sit de *Ventriculo* læso querimonia. Hinc sanguis crassior factus minutissima, quæ per *faciem* excurrunt, vasa nequit pervadere; unde *Genæ pallidæ* & *decolores*.

Chylus autem si diutiùs æquo in his pomæriis moretur, ea vitia contrahet, quæ liquoribus *stagnantibus* ferè semper adsunt, cujusmodi sunt *Putredo* & *Acor*: cum verò sine quodam partium *motu* *putrescere* nequeat *chylus*, quicquid *aëris* in eo continetur, fortiùs quoque agitabitur: qui si *intus* sit conclusus, *Flatus* & *Murmura* excitabit; si *foras* eliminatus, *Ructum*. Multifariam autem oriuntur ventriculi & intestinorum *Tormina*, tum quia canalium fibras *intus* vehementer admodum distrahit sanguis
ple.

plethoricus, tum quia *extra* chylus jam in *Acidum* mutatus pungit vellicatque; utrâvis enim de causâ inferetur *Dolor*: qui si intensior sit, stimulo suo musculosam *ventriculi* tunicam laceret, eaque aded violentius contracta, *Vomitum* provocabit.

In *corpore* sentitur *Gravitas*, quia solenni mensium evacuatione inhibita, tum reverà crescit corporis *pondus*, tum imminuuntur etiam *vires*: quæ quandocunque deficiunt, corpus, etiamsi reverà *levius* sit, *sentienti* tamen *gravius* videtur. Si enim dimidias ei, qui pondus sustinere debet, vires detraxeris, idem est ac si duplum imposueris. Suppressis verò mensibus sequitur virium *imbecillitas*, quia vasa sanguinea & in cerebro & in cæteris quibuscunque corporis partibus ita supra modum intumescunt, ut nervos, quibus adjacent, premant admodum & constringant; aded ut tum minor liquidi nervosi fiat secretio, tum minor etiam, pro ratione liquidi secreti, in membra derivatio. Itaque spiritibus ad hunc modum interceptis, oriuntur *vires imbecilles*. Ita suppressis mensibus sequuntur *duo illa*, quæ apud *Authores* statuuntur *plethoræ genera*; in crescente enim indies ad *Vasa plethorâ* tandem succedit etiam quæ ad *Vires* dicitur.

Cùm ad hunc modum canales infarciat sanguis redundans, *Glandulæ*, utpote ex *vasculis* tenuissimis convolutæ, & carne parum suffultæ, siquæ aliæ corporis partes, labem satis promptè excipient: inter quas nullæ quidem promptius, quàm ex quæ ad internam *Tracheæ* tunicam inserun-

inferantur; quod ex perspiratione impedita, sive ut vulgo loquimur, suscepto frigore, quotidie experimur. Perspiratione quippe impedita *Glandulae Tracheales* ideo tument, quia obstructis poris cutaneis, major ad cæteras glandulas derivatur sanguinis copia; unde major quantitas materiæ per ipsas fecernitur: ita *Tracheales*, hæc majori humorum copiâ oppletæ, turgescunt atque infarciuntur. Viscidus igitur humor cum *Tracheæ Glandulis* semel inhæserit, nerveas propagines, quibus circum undique vestiuntur *Glandulae*, ita premit & vellicat, ut necessario *musculi*, quibus *nervi* inserviunt, in contractionem excitentur: musculis verò *Tracheæ* contractis, per os exprimitur *Aër*, seu quod idem est, fit *Tussis*. Quam quidem, cum *Dyspnæam* comitem non habeat, ab his *Glandulis* potius quàm à *Pulmonibus* proficisci credimus; quippe si in *Pulmones* inciderit materia redundans, *Tussim* excitare posse vix videtur, nisi & simul inferat spirandi molestiam: quæ sanè in suppressis mensibus perquam familiaris est. Sanguine enim in *Vasis Pulmonum* Capillaribus resistente, *Vesiculae Bronchiales*, quæ arteriis ubique interjectæ sunt, tum pondere nimio laborant, & quendam *Gravitatis* seu *Anxietatis* sensum excitant, tum in spatium angustius compressæ, ad aerem per vices intromittendum expellendumque ineptiores fiunt: ita ut sanguine magis indies stagnante, non nisi difficulter admodum peragatur *Respiratio*. Ita à potu largiori *Dyspnæam* inferri scribit *Hippocrates*¹. Quin gravius ad-

huc lædetur respiratio, si *Thoracis muscoli*, uti plerumque fit, vel ita peccante materia op-
 pleti sint, vel spiritibus, sive ob *plethoram* ni-
 miam sanguinis sive *lentorem*, destituti, ut mu-
 nere suo minùs rite defungi queant, & *costas*
 nec validè satis sursum *elevant*, nec deorsum
premunt: unde parcior aeris ex *Vesiculis* expres-
 sio, & gravior in spirando *Pulmonum* labor.
 Etiam aliquando ab inflatis *Utero* & *Hypo-
 chondriis*, oritur, aut saltem augetur *Dyspnœa*;
 quia *Diaphragmate* sursum intra *Thoracem* pro-
 truso, ita coarctatur *pectoris* cavitas, ut de-
 bitæ *Pulmonum* expansioni desit spatium; unde
 spirandi difficultas: cui malo maximè obno-
 xii sunt ii, quibus *Thorax* angustior est, uti
 experiuntur *Gibbosi*. Quod si hoc *Pulmonibus*
 diutius incumbat malum, succrescet, quod
 gradu tantum à *Dyspnœa* discriminatur, *Asthma*.

Et hæc quidem in *Pulmonibus* orientur sym-
 ptomata, etiam si adhuc intra canales sangui-
 neos coerceantur humores plethorici: qui si
 tandem extra vasa profluant, & in *folliculis*
Bronchialibus sive potius in *interstitiis* eorum
 sedem figant, eos multum undique distendent;
 unde paulatim increfcet *Vomica*: quod qui-
 dem vocabulum, si *Vomicam* à *Phthysi pulmonari*
 distinctam esse volumus, humoribus intra *Pul-
 mones* quidem effusis convenit, *vesicula* tamen
 sive *Cysti* propriâ adhuc contentis; ita quia
 nullum cum *Bronchiis* commercium habeat, aut
 profundius saltem delitescat *Vomica*, nulla
 etiam per *Tussim* fiet *Puris* excretio. Nec in
interstitiis solum, sed & in *Glandulis*, quibus
 plurimum

plurimum scateret interna *Bronchiorum* tunica, accrescere potest *Vomica*: ex quippe *Glandulae*, quanquam in sano corpore oculis vix percipi queant, accedente morbo distendi admodum possunt & *grandescere*: quod in reliquis *Glandulis*, *Pericardii*, puta, *Pleurae*, *Peritonæi* &c. quæ extra morbum aciem oculorum fugiunt, frequenter observamus. Hujusmodi sanè *Vesiculas* non semel vidi, nunquam tamen æquè conspicuas reperi, ac in Fæminâ quâdam, quæ *Tabes*, menses suppressos infecutâ, interiit. Hujus in sinistro latere universus *pulmo* materiâ purulentâ ita differtus est, ut ad *Scirrhum* penè accederet: immisso cultro exiit *pus*, non circumquâque diffuens, sed *distinctis Vesiculis*, plurimum quidem *turgentibus*, non *ruptis* tamen, inclusum: quâ de re ut certior fierem, *Vesiculas* quasdam aquâ tepidâ ita elui, ut omni tandem *pure* exhausto, oculis integræ atque indivulsæ exhiberentur. Quod si demum hæ *Vesiculae* inflammatae & disruptæ fuerint, factò *Ulcere* succedit *Tabes*. Cujus quidem causa frequentissima apud Authores statuitur, aut evacuationis solennis suppressio^a, aut plenior alimenti ingurgitatio: utrinque scilicet ea, quam volumus, inducitur *plethora*. *Muliebrium* verò *Phthiseon* usitatissimam originem agnoscit *Mortonus*^b menses obstructos; quas quidem, quando ab hoc fonte derivantur, *Lethales* pronuntiat *Hippocrates*^c.

Nec sua melius *Cor di* constat, suppressis men-

(a) Willis Pharm. Rat. 82. (b) Phthisiol. 3. 9. (c) Præd. 2. 13. Morb. Mul. 1. 6.

fibus, *contractionis remissionisque* norma: accumulatis enim intra vasa penè ad rupturam usque humoribus, sanguis, qui universum ferè *Aortæ* truncum obsidet, liquido, quod à *Corde* protruditur, validius multò renititur, quam cum minor esset in canalibus plenitudo: sanguinis enim *renitentia* est ut *particularum copia*. Ita liquidum, hoc impeditum obstaculo, quo minùs libere foras profluat, majore quàm consueverat copiam intra *cordis Ventrículos* turgescit, & cor adeò nimio *pondere* laborat admodum & penè *suffocatur*: spiritus interim in fibris motricibus compressi, & quasi *stimulo* quodam excitati, vires suas vividius exercent, ut sanguinem forti satis impetu foras protrudant. Corde autem vehementius contracto, ad *Sternum* altius insurgit *Conus*, & in *Costas* ictu quodam impingit, qui proinde dicitur *Palpitatio*. Ob hanc sanguinis in Arteriis *renitentiam*, necesse est, ut vehementiore impetu contrahatur *Cor*, quia vis ea, quâ sanguinem projicere conatur, repercussa quasi & reverberata in ipsum denuò recidit; ita ut impetus, qui in sanguinem per *Arterias* propellendum fieri consuevit, in *Cordis Fibras* exerceatur: unde Cordis violentior concussio, & altior ad *Costas* insultus. Ad hunc modum si uberius increverit *plethora*, singulis arteriarum pulsibus *palpitabit* etiam *Cor*. Adhuc molestior fiet *Palpitatio*, si *Plethoræ* sanguinis *lentos* accesserit: quia globulis sanguineis arctius inter se coherentibus, major erit ea, quam in *Aortæ* trunco fieri diximus, *renitentia*. Igitur

tur morbis iis, in quibus lentior reperitur sanguis, ut *Rheumatismo*, *Passioni Hysterica*, *Chlorosi* etiam & *Cachexia*, comes ferè assidua adest *Palpitatio*.

Ulterius porro indies crescente *Plethora*, Cor nimix sanguinis copix succumbit; deficiunt quippe, quæ tanto ponderi movendo pares sint, vires. Motu aded cordis suspenso *intermittit pulsus*; & quia cursus sanguinis in præsens sistitur, nulla fit in cerebro spirituum secretio, unde *animi deliquium*, sive *Syncope*. Potest etiam prohiberi contractio cordis à *pressione*, quæ in *cerebro* à vasis plethoricis oritur, quæque spirituum iter per *nervos* intercipit. Ad hoc vasa cordis *Coronaria*, cum plurimum distenta sint, nervos etiam vicinos comprimunt: unde influxu spirituum præcluso, otiantur fibræ, & nulla fit è corde sanguinis projectio.

Capitis dolorem quomodo inferat *Plethora*, alibi ostendimus; ideo suppressis mensibus necessarium esse dicit *Celsus*^b, ut in *Capite* fiant *dolores acerbissimi*. Hi quidem *Gravedinosi* erunt, propter solam, quâ canales quaquaversum urget *Plethora*, *pressionem*, præcipuè si affuerit *Lentor*; *Pulsantes* etiam, quia cum in *Arteriis* uberius coacervatur sanguis, & impetu vehementiore propellitur, validior erit in latera humorum *ictus*, & major fibrarum *distractio*: unde *Dolor cum pulsu* excitabitur. Ad *Sinciput* tamen & *Occiput* sentiri solent *dolores*, quia *Dura Mater*, in quâ præcipua est *doloris* sedes, *Suturæ Parietali* & *Lamoidali* firmè connecti-

(a) Willis Phar. Rat. 263. (b) 2. 7.

tur; ita vasa, quæ per eam disseminantur, & intus plurimum distracta sunt, & extra ossibus compressa: in his igitur canalibus plenitudine admodum turgentibus, & ad solidum impactis, acrior erit *Doloris sensus*. Multa etiam *Duræ Matris* vasa per tenues utriusque *Suturæ* rimas in *integumenta Capitis* funduntur: adeo ut ab his fortè propter *tunicas* exuberante sanguine dimotas, & *foramina* quæ pertranseunt angustiora, haud exigua *Doloris* pars oriatur. Itaque ii, quibus *Suturarum* juncturæ arctè nimis inter se coaluerint, *Cephalalgia* ut plurimum graviter laborant. Ab hujusmodi *Dolore*, si vehementior fuerit, satis patet, quomodo contumaces inferantur *Vigiliæ*.

Hic quidem *Capitis* in suppressione mensium *Dolor*, utcunque familiaris sit, non ab occultâ aliquâ cum *Utero Sympathiâ*, sed ab ipsius *Cerebri structurâ* oritur: quod cum sit viscus omnium *tenerrimum*, injurias minùs, quàm reliquæ partes, sustinere potest. Hoc etiam de *Capite* & *Pulmone* annotari debet, quòd in iis multò faciliùs atque altiùs, quàm in reliquo corpore, suscipitur ea, quæ à *mensibus suppressis* oritur, labes; hæ quippe partes omnium sunt mollissimæ, & humorum incurfui minime renituntur. Itaque in omni ferè morbo graviùs plectuntur. Præcipuè verò, si in ipso *fluxu* restricti sunt menses, sequi frequenter solet *Capitis Dolor* & *Hæmoptæ*.

Cerebro autem semel affecto, in mali confortium ob viciniam facile trahuntur *Oculi*, & simili pondere ob canales nimium refertos laborant,

borant, nonnunquam etiam intumescunt: quemadmodum & eos gravari cernimus, simul ac in cerebro languescant spiritus, seu quod idem est obrepat Somnus. Ulterius adhuc serpente malo, Oculi ita affecti sunt, ut Vertiginem inducant: cujus quidem morbi rationem primus exposuit Bellini. In eâ enim quæcunque oculis obversantur, utcunque quiescentia & immota sint, rotari tamen & circumagi videntur. Quippe cum motus rerum externarum non aliâ ratione ab oculis percipi soleat, quàm per mutationem loci, in quem veniunt Species intra oculum perductæ, sive imagines in Retinâ depictæ; quocunque modo Specierum distantia mutetur, Objectum moveri videbitur. Mutari autem potest distantia, vel quia objectum reverà moveatur, vel quia oculus moveatur immoto objecto, vel denique quia Nervi Optici filamenta loco suo dimota sint. Nervo enim Optico sive Retinâ dimotâ, Radii ab objectis emissi non in easdem oculi partes incidunt, sed pro vario Retinæ motu diversas; ita ut dum Imagines in Retinâ locum mutant, Objecta tanquam locum perpetuò mutantia videantur. Cum itaque Arteriae ad oculi fundum disseminatæ sanguine Plethorico supra modum turgescant, Retina seu Nervi Optici expansio, pulsantibus, quibus contigua est, Arteriis, loco suo dimovebitur, adeoque Imago Radiantis, in ipsam incidens, locum quoque immutabit: unde ipsum quoque moveri videbitur Objectum, seu quod idem est ingruet Vertigo.

Distentis

Diffentis ad hunc modum *Cerebri vaſis*, facile concipitur, quomodo tandem ſuccedat. *Apoplexia*, morbus *Vertigini* multum affinis. Huius quidem plurimæ cauſæ apud Authores ſtatuantur; quas tamen accuratiſſimus de hoc morbo Scriptor *Wepferus* ad duas claſſes redigit, eas ſcilicet, quæ vel *Arteriolas obſtruere poſſunt*, vel *ſpirituum per nervos effluxum intercipere*. Suppreſſis igitur menſibus ita paulatim increſcit *Plethora*, ut *Lentoram*, qualem modo deſcripſimus, inducat: qui ſi tenax nimium & compactus fuerit, ad minima cerebri vaſa adhæreſcit ſanguis. Canalibus igitur ſemel oppletis, augeſcit indies allabente lento ſanguine obſtructio, donec in eam tandem molem excreverit, ut *Arteriolarum* orificia penitus occludat: unde nulla ex Arteriis fiet in *Nervos* liquidi trajectio, adeoque nullus in corpore relinquetur *Senſus*. Ita brevi ſuccedet *mors*. Si tamen haud ita invaluerit obſtructio, ut omnes in nervis aditus præcludat, ſed aliquid adhuc liquidi nervoſi per tubulos deriyari ſinat, liquidum illud, utcumque imbecillius ſit quàm ut cæteris *muſculis* movendis ſufficiat, *Cor* tamen & *Pectus* ſatis vivide movebit: *Cor* enim, uti & ex iis plurimi qui *Reſpirationis* muneri inſerviunt *muſculi*, *Antagoniſtis* deſtitutum eſt, ideoque minore multo ſpirituum copiâ in contractiones cietur, quia tollitur illa, quæ ab *Antagoniſtis* oritur, *contranitentia*. Ita ut *Arteriolis obſtructis*, poteſt *Senſus* omnis extingui, etiam *Fibrarum* omnium, niſi in *Corde* & *Tha-*

tuse, omniaque in quo quidem consistit *Apople-*
xia naturaliter potest etiam inferri. *Apoplexia*,
 etiam si ab sit sanguinis *Lentor* ob interceptum
 nempe spirituum per nervos effluxum, qui quo-
 modo ab *Aderis* ultra modum dilatatis impe-
 diri potest, antea jam ostensum est. Eodem
 modo nervos comprimet, spiritibusque inter-
 eludet, sanguis ex arteria passa in Cerebro effususque
 quod non raro in *Plethoricis* accidere solet.
 Igitur sanguine temperamento praeditos, & po-
 culis libentis usos, *Apoplexia* frequentius cor-
 ripi observamus. Cum *Infantia* sit *delirium sine Febris*, quicquid
 poterit inferre *delirium*, excitabile etiam *Infan-*
tiaria. *Delirium* vero a motu spirituum vario
 & perturbato oritur, unde *Species* in Cerebro
 nullo ordine coherentes fascitantur. Spiritu-
 tum vero perturbatio succedet, cum motus
 ipsorum nimium rapidus sit, quod in *Plethoricis*
 facile accidit, quia augetur moles sanguinis
 & cordis impetus; unde vehementior globulo-
 rum in canalibus attritio: quae cum in Cere-
 bro etiam fiat, & nervos nimis violenter pre-
 mat, tremores nervorum confusi erunt, adeo-
 que & *Species* minus distinctae. Ita ab eva-
 cuatione quacunque solenni inhibita saepe se-
 quitur *Infantia*, praesertim si astra fuerit sicca,
 aut praecesserit potus calidior, a quibus omni-
 bus inducitur *Plethora*; itaque etiam *Evacuanti-*
bus curatur. Exemplum ad hanc rem satis
 appositum praebet *Forestus*, qui *Venaesectione*
 mulierem a suppressis mensibus *Infanientem* sa-

luti restituit. Ita certum est illud Hippocratis
 effatum, *Infantes si Varices vel Hemorrhoides su-*
pervenerint, Infantia Erisia fieri^(b); idem etiam
 de Mensibus Erumpentibus dicendum.

Fluor Albus, cum ex Uterinis Glandulis se-
 ratur, facile erumpit, si Glandularum officia
 paulo laxius debiscant: quæ quidem nihil prom-
 ptius possit diducere, quam humorum *Pleni-*
tudo. Igitur quoties menses denuo dimittant,
 semper subsistit *Fluor*, quia minuitur ad Glandulas
Plethora; quibus quidem inducitur ille quo-
 scitur, utrum morbus hic *Idiopathicus* sit, an
Symptomaticus. Ita restrictis mensibus, à lin-
 guinis medundantia oritur *Fluor Albus*; quod
 non modo evincit ratio, sed & experientia
 confirmat: ex quippe, quæ in suppressione
 menstrua huius malo maxime obnoxia repe-
 riuntur, habetis sunt admodum *Plethorici*. Id
 etiam adnotandum est, mulieres, quibus co-
 pia maiore manaverit *Fluor Albus*, cæteris Sym-
 ptomatibus, quæ à Mensibus inhibitis sequi so-
 lent, minus conflictari. In nonnullis etiam
 Mensium Prodrampus & quasi *Vicarius* reperi-
 tur *Fluor Albus*.

Passiva Hysterica pleraque Symptomata cum
 sint *opasmodica*, uti accuratissime demonstra-
 vit C. Wallisus, quale illud certè est quod à
 suppressis Mensibus oriri diximus, *Globi* scilicet
 in *Gutturæ* quasi *ascensus*, videamus quomodo à
Plethorâ deduci queat convulsio. Hujus qui-
 dem duas causas agnoscit Hippocrates, *reple-*
tionem nempe & *inanitionem*; quas si attentius

(a) Lib. 10. obs. 24.

(b) Aph. 6. 21.

(c) Aph. 6. 39.

scrutentur, morbi istius rationem melius explicabimus, quam si subtiles recentiorum *Hypotheses* consulamus. Quippe ad hunc modum illustrari potest ea, quae huius loci est, ex repletione *Convulsio*: quæ cum sit contractio inflatioque musculi *involuntaria*, orietur, quoties in musculum derivatur major liquidi copia, quam quæ imperante *voluntate* impediri possit: ita duobus *Antagonistis* ad *equilibrium* perductis, si alteri plus liquidi adjeceris, is in statu contractionis continuo permanebit, donec in istum, qui in opposito latere est, æqualem liquidi copiam deduxeris. Hujusmodi quidem major solito in *musculum* liquidi influxus fiet, cum sanguinis Crasis ita inæqualis sit, ut *Antagonistæ* Vasa lentis humoribus quodammodo obstruantur: quo fit ut in fibras alterius hujusce musculi major influat liquidi copia. Liquido igitur in Vasis supra modum redundante, potest esse ita valida Musculi contractio, quæ ab imperio voluntatis tolli nequeat; quod si *Lentor* adsit, adhuc magis intra Fibras Motrices detinebitur liquidum, adeoque fortior fiet contractio. Ita si ad hunc modum infletur *Tracheæ* & *Oesophagi* tunica musculosa, inferetur sensus quasi *Globi* cujusdam ad *Fauces* ascendentes: simul etiam ingruet *Suffocationis* metus, quod *Laryngis* Musculi, eodem modo intumescences, aeni introitum minus liberum concedant. Atque huic malo maxime sunt obnoxie, quibus aut *incertis* *periodis* redeunt, aut *guttatim* fluunt *Menses*. Pariter à *Plethorâ* deduci possunt cætera *Passionis Hystericæ* symptomata;

promata, quae non modò à suppressione Mensibus
sequi solent, sed etiam à Fontanellis & Adia-
ribus occlusis saepe excitantur. Idem quoque
in Viris, quibus periodicè aliqua evacuatio re-
stricta est, cap. 8. annotavimus. *Urinae Scilicet* quod in suppressione men-
strua saepe fieri notat Hippocrates, quia Plethora
facile deducitur. Vasa enim sanguinea, quae
Vesicae inseruntur, cum plurimum distenta sint,
Nervos ita comprimunt, ut parior & diffi-
cilior multò fiat in Fibras Motrices spirituum
derivatio: unde Musculi ad Urinam foras tru-
dendam minor vis. Post aliquam vero mo-
ram spiritibus copià satis ubere congestis, eo
momento in Urinam nitetur Musculus, ut par-
vulam quandam illius portiunculam necessariò
propellat: hoc verò impetu exhaustis iterum
spiritibus, motum suum suspendere cogetur,
donec novae influunt spirituum suppetiae: ita
superato sensim per vires obice, Urinam gut-
tatim demittit Vesica. Quod si Vasa inten-
sitas intumuerint, ita ut spiritus prorsus in-
terciplant, etiam prorsus supprimetur Urina;
quia non suppetit aliqua idonea vis, quae eam
ex Vesica protrudat. Fiet etiam Urinae sup-
pressio, si Vesicae Sphincter, Spasmo correptus, exi-
tum praecludat vel si adeo lentus fuerit san-
guis, ut nulla inde fieri possit in subtilissimis
Renium canalibus seri secretio. *Suppressis mensibus sanguis per aliena loca*
erumpens, satis ostendit eruptionem à Plethora
fiscitari. Intra Vasa enim quietas subsiste-
(2) Nat. Hist. 7.
ret,

ret, nisi copia ita redundaret, ut amplius sibi spatium posceret, quam quod largiri possit Vascularum capacitas. Aucto igitur Momento, ita ut canalium impedimenta superet, effluit sanguis. Hæc per aliena loca eruptio in *Virginibus* magis quam in iis quæ pepererunt familiaris est, uti observat *Hippocrates*^a; in *Virginibus* enim angusta admodum & constricta sunt *Uteri Vasa*, ita ut citius per ea inhibeat solennis Mensium purgatio: adeoque ex aliis canalibus, quâ data est porta, effluat sanguis redundans. In iis verò, quæ pepererunt, Os *Uteri*^b, uti loquitur *Hippocrates*, sanguini excurrenti magis patet, h. e. ipso interprete, *Vasa*, quia *Lochiorum* fluxu multum ampliari & dehiscere soleant, Mensibus, quâocunque erupturi sunt, liberiores præbent exitum: itaque id etiam adjicit, eas minus frequenter suppressione menstrua laborare; suppressionem verò, siquando inciderit, facilius ferre, tum quia *Partus Doloribus* assueverint, tum quia *Vasa Uteri* multò ampliora habeant quam *Virgines*^c. Quod si in *Virginibus* per alia etiam loca sanguinis exitus præclusus sit, oritur *Febris Alba*, sive *Chlorosis*; quæ nihil aliud est quam symptomatum, quæ jam descripsimus, congeries.

Ex his pleraque symptomata ab aliis rebus, quæ *Plethoram ad Vasa* inferunt, sæpe oriuntur; uti exercitio nimis violento, potu aut calore immodico, præsertim verò evacuatione aliquâ inhibita^d: quidni eadem etiam, suppressis Mensibus, *Plethoræ* tribuantur?

(a) *Morb. Mul.* l. 9. (b) *Ibid.* l. 1. (c) *Ibid.* (d) *Willis. Bellin. passim.*

94 *De Symptomatis Mensium suppressorum.*

Plurima ex his, quæ exposuimus, symptomata à suppressis Mensibus ingruere notat accuratissimus *Historiæ Medicæ* Scriptor, *Hippocrates*; quæ etiam à plenitudine oriri passim docet, uti & ipsum Mensium profluvium. Satis singularis est ea, quam de *Phæthusa* & *Nymasâ* narrat, *Historia*; quibus, post diuturnam Mensium suppressionem, corpus tandem virile factum est, ita ut *Hirsuta* admodum & *Barbata* evaderent^b. Ea enim, Mensibus inhibitis, succrevit sanguinis redundantia, quæ in Vasis minime contineri potuit; Poris igitur cutaneis humorum impetu sensim petefactis, in *Capillos* migravit quod erat liquidi superfluum: nonnunquam etiam in *Lac* convertitur, quod in *Virgine* suppressionis *Menstruæ* signum statuit *Hippocrates*^c.

His symptomatis Fæminæ omnes haud æquæ sunt obnoxia; in his *Caput*, in illis *Pulmo*, in aliis denique *Venter* potissimum afficitur: quippe ea est *Fluidorum* omnium indoles, ut ad eas partes decumbat humor redondans, quibus minor suppetit ad renitendum vis: unde in iis liberius materiæ affluentis hospitium. Hæc quidem partium imbecillitas in diversis Fæminis perinde varia est, ac sunt animi mores; nec duas fortè reperiās, quibus, in suppressione *Menstruæ*, sibi invicem accuratè respondent symptomata. Quæ tamen symptomatum varietas huic morbo ita parum propria & peculiaris est, ut ei cum cæteris fere omnibus, *Febre* præsertim, sit communis.

(a) *Nat. Puer.* f. 7. *Morb. Virg.* 2. *Morb. Mul.* 1. 2. (b) *Epid.* lib. 6. (c) *Aph.* 5. 39.

(195)

CAP. XI.

*De Methodo in suppressis Mensibus
Therapeutica.*

PERCURSIS jam suppressorum Mensium Symptomatis, & ad Theoriæ nostræ normam explicatis, non alienum erit rem paulo ulterius persequi, *Medendique* rationem expendere, nequid desit quod ad *Plethoram* illustrandam afferri queat. Ea quippe *Medendi* unica est *intentio*, ut instauretur denuo, quæ *Menses* resuscitet, *Plethora*.

Antequam verò *Methodum Therapeuticam* aggre-
diantur, notandum est non semper esse in sup-
pressis Mensibus *Medicinæ* locum, cum omnis
suppressio non sit *morbosa*; ideo neque pro-
vocandi sunt, quia fluere non debent Men-
ses. Ita in *Gravidis* & *Lactantibus* citra sanita-
tis noxam deficiunt; aliquando etiam in *Obe-
sis* & *Athleticis*; in his enim per *Poros* egeri-
tur, in iis in *Pinguedinem* migrat humidi re-
dundantia. Pariter si per *aliena loca* erumpat
sanguis, saluti esse solet fluxus *Vicarius*: qui
ideo, si nullo gravi symptomate comitatus
fuerit, vix temperari, nedum restringi debet.
Denique si sanguis *deficiat*, si *Evacuatio nimia*,
si *Morbus Chronicus*, aut *Inedia longa* præcesse-
rit, neutiquam ciendi sunt *Menses*, donec re-
fectæ fuerint vires. Hujusmodi quippe *Fæ-
minis*

minis ita parùm nocet suppressio, ut morbum potius accerferet, si intempestivè excitaretur fluxus.

Cùm itaque omnis suppressio morboſa vel à *canalium*, vel à *sanguinis* vitio derivetur, duplex etiam erit curandi intentio; altera ad *Canales recludendos*, altera ad *emendandum sanguinem* dirigenda.

I. Suppressionis, quæ à *Canalium vitio* oritur, signa in prioribus ostensa sunt: quod quidem vitium facîle in canalibus succrescit, si aut præ *siccitate naturali* nimis indurescant, aut *frigore* subito sint constricti, ita ut *Fibræ* arctius jam inter se coherentes remittentiâ suâ sanguinis momentum exsuperent. Si igitur, *qualitate* sanguinis illæsâ, obfirmati sint *canales*, curatione adhibita oportet aut *Impedimentum Vasorum* imminui, aut *vim sanguinis* intendi.

1. Igitur ut Vasorum Impedimentum tollatur, *relaxanda* sunt *Fibræ*. Ad hunc finem tepide adhibentur *externa remedia*, qualia sunt *Suffitus*, *Balnea*, *Fomenta*, ex herbis *emollientibus* & *penetrantibus* conflata. Particulæ enim ex plantis sive *aquâ* sive *igne* elicite, & intra *Uterum* susceptæ, calore adjuvante & quasi urgente, ita in Vasorum Poros se insinuant, ut *Fibras* à se invicem separent & diducant; contactu autem *Fibrarum* inhibito, Vasorum latera laxius explicantur, & fluido impingenti debilius resistunt: ita Vi *Impedimenti* debilitatâ, iter suum per Vasa expugnat sanguis. *Externis* hisce remediis plurimùm usus est *Hippocrates*: quæ certè locum habent, non modò
cùm

cum à *Vaso* supra modum rigentibus, sed etiam cum ab ipso *sanguine* inducta sit suppressio: quippe si relaxatis canalibus *Impedimentum* minuitur, idem est ac si auctum fuerit sanguinis *momentum*. Igitur suppressis Mensibus *Fomenta* purgationi esse præmittenda monet *Hippocrates*.

2. Ne à *Canalibus constrictis* inhi beantur Menses, *Vis sanguinis* augenda est. Huic verò intentioni cum eadem satisfaciât Medendi norma, ac quæ in altero suppressionis genere adhibetur, *Methodum Therapeuticam* Lector ex sequentibus deducat.

Suppressio hæc quæ à *Vasorum vitio* oritur minus quidem frequenter accidit, curatu tamen est facillima: ea quippe, dum recens adhuc fuerit suppressio, *Externis* remediis plerumque cedunt, nonnunquam etiam, *æstivo* præsertim tempore, *per se* aperiuntur. Quod si diutius perstiterit Vasorum durities, *Plethora* indies accrescens sanguini tandem vitium inducit; unde altera, eaque multò frequentior, suppressorum Mensium causa in prioribus deducta est.

II. Cum igitur à sanguinis vitio sive *Lentore* ortum ducat suppressio, eò dirigenda est omnis Medendi intentio, ut, sublata partium coherentiâ, is iterum sanguini concilietur impetus, qui Uterina Vasa perfringat. Quod ut assequerentur Medici, his potissimum usi sunt instrumentis, *Venæsectione*, *ad Crura Cucurbitis* & *Friktionibus*, *Catharsi*, *Vomitu*, remediis denique, quæ, tanquam essent ad movendos Menses *Specificæ*, appellantur *Emmenagoga*.

1. Itaque ad tollendam suppressionem, *Venam*, si nihil impediatur, *secari* suadet *Hippocrates*: quod etiam unâ ferè voce præcipiunt, qui eum insecuti sunt, Scriptores; dissentientes interim, quo potissimum *tempore* & quo *loco* emitti debeat sanguis. Alii quippe *Venæsectionem præmittunt*, alii contrà non nisi post *Purgantia* & *Emmenagoga*, tribus vel quatuor ante *Periodum* diebus, administrant; atque hi quidem in *Brachio*, illi autem in *Talo* instituentiam esse censent. Utra potior sit sententia, ut melius intelligi queat, quærendum est, quomodo *intentioni Therapeuticae* respondeat *Venæsectio*, seu quod idem est, *momentum* sanguinis instauret. *Momentum* igitur sanguinis, cum consistat in ratione *Copiæ* & *Velocitatis* composita, *Venâ sectâ* fit imbecillius, nisi eadem proportionem increascit *Velocitas*, quâ diminuitur *Copia*: quod si major sit *Velocitatis* aucta, quàm *diminutæ Copiæ* ratio, *momentum* increbrescit validius. Perforatâ *Venâ*, sanguinis *Velocitatem* augeri probat, qui primus *Phlebotomiam* cum iudicio aliquo illustravit, *Bellini*^b; quia scilicet portione sanguinis evacuata, imminuitur multum illius *impedimenti*, quo præcedens sanguis sanguini continuò affluenti resistens moram injicit; remoto itaque obstaculo, ita ut minor sit particularum inter se *nisus*, *scilicet* per *Vasa* deferetur sanguis. Ad quem verò gradum *velocitatem* perducatur *Venæsectio*, seu utrum sanguinis *momentum* intendat an imminuat, ex variâ partium coherentiâ col-

(a) *Morb. Virg.* 2, (b) *Sang. Miss.* p. 89. 94.

ligendum esse monet Scriptor idem accuratissimus; Quodocunque enim à Venâ sectâ sequitur intima sanguinis *dimotio*, seu quando ita rarefcit sanguinis compages, ut à contactu mutuo divellantur particulæ, ea increfcit *Velocitas*, quæ sanguinis *momentum* possit intendere; quia tum minor sit in ipso sanguine partium resistantia, tum uberius in Cor traducantur spiritus: ita sanguinis *crasi dimotâ*, & Arterias extrorsum magis trudente, excitabitur *Pulsus*. At si nulla fuerit sanguinis *dimotio*, imminutâ copiâ languescet sanguinis *momentum*, & quia non ita amplum spatium ac prius occupet sanguis, *minor* erit etiam in Arteriis *Pulsus*. Hæc ferè de variâ *Momenti* post *Venæsectionem* immutandi ratione differit Vir Scientissimus; in eo unicè Lectori minùs satisfaciens, quòd id argumentum citiùs quàm par erat dimiserit, nihilque planè suggesserit, quod tanquam signum haberi possit, qualis demum sit illa sanguinis *Crasis*, quæ à *Venâ sectâ* facile distrahitur, qualis iterum ea quæ dimoveri nequit. Hoc enim minùs perspecto, medenti parum constat, quonam modo sanguinis impetum immutatura sit *Venæsectio*; cujus remedii quodocunque anceps sit fortuna, ab eo prorsus in suppressis Mensibus abstinendum est, nisi forte ad *Symptomatum* vehementiam levandam institutum sit. Si enim copiâ detractâ *lentior* fuerit sanguinis compages, non modò minor erit spirituum secretio, adeoque *Cor*dis impetus imbecillior, sed & increfcet

166 *De Methodo in suppress. Mens. Therap. etc.*
etiam ea, quæ *Capillaria* jamdudum obsidet;
obstructio. Itaque principio Morbi cum sanguis
admodum *lentescat*, non videtur in usum tra-
henda *Venæsectio*, nisi id etiam certo aliquo
indicio innotescat, tolli posse sanguinis cohe-
rentiam, seu intendi impetum: quod si hoc
innotuerit, ne tum quidem ad Menses cien-
dos peritè satis adhibetur *Venæsectio*, si aliâ
quâvis Medendi methodo augeri queat *Velocitas*, etiamsi nihil de *quantitate* detrahatur;
diminuitur enim, quæ *Momentum* facilius ad-
huc excitare posset, *Plethora*. Ad hoc id etiam
accedit, quod tam *subitæ* evacuationis nulla
videatur necessitas, quia Medicinæ moram con-
cedat Morbus. Neque hoc sanè prætermitti
debet, quod in iis, quibus suppressi sunt
Menses, ita ferè *Vires* imminutæ sint, ut san-
guinis missionem, à quâ adeò expedita induci-
tur humorum mutatio, minùs sustinere queant.
Neque etiam Fæminis remedium hoc facile
persuadeas, quibus, dum sanæ sunt, *Venam*
circa Mensium tempus aperire religio est; est
enim apud eas certum quoddam in Medicinâ
Axioma, & ab omni retro antiquitate deriva-
tum, Mensibus, si jam erupturi sint, officere
Phlebotomiam. Quamquam verò à *Venæsectione*,
si remediis præmissa fuerit, tam incertum ple-
rumque sit levamen, quia non certò secutu-
rum est impetûs incrementum: nonnunquam
tamen sanguis ea de se præbet indicia, qui-
bus si quis diligentius studuerit, *Venam* hand
inauspicatò poterit secare. Talis indicii exem-
plum sit, *Pulsus plenus & imbecillus*: qui, morbo
nondum

non dum in veterato, aliquando observatur. Itaque ad hunc modum constituto *Pulsu*, *Venesectio*, si adhibita sit, sanguinis *Momentum* intendet. Quippe cum ea sit Arteriarum *plentudo*, ut in spatium amplius excurrant *Tunicæ*, signum est non ita validam esse humorum *coherentiam*; si enim densa admodum & conferta fuerit compages, in molem angustiorum coirent particulae, nec Arteriarum latera ita extenderent. Ita cum fluida satis sit sanguinis compages, turgent ob *Plethoram* Arteriae: at quia sanguinis *copia* seu quantitas materiae movendae augetur, *Vis* autem Cordis *contractilis* five propellens non augetur, sed fortè diminuitur ob *Plethoram*, necesse est ut, cum major quantitas materiae æquali vel minore *Vi* sit movenda, minor sit sanguinis *Velocitas*; adeoque si imminuatur quantitas movenda, eadem adhibitâ *Vi*, vel etiam auctâ, (quod post *Venesectionem*, si insignis fuerit *Plethoræ* gradus, fieri necesse est) augebitur *Velocitas*: unde vehementior Cordis impetus & *Pulsus fortior*. Ita in hoc casu sanguis missus *Pulsus Imbecillitatem* tollit: ad quam quidem multum facit *Tonus* Arteriarum remissior; unde tunicis sanguini affluenti minus renitentibus, deficit *ictus magnitudo*. Detumescente verò in Vasis post sanguinis missionem *Plethorâ*, imminuitur ea, quâ nervi ob Arterias nimis turgentes coarctati sunt, *pressio*: ita spiritibus copiosius ad Cor deductis, reviviscit sanguinis impetus, & Vasorum *Tonus*; unde digitum fortius ferit *Pulsus*.

Vidi-

videmus jam quid de hac methodo sentien-
dum sit, quæ suppressorum Mensium curatio-
nem à *Phlebotomia* auspicatur: melius forte ar-
ridebit ea, quæ non nisi post *Purgantia* & *Em-
menagoga* Venam aperit. Ex iis quippe, quæ
de augendi in *Missione sanguinis* momenti causâ
differuimus, satis patet, præmissis *Purgantibus*
& *Emmenagogis*, Venæsectionem felicius esse
cessuram: in his enim cum ea sit operandi
ratio, ut humores viscidos dissocient & atte-
nuent, uti ex sequentibus patebit, sanguis jam
antè comminutus laxiusque cohescens, co-
piâ detractâ facilius dimovetur, & fortius mo-
mentum concipit. Igitur *triduo* ante consue-
tum Periodi tempus secatur *Vena*, ut tum præ-
cipue novus sanguini accrescat impetus, cum
augmenti summam attigerit *Plethora*.

Quo verò in loco instituenda sit *Venæsectio*,
magna est inter Authores controversia; po-
tior tamen videtur *Galenî* sententia, qui Ve-
nam in *Talo* incidi jubet. Facto enim ori-
ficio, non modò in incisam Venam, sed in
alias omnes quæ ab eodem *trunco* proveniunt,
uberius sanguinis copia derivatur, uti fuse fa-
ctis demonstravit *Bellini*; quia nempe ad eas
partes, ubi aperitur *Vena*, minor quàm in re-
liquo corpore sit resistentia. Igitur si è *Talo*
mittatur sanguis, copiosior erit in *Vasa Ute-
rina*, quæ à *Vena Cava*, pariter ac *Saphena*, du-
cunt originem, sanguinis derivatio: adeoque
cum fluido largius influente major sit Vaso-
rum distensio, facilior aperietur sanguini Men-

fructu egressus. Ita *Hiurudinibus* ad *Hæmorrhoidas* adhibitis, mirum & promptum effectum se vidisse testatur *Mayerus*^a. Pariter cum citra *Lentorem* sanguis exuberans *Vasorum vitio* restrictus fuerit, sectâ *Saphenâ* tum intensius rareficient humores, tum ad Uterum copiosius confluent: ita utrâque de causâ increfcet sanguinis ad *Uterina Vasa* momentum, perque ea *Menses* demittet. Hinc haud difficulter colligi potest quid de *Lindani* Doctrinâ, apud *Etmullerum*^b ita decantatâ, sentiendum sit “qui
 “tempora distinguit, in quibus Vena secanda
 “fit: ubi scilicet *Menses instant*, nondum ta-
 “men fluunt, Venam secandam suadet in *Bra-*
 “*chio*; ubi verò jam fluunt aut casu subito
 “restringuntur, tunc *Saphenam* aperiendam
 “monet. In *pede* verò nunquam secandam esse
 “Venam censet, nisi *Menstruatio* actu fluat,
 “aut ipse fluxus suppressus fuerit. Hujusce
 Doctrinæ rationem ita explicat *Etmullerus*,
 “Quòd nempe instantibus Mensibus, dum tur-
 “gescit & rarefcit sanguis, tum in eo omnis
 “est naturæ conatus, ut deorsum versùs de-
 “ducat sanguinem: itaque viæ si sint exiles,
 “non statim aperiri possunt, quia potius dis-
 “tentæ sanguinis fluxum quodammodo sistant.
 “Quando itaque per *Saphenam* apertam infe-
 “rius sanguinis promovetur impetus, plus ad
 “Uterum ducis, & ita malum auges: sin apertâ
 “*Brachii Venâ*, fursum nonnihil revellitur,
 “liberantur viæ ab oppressione, & sanguis faci-
 “lius fluit. Nunquam certò *Saphana* sectio

(a) *Morb. Intern. cap. 22.* (b) *Tom. I. 544.*

“ *Menses*

“Menfes provocabit, nisi aut actū fluentes ex
 “frigore, aut pavore fuerint restricti. Qua-
 le sit hoc argumentandi genus per se satis pa-
 tet; supponitur quippe sanguinem ita *turgi-*
dum & rarum esse, ut per Vasa satis expedite
 effluere posset, nisi *deorsum versùs ducto sangui-*
ne ipsa obeffet *plenitudo*: quod certe ita pa-
 rum Medicæ Philosophiæ congruit, ut ne com-
 munis quidem sensus ferret, Vasa quò magis
 sanguine *distenta* sint, eò minùs esse ad ce-
 dendum facilia. Quòd si Menfes & *jam fluen-*
tes promoveat, & in fluxu *suppressos* revocet
Saphenæ sectio, quidni etiam & *extra fluxum*
 restrictos queat deducere? unde fit ut in
 altero casu *momentum* sanguinis *instauret*, in
 altero, cùm æquè fortiter sanguinem ad *Ute-*
rum ducat, *imminuat*? Sectâ *Brachii Venâ*
 cùm nonnihil sursum *revellitur*, *liberantur qui-*
dem ab oppressione Viæ Uterinæ, sed impetu ob
Plethoram imminutam languente, haud ita fa-
 cile dissiliunt Vasa, quia minùs sunt *distenta*.
 Sed huic ipsius de *Plenitudine* sententiæ *Rive-*
rii^a observationem multùm favere ait *Etmulle-*
rus: “In muliere quâdam, quoties secabatur
 “Vena malleoli, menstrua cohibita sunt; dum
 “verò ex Venâ Brachii missus est sanguis, ea
 “largiùs profluebant. Cujus rei ratio, quia
 vulgaribus Medicorum placitis adversari vide-
 batur, ita à Medicis *Monspeliensibus* explicata
 est, “nempe cùm Mulier illa *Plethorica* esset,
 “& suppressionem Mensium pateretur, à nimia
 “sanguinis copiâ Uteri Vasa ita distendente,
 “ut comprimi sufficienter non valerent, at-
 tracto

“tracto sanguine ad ea Vasa per Venarum
“inferiorum apertionem, augebatur obstru-
“ctio. Quando verò misso sanguine à Ve-
“nis superioribus, retractio fiebat à Vasis
“Uteri, eorumque plenitudo & distensio mi-
“nuebatur, tunc illa facilius sese contrahe-
“bant ad expulsionem naturalem & ordina-
“riam, quæ per Uterum solet fieri. Jamdu-
dum credo Lectori suboluit minùs adverti so-
lere discrimen illud inter *Plethoram solitariam*,
& eam, quæ cum *Lentore* sanguinis conjungi-
tur: ab eâ quippe Menses suppressi non posse
ostensum est, adeoque nec *Saphenæ* sectionem,
quæ ad *Uterina* Vasa *Plethoram* auget, Men-
sium eruptioni officere: in hâc verò quia fit
ad Uterum *obstructio*, h. e. quia in Vasis Ca-
pillaribus lentus sanguis subsistit, deductis ube-
riùs per *Saphenæ* apertionem ad Uterum hu-
moribus, & effluente paulò impetuosius san-
guine, major fit ad Vasorum oscula viscida
adhæsiō; quod tamen à sectâ *Saphenâ* peri-
culum non *Plethoræ*, sed *Lentori* potiùs tribuen-
dum est. Igitur in hâc solùm *Plethorâ*, quæ
cum *Lentore* conjuncta est, locum habet *Lin-*
dani cautio. Hujusmodi *Plethorâ* laborabat
Mulier illa, cujus jam ex *Riverio* deprompta
est Historia. Itaque ea Medicis rectè visa est
indicatio, “ut largâ Phlebotomiâ in Brachio
“celebratâ imminueretur *Plethora* (seu si ma-
gis propriè loqui volumus, ut *detractâ copiâ*
sanguinis *Velocitas* & *Momentum* augesceret)
“postea verò apertis venis inferioribus san-
“guis ad inferiora retraheretur, præcipuè circa
O “tempus

“tempus quo priùs laborans purgari consue-
 “verat : ita quippe sanguinis tum primâ *Venæsectione*, tum *Emmenagogis**, quæ adhibita sunt, comminutus magis & divisus, per Vasa Capillaria facilè excerni poterat, si sub eruptionis tempus novum impetum à *Saphenâ* sectâ acceperit. Ratio verò, cur præstet Venam in *Brachio* priùs, & deinde in *Malleolis* aperire, hæc esse videtur : diminutâ quippe per Venam in *Brachio* sectam sanguinis copiâ, augetur *Velocitas* ; postea verò apertâ *Saphenâ*, sanguis ad inferiora se præcipitat, & auget eam, quæ ad Vasa Uterina continuò increscit, *Plethoram* ; unde auctâ *Plethorâ* & *Velocitate*, augetur etiam ad ipsorum latera sanguinis *Momentum*.

Huic argumento longiùs immoratus sum, ut legenti innotescat, quàm lubrica & dubii plena sint præcepta in Medicinâ *generalia*, nisi fluidorum indolem, & varietates eas, in quas sanguinis temperies improvisò sæpe transit, accuratè perspexerit *Practicus*.

2. *Frictionum* & *Cucurbitarum*, quæ ad *Cru-
 ra* adhibentur, eadem est ratio, ac institutæ in Talo *Phlebotomiæ*. Hæ quippe humores partim intra Vasa *atterendo*, partim per poros cutaneos *educendo*, ut *velociùs* circuletur sanguis ; *derivando* autem deorsum versùs, ut in Uterina Vasa *validiùs* impingat, efficiunt. Itaque Mensibus jam erupturis, in usum vocari solent. De *Scarificatione* nihil dico, cùm ea, quantum ad hanc rem attinet, tanquam *Venæsectionis* species habenda sit. Etiam Men-

ses deducunt *Cruribus* inusta *Cauteria*: propter *Stimulum* enim & *Dolorem*, majorem sanguinis affluxum versùs inferiora trahunt.

3. Quo meliùs redintegretur sanguinis impetus, instituenda est *Purgatio*; quam ideo in suppressis Mensibus necessariam esse scribit *Hippocrates*². Cùm verò *purgantium* alia in *primis viis*, alia etiam in ipso *sanguine* vires suas exercean, videndum est, quid commodi ad sanguinem corrigendum alterutrinque redundare queat. Ea quidem, quorum actio intra *primas vias* circumscripta est, solâ *stimuli* virtute alvum subducunt; *stimulo* enim intestina ita vellicant, & in contractiones cient, ut uberius, quicquid in *Peyerii Glandulis* hæret, exprimatur; unde facibus effluente muco solutis descendit Alvus. Ita *Cathartici stimulus*, cùm *Lympham* ex Glandulis copiosius evocet, facit, ut sanguis majore paulò copiâ ad intestina confluat: *Lymphâ* quippe per Glandulas liberiùs effusâ, minor est ad eas partes renitentia. Sanguinis adeò renitentiâ imminutâ, increscit aliquatenus *Velocitas*. Ex hac *purgantium* classe sunt *Manna*, *Cassia*, *Electuarium Lenitivum*, cæteraque quæ Alvum *leniter* movent. Quorum tamen ferè omnis virtus in eo consistit, ut *primas Vias* excrementorum onere liberent; ea quippe, quam *derivatione* istâ sanguini inducunt, mutatio ita perpufilla est, ut sensum omnem penè effugiat.

Ut igitur humorum vitio succurratur, adhibenda sunt *Purgantia*, quæ non modò *sti-*

(2) *Aph.V. 36. Nat.Mul. 20.*

mulo pollent, sed intra circulationis ambitum sese ingerunt sanguinisque *Crasin* immutant. Et hanc quidem fortioribus *Cathartici* inesse vim satis manifestum est. Quippe cum in *Salibus* potissimum consistere videatur Medicamentorum omnium Energia, *purgantia* certè, quæ *Sale acri* imprimis & vivido abundant, humores vehementius agitabunt. Eorum igitur *Sales* in canales deducti, sanguinem lentum ita solvunt & distrahunt, ut minor sit particularum inter se contactus: unde uberior spirituum secretio. Ideo post fortiora *purgantia Pulsus* semper increbrescit. Ita duplici de causâ ad Menses ciendos prodest *Purgatio*, tum quia *Velocitatis* impetum intendit, tum quia sanguinis *compagem* ita *attenuat*, ut Uterina Vasa latius distendat. Hujusce familiæ sunt *Cathartica* ex *Aloe*, *Jalappâ*, *Scammonio*, *Ela-terio*, &c. conflata. Quibus si adjecta sit aliqua *Mercurii* præparatio, fortius adhuc excitabitur sanguinis impetus: nihil enim aut *Lentorem* efficacius tollit, aut *Vasa obstructa* citius *recludit*, quàm *Mercurius*; uti, cum de remedium viribus dicturi sumus, plenius explicabitur. Nequa verò sit *Purgantium* suspicio, id obiter notandum est, mulieres, quibus suppressa sunt Menstrua, utcunque imbecilles fuerint, *Catharsin* satis validam sustinere posse; præsertim si, operatione peractâ, exhibeatur *Paregoricum*.

4. Alii *Vomitum* in suppressis Mensibus suadent: qui quidem, si *Ventriculi* gratiâ instituitur, plurimum prodest; *Chylosin* enim restituit,

&

& Lentori, si non vim ejus imminuit, suppetias certè præcidit: sin ad morbi causam dirigatur, huic intentioni rariùs respondet. Ut-
cunque enim inter operandum sanguinis momentum augeat, & Viscera omnia vehementiùs succutiat *Emeticum*, crassâ materiâ ita oppleti sunt *Capillares Uterini*, ut quocunque impetu instructus sit sanguis, per eos nequeat sibi Viam aperire, donec attenuatis humoribus tollatur *Arteriolarum* obstructio. Ita si ad expellendos Menses uti volumus *Emeticis*, tum præcipuè adhibenda sunt, cum sanguis, vitio licet omni immunis, præ *Vasorum duritie* nequeat excerni: in hoc enim casu, sanguinis impetus *Emeticis* excitatus, Vasorum renitentiam faciliùs pervincet.

5. Ut ad Medendi scopum feliciùs perveniri queat, perpetuo in usu sunt *Emmenagoga*; quæ quibus viribus sanguinis impetum instaurerent, mox paulò distinctiùs erit differendi locus.

Investigatâ ad hunc modum tum *Symptomatum* tum *Remediorum* naturâ, & ad rationem aliqualem exactâ, non fortè alienum erit suppressorum Mensium *Historias* quasdam adjicere; quo plenius innotescat hanc de Mensibus *Theoriam* non domi esse fictam & concinnatam, sed *Experientie*, unde deducta est, consentire. In quibus etsi multa fortè desiderari possint, id Lectori spondeo in meque recipio, nusquam iis deesse, quæ *Historiam* imprimis commendare debet, *Fidem*.

*Historia I.*O^{ct.} 26. 1700.

PUella quædam, octodecim annos nata, & Mensium adhuc expers, de acri circa lumbos, Genua, & Malleolos dolore que- rebatur. Laborabat etiam Dyspnæâ, nausæâ, & torminibus Ventriculi. Deambulatione quamvis lenissimâ palpitabat Cor. Color faciei floridus. Pulsus debilis & tardus. Hæc ferè à sex mensibus graviter invaluerant Symptomata; quæ quoniam à sanguine *lentescente*, uti Pulsus admonuit, proficisci existimabam, hanc morbi *Indicationem* esse arbitratus sum, ut *attenuaretur sanguinis compages*: ita enim velocitate auctâ, momento satis valido instrui posse videbatur sanguis, quo Uterina Vasa percurreret. Hoc igitur ut efficerem, methodo sequenti usus sum. Et primo quidem *Catharticum* adhibui, quod humorum cohærentiam tolleret, & faciliorem per *Vasa Capillaria* transitum sanguini conciliaret.

R. Calomelan. ʒ i.

Resin. Jalap. gr. 5.

Tartar. Vitr. gr. 4. M. F. Pulv. Cap.

mane in *Conserv. Ros.* unde *dejectiones* tantùm binæ: à quibus tamen aliquod doloris levamen sensit.

Neque ideo de hâc *Pulveris*, quem præscripsimus, efficaciam dubitet quispiam, quod par-

cius mota fuerit *Alvus*: quippe ex *dejectionum* numero malè judicantur *Cathartorum* vires, uti in *Mercurialibus* præsertim sæpiùs comperi: quæ utcunque alvum aliquando minùs subducant, non tamen Medici consilium fallunt. Ea enim præcipua est, in hujusmodi saltem casu, *purgandi intentio*, ut sanguinis particule arctè minùs inter se cohæreant: id verò à purgantibus effici posse superiora satis evincunt, licet haud ita copiosa fiat per *Alvum* evacuatio. Cum autem *Alvus* à *Cathartici* subducitur, non modò quia *Velocitate* auctà major fit in Glandulis humorum secretio, sed etiam quia *stimulo* irritantur intestinorum *Tunicæ*; si stimulus iste quovis modo imminuatur, *Alvus* minùs solvetur. Stimulus verò potest deficere, cum *Catharticum* omne intra *Vasa Lactea* tra-ducitur: ita cum in ipso sanguine vires suas exerceant *Purgantia*, propter auctam velocitatem copiosior solito erit in Glandulis quibuscunque secretio; in *Intestinalibus* tamen, quàm in cæteris, ob defectum stimuli, nequaquam inferior. Quòd si pauculæ *Cathartici* particule in intestinis restitent, eæ stimulo suo *Vasa* irritabunt, ut largior fiat ex Glandulis intestinalibus, quàm ex reliquis, liquidi profusio: quod tamen eadem ratione per Intestina minùs profluat, quàm imminuitur *Stimulus*. Si verò parciùs purgatur *Alvus*, reliquas secretionem auget *Catharticum*: quod cum faciat, sanguinem æquè attenuat & expurgat, ac si excessum crebriùs moveret. Cujus rei argumentum esse potest, quòd ab his purgantibus, si

fi Alvum minùs subduxerint, rarissimè sequitur noxa. Atque hinc fortè haud ineptè deduci potest varia illa in diversis corporibus *Cathartorum* efficacia, quæ hos uberius, illos rursus parcius, per *inferiora* purgant: in iis scilicet, quibus patentiora sunt *Lacteorum* oscula, sive id à naturâ sive vitio aliquo provenerit, ita ut Medicamentum omne in sanguinem facile transmittant, Alvus minùs movetur: in iis verò quibus arctius coalescunt aut obstruuntur *Lactea*, ita ut pars *Cathartici* maxima in *intestinis* subsistat, stimulus ad tunicas validior est, & proinde crebrior Alvi dejectio.

Ut verò efficacius tolleretur sanguinis *Lentor*, atque invalesceret *momentum*, hæc, quæ viribus idoneis pollere docet experientia, præscripta sunt remedia.

R. *Conserv. Absynth. Rom.* ℥ 3.

Æthiop. Min. ℥ 1.

Chalyb. cum Sulph. pp. ℥ ss.

Rad. Gentian. }
Curcum. } pulver. a a ℥ 2.

Syr. Garyoph. q. s. M. F. Elest. Cap. q. n. m.
ter in die hor. Med. Superb. Cochl. 5. *Infusion. seq.*

R. *Limatur. Chalyb.* ℥ 1 ss. *Infund. in Cerevisiæ tenuis lib. 3. per triduum. Deinde add.*

Rad. Gentian. incis. ℥ ss.

Rub. Tinctor.

Curcum. a a ℥ 2.

Summitat. Absynth. Vulg.

Centaur. min. a a M. 1.

Bacc. Junip. ℥ ss.

Sem. Cardamom.

Cubeb.

Cubeb. a a ʒi. M. Fiat *Infus.* per diem. In colaturæ quolibet haustu cap. gr. 20. *Mixtur. seq.*

R. Spir. Sal. Armon.

Elix. pp. a a ʒ 2.

Vena sectionem consulto omisi, tum quia evacuationem ita *celerem* puella, cum esset imbecilla, ægrè pati poterat, tum quia *Venâ sectâ* sanguinis *impetum* diminutum potius quam auctum iri verebar.

Oct. 28. Temp. Pom. De Ventriculo minùs quæsta est. Pulsus fortior. Vires etiam multum *instructæ.*

Oct. 30. Eruperunt *Menses*, coloris optimi. Dolor ad *Lumbos & Malleolos* statim evanuit. Ad octo dies perstitit fluxus; eo durante præscriptis interdictum est: quibus tamen post alteram hebdomadem repetitis, proximâ periodo rite denuo fluxerunt *Menses*, & Puella sanitati restituta est.

Historia II.

Octob. 31. 1700.

MUlieri, annos ferè triginta natæ, *Menses à biennio* defecerant. Quibus restrictis, ingruerat *Tussis arida*, *Dyspnæa* vehemens, *Cordis Palpitatio*, *Capitis Dolor*, *Vertigo*, *Appetitûs Remissio*, *Ventriculi Cruditatis*, & *Inflatio*, aliquando *Vomitûs*, *Virium Imbecillitas*, *Sudores Nocturni*, *Frigoris Calorisque Vicissitudo*, *Tremor*, nonnunquam

P

per

per Nares erupit Sanguis. Pulsus admodum imbecillis.

Indicationes Curatoriae videbantur tres,

1. *Ut restitueretur Ventriculi concoctio.*
2. *Ut sanguinis impetus fieret intensior.*
3. *Ut Vasa Uterina relaxarentur.* In iis enim, æquè ac in sanguine, vitium esse indicabat *Narium Hemorrhagia.*

Ut Doloribus & virium imbecillitati occurrem, usus sum sequenti Cardiaco.

R. Spir. Sal. Armon. Tinct. Croc.

Laud. Liq. a a ʒ i. M. Cap. 8^a 30. sæpius in quovis Vehiculo.

His Dolor plurimum sedatus est, & resectæ vires.

Nov. 2. Cepit *Catharticum* in *priori* *historia* præscriptum; unde *sexies* descendit Alvus, & remisit *Dyspnæa.*

Nov. 3. Ufa est *Electuario* & *Infusione* in *hist. 1.* descriptis: non neglectâ interim mixturâ *Cardiacâ*, quæ non modò *Dolori* profuit, sed sanguinis etiam *impetum* *instauravit.* Ignorant certè quid efficere possint *Opiata*, qui ea *horâ decubitus* pro *somno* tantùm conciliando adhibent, quasi nihil emolumenti præstaret, nisi *Stuporem* induceret, *Papaver.* Quòd si dosibus minoribus, & pro morbi ratione sæpius iteratis, exhiberetur *Opium*, remedio ita leni atque efficaci adjutus sanguis, iis sensim instrueretur viribus, quæ ab aliis fortè *Attenuantibus* frustra poterant sperari: quam quidem methodum non modò periculo omni vacare, sed

sed raro infelicitè adhiberi expertus sum. *Opio* enim assumpto sanguinem comminui admodum & rarefcere ostendent fequentia.

Ut verò Vasa faciliùs dehifcerent, *Fomento* emollita est *Regio Uterina*.

R. Rad. Althæ. Lil. Alb. a a ʒii.

Sem. Lin. Fœnugrac, a a ʒii.

Fl. Chamæmel. Aneth. a a. P. i. Majoran. M. i.

Bulliant ex Vin. & Aq. part. æq.

Liquor fit pro Fomentatione bis in die tepidè applicandâ.

Nov. 8. Pulsus paulò validior; in *Symptomatis* nulla ferè mutatio.

Nov. 15. Nihil novi, nisi quòd redire videretur *Appetitus*, & evanesceret *Nocturnus Sudor*.

Nov. 22. Profluxit ex Utero humor *Subalbidus*, qui post *quinque dies* tandem substitit. Humorem hunc, utcunque albescentem, *Mensium* nomine insigniri debere arbitror, tum quia ad solenne ferè tempus duravit, nullisque adhibitis remediis sponte desit *Fluxus*, tum quia factâ hâc evacuatione omnia in melius mutata sunt *Symptomata*: quæ, si *Fluor Albus* fuisset, potiùs exacerberent. De *Mensibus* etiam *Pallidis* frequens est apud Authores mentio.

Dec. 1. *Symptomata*, etsi multò mitiora, nondum tamen sublata sunt. Præscriptum est *Catharticum*, quod erat hujusmodi.

R. Pil. Ruff. ʒss.

Resin. Jalap. gr. 30.

Ol. Sassafr. gt. i.

Bals. Peruv. q. s. M. F. Pil. Mediores.

Rediit etiam ad *Electuarii*, *Infusionis*, & *Mixturæ* usum; quibus rite assumptis, *Pulsus* fortius increbuit, & refocillatæ sunt *Vires*.

Dec. 19. Deducti sunt *Menses*, colore satis rubicundo, qui ad *triduum* fluxerunt. His erumpentibus ita sublevata sunt *Symptomata*, ut solum de exigua quâdam spirandi molestiâ, & *Capitis* dolore quæreretur. *Infusione* verò repetitâ, post exactum *mensem* rediit cum *Catamenis* sanitas.

Historia III.

Virgo quædam Lotrix, temperamenti sanguinei, Annos 24. nata, dum *Menses* fluerent, inter lavandum, frigus suscepit: crura etiam frigida perluebat. Ita ante tempus consuetum subito restricti *Menses*, anni integri decursu penitus substiterunt, citra tamen insigne aliquod sanitatis dispendium: quod inde proficisci puto, quoniam laboribus & exercitiis multum assueverit. Anno autem elapso, hæc tandem ingruebant *Symptomata*, Corporis Gravitas & Imbecillitas, Ventriculi Concoctio læsa, Membrorum penè omnium Dolor, Tussis, Dyspnæa, Pallor: intumescebant etiam Crura; in Tibiâ aded durus excrevit Tumor, ut nullis *Cataplasmatis* & *Emplastris* molliri aut suppurari potuerit. Pulsus languidus & segnis.

Indicationes Curatorie eadem prorsus ac in *Historiâ secunda*.

Ad

Ad *Tumorem* autem leniendum, instituta est
O^{ct.} 20. 1702. in Brachio *Venæsectio*: quæ tamen
voto parum respondit. Igitur ut Tumori &
Mensium suppressioni simul prospicerem, O^{ct.}
22. adhibui *Pilulas Purgantes*.

R. Pil. Coch. maj. ℥ss.

Calomel. ʒi.

Resin. Jalap. gr. 6.

Syr. è Chalyb. q. s. M. F. Pil.

Eo die Alvus ne semel quidem mota est; mane
autem postero, bis largâ fatis copiâ dejecit.

O^{ct.} 23. Adhuc parum levaminis persensit.
Itaque ut sanguinis *momentum* excitaretur, data
est sequens *Infusio*.

R. Limatur. Chalyb. ʒi ss.

Rad. Zedoar. ʒi.

Fol. Absynth.

Centaur. Min. a a M. i. Infund. tepidè
in Cerevisiæ tenuis lib. 3. per biduum. Co-
laturæ add.

Tinct. Croc. ʒ 2. Cap. haustum ter in die.

Usa est etiam *Fomento* in *Hist. 2.* descripto.

O^{ct.} 28. Levata est paululùm Virium im-
becillitas: cætera nihil remisere Symptomata.
Repetito autem *Cathartico*, mitescebat *Tumor*.

Nov. 6. Cum Viribus increvit Pulsus. Ita-
que sanguine ad hunc modum vividius cir-
cumactò, ut in Vasa Uterina impetu fortiore
impingeret, adeoque Menses provocaret, secta
est *Saphæna*.

Nov. 11. Menses, quamvis haud ita ubere
copiâ, fluxere. Rediit Virgini color floridus,
evanuitque cum cæteris Symptomatis *Tumor*.

Histo-

Historia IV.

Dec. 2.

Mulier boni habitûs, cui, per annos quatuor aut ultra, *bimestri periodo* redierant Menses, de sanitate amissâ graviter quebatur. Eam quippe vexabat litis continua, frequens Oscitatio, Dyspnæa, ad Interiora frigoris sensus, Ventriculi aliquando & Intestinorum Tormina, Capitis Dolor acerrimus, Lassitudo & Languor, ad Dorsum, Genua, & Brachia Dolor satis vehemens, Tumor verò nullus; Cordis Palpitatio, quæ cum isto circa Articulos Dolore à *sex mensibus* increverat. Pulsus tardus, debilis & inæqualis. Venâ sectâ exiit sanguis pallidus admodum & aquosus.

Intentio igitur Medendi præcipua ea esse visa est, ut canalibus reclusis & expurgatis sua sanguini restitueretur Crasis, & usitatis Periodis excitaretur Fluxus Menstruus. Deinde etiam *Symptomatis levandis* aliqua impendi debuit cura.

Ut canales à lentis humoribus liberarentur, adhibita est purgatio.

R. Pil. Stomach. cum Gum.

Succin. a. a. ʒi.

Calomelan. gr. 16.

Resin. Jalap. gr. 5.

Castor. gr. 2.

Syr. è Spin. Cerv. q. s. M. F. Pil. 5. intra quatrimum ad quatuor vias repetend.

Ad

Ad sanguinem porro excitandum, ita ut velocius circulari rectiusque commisceri posset, præscripsi sequentia.

R. Conserv. Fumar. ℥2.

Æthiop. Miner. ℥1.

Syr. è Bacc. Samb. q. s. M. F. Elect.
de quo Cap. q. n. c. bis in die superbib. *Cochl.*
5. Tinct. seq.

R. Tinctur. Chalyb. Lower. lib. 2. cui add.

Tinctur. Castor. ℥2.

Symptomatis relevandis sic prospexi. Ad
Dolores scilicet sedandos dedi *Paregoricum.*

R. Aq. Paralyf.

Cinnamom. Hordeat. a a ℥3.

Diacodii ℥4.

Laud. Liq. gt. 100. Cap. Coch. 6.
hor. decub. etiam & interdiu, quoties atrocius sævierit dolor.

Pro *Viribus* reficiendis cap. sæpius *Sal. Volat.*
Oleos. gt. 30 in Vin. Canarin. & Aq. part. equal.

Ingruente *Oscitatione* cap. 40. vel 50. *Tinct.*
Castor.

Ut pacaretur denique *Capitis Dolor, Vesicatorium* largum *Nuchæ* applicatum est.

Cum *Ventriculi* Tormina gravius invalescerent, huiusmodi potum usurpavit.

R. Rad. Gentian. incis. ℥1.

Fl. Chamæmel.

Summit. Marrhub.

Centaur. Min.

Absynth. Vulg. p. s. M. 1.

Sabin. M. s. Coq. in Aq. Font.
lib.

lib. 4. ad Consumpt. lib. 1. Colatura fit pro potu communi.

Morbi Historiam, quia rure vixit Mulier, per singulos dies haud ita accurate persecutus sum. His tamen usa remediis, plurimum sublevata est, & Vires ita recuperavit, ut post dierum 45 intervallum redirent Menfes; quibus rite fluentibus, remiserunt Symptomata. Iteratis denuo *Electuario* & *Infusione*, fluxus intra dies triginta quinque redintegratus est, qui quidem ægrotæ multum profuit. Eadem medendi methodo adhibitâ, idem fuit proximæ periodi intervallum. Deinde ut integrâ Valetudine frueretur, ad *Aquas Astropenses* amandata est: quorum usu tandem ad consuetas Periodos reducti Menfes, Mulierem ægritudine omni liberabant.

Historia V.

Feb. 28. 1702.

Mulier Quadragenaria, & paulo quam par erat habitior, novem abhinc Mensibus, Tussi forte laborans, Venam secuit: *Secta Venâ* Menfes, quibus ea semper parcius purgata est, ad duas, quæ infecutæ sunt, *Periodos* penitus substituerunt. Postea vero statis temporibus regressi, imminutâ admodum copiâ, effluerunt. Ita cum minor solito esset evacuatio menstrua, adversâ Valetudine usa est, præsertim à *tribus* proximè elapsis Mensibus. Symptomata, cum curæ meæ se commisit, ita se

se habebant. Sæviit in universo corpore dolor acerrimus, Tumore quodam comitatus: remittente dolore, ita tenera erat cutis, ut tactum refugeret. Maximè verò quæsta est de abdomine: in intestinis quippe sensit Tormina quasi Colica, in Ventriculo gravitatem, inflationem, & nauseam; ita ut pituitosa sæpius evomeret. Ad Coxendicem fixus quidam decubuit dolor. Virium ea fuit imbecillitas, ut à motu quamvis lenissimo abhorreret. In Hypochondriis sæpius exorta sunt Tubercula, per vices rursus evanescientia. Urinæ, uti & Coloris, nullum vitium. Pulsus piger, & debilis. Hebdomade proximè prægressâ accessit Menstrua Periodus; guttis verò pauculis demissis, substitit Fluxus.

Hujusce Morbi *duplex* potissimùm fuit *Indicatio*.

I. Nempe, ut sedarentur, quibus graviter conflictata est Mulier, Symptomata.

II. Ut, pacatâ quodammodo Symptomatum ferociâ, ad legitimam normam redigetur Fluxus Menstruus.

Primæ igitur intentioni ut satisfacerem, quia præcipuè affecta est *Regio Epigastrica*, *Emplastrum* suasi, quod humores resolveret, & doloris vehementiam sopiret.

R. Emplastr. Hyster.

de Galban. a a. q. s.

Opii, Camphoræ a a ʒ 2. M. F. Emplastr.
largum Abdomini applicand.

Adjeci *Opium* & *Camphoram*, ut in Vasa Abdominis penitus se ingereret *Emplastri* virtus:
Q horum

horum quippe particulæ, cum tenues admodum & subtiles sint, penetrandi Vi maximâ pollent. Hæc *Emplastris* suis admiscuit, Vir in *Pharmacis concinnandis* non felix minùs quàm elegans, *Batêus*, cum humores vellet discutere^a: cujus quidem methodi usum uti eo Authore primùm aggressus sum, ita miram sæpius comperi efficaciam.

Hoc igitur *Emplastro* sub noctem adhibito, post aliquot horas vehementer incalescebat Mulier, & humorum quandam quasi inter se Luctam sibi visa est sentire: postero verò mane prorsus evanuit in Abdomine dolor, & dissipata sunt Tubercula. Cujus rei ratio explicatu parum difficilis est. *Ingredientium* quippe, *Camphoræ* præsertim & *Opii*, particulæ, tenuitate suâ intra Vasorum poros se insinuant; ibique lentis humoribus, quorum vitio oriuntur Dolores & Tubercula, commixtæ, eos ita incidunt & exagitant, ut sanguinis Globuli non ultra ad oscula Arteriolarum hæreant, sed jam in minima divisi, vel in Venas trajici queant, vel *Perpiratione* foras extrudi. Ita penetrans reperitur *Opii* & *Camphoræ* Vis, ut nullum ferè sit (si *Cantharidas* excipias) remedium, quod, *externè* adhibito, *Cutim* promptius pertransit, & viam sibi in sanguinem aperit: adeò parum se ostendit ignava illa & frigida qualitas, quam iis plerique solent affingere.

Mart. 1. Ut Ventriculi & Intestinatorum aliqua haberetur cura, data est in *Aq. Bathon.* lib. 2. *Sal. Epsom* ʒ 1. quæ saburram in *primis viis*

(a) Vid. *Emplastr. Camphor. & Podagr.*

hærescen-

hærescentem per Alvum abduxit. Noctu somnus longior solito, & pacatior.

Mart. 2. Visa est sibi aliquantò vividior; & de Membrorum doloribus minùs querebatur.

Igitur cùm *secundæ*, quam retulimus, *intentioni* locus esse videretur, præscripta sunt ea, quæ sanguinis impetum ita suscitare poterant, ut usitata per *Uterum* efflueret sanguinis mensura.

R. Æthiop. Min. ʒ i. Cap. ʒ 2 in Syr. Viol. bis in die superb. Coch. 6. Decoct. seq.

R. Cortic. Peruv.

Rad. Gentian. a a ʒss.

Sem. Cardamom.

Cubeb. a a ʒ 2.

Bacc. Juniper. ʒ i. Coq. in Aq. Font. lib. 3. ad consumpt. lib. i. add. sub finem decoctionis Vin. Alb. lib. i. Colaturæ add. Tinct. Castor.

Mart. Mynsict. a a ʒ i.

Mart. 4. Melius se habuit, quanquam aliquando ad breve tempus recrudesceret *dolor*. Horâ decubitûs, quoniam somnus ultimis noctibus parcius fuerat, assumptum est *Hypnoticum*.

R. Tinct. Croc.

Laud. Liq. Sydenh. a a ʒ i. Cepit gt. 40. in Ther. Venet. quas & singulis noctibus repetiit. Unde semper placidus successit somnus, & mane virium resectio.

Mart. 6. Pulsus multò validior. Adhuc subinde rediit Ventriculi Nausea, interdum etiam & Vomitus. Igitur ad humores ex *primis*

mi viis educendos, iterum adhibitæ sunt *Aque Purgantes*.

Mart. 7. Indies auctæ sunt Vires, & pulsus fortior increbuit. Hausto *Decocto* multum incaluit. Doloris nulla vestigia. Ventriculi inflatio nulla: quanquam sæpe adhuc per vices rediret *Nausea*. Ab ambulatione vix ulla ferè lassitudo.

Mart. 8. Repetitæ sunt *Aque Purgantes*, non modò ut *sordibus* liberentur *Primæ Viæ*, sed ut *tenuior* fiat sanguinis compages. His tamen cum *Nausea* & *Vomit* parum cefferint, *Mart. 9.* ad *Emetica* confugi; quibus antea, dum Vires admodum languescerent, abstinentum duxi. Adhibitis igitur *Sal. Vitriol.* § 2. multum crassæ & viscidæ materiæ excrevit *Ventriculus*; quâ ita foras ejectâ, nullam ferè molestiam sensit.

Mart. 11. Igitur ut *utrique indicationi* ulterius prospectum sit, præscripsi, uti in *Historiâ 3.* *Catharticum*, quod & *Primas Viæ* & ipsum *sanguinem* purgaret. Unde *sexies* descendit *Alvus*, & *Ventriculus* ita deterfus est, ut, quicquid alimenti susceperit, retinere posset.

Mart. 13. Vires ferè in totum instauratæ sunt. Pulsus quotidie validior. Ad *Coxas* aliquando accessit subitus quidam doloris insultus, qui tamen brevi evanuit.

Mart. 15. Repetitum est *Catharticum*, deinde etiam *Pulvis* & *Decoctum*.

Ap. 2. Nulla nisi de *Gravitate* quâdam circa *Ventriculum* querimonia.

Ap. 10. *Mentes* maiore copiâ, quàm ab *An-*
nis

nis quatuor aut quinque consueverant, fluxerunt: quibus ad *quatrimum* demissis, subsedit omnis illa Ventriculi Gravedo.

Historia VI.

Oct. 20. 1702.

Mulier annos 25. natæ & Viro nuptæ, Menses per Annum ferè minore copiâ fluxerant; à tribus verò, quæ proximè antegressæ sunt, Periodis penitus substituerant: unde Venarum omnium Tumor, Dorsi & Capitis dolor acerrimus, Ventriculi Nausea, & Appetitus Languor, Globi quasi in Guttore ascensus, Virium maxima Debilitas, Dyspnæa vehemens; de quo quidem symptomate acerbius quàm de cæteris quæstæ est. Color haud multum vitatus; erat enim Mulier temperamenti sanguinei. Pulsus plenus, & debilis. Aniculæ, quæ juxta habitabant, omnes uno ore clamitant eam *Utero* gestare: quod ut minùs crederem, his potissimum argumentis inductus sum.

1. Quia *Cibi fastidium* perpetuò ad tertium mensem & ultra indies increbuit; quod tamen Gravidæ sub *initium* magis infestare solet, *tertio* verò *mense* paulatim evanescere.

2. Quia *Capitis Dolor* continuus, & gravis *spirandi* molestia, in deterius ibant; quæ quidem Symptomata, cum ultra modum exacerbescant, Menstruæ suppressioni potius quàm *Graviditati* congruere videntur.

3. Quia

3. Quia in Ventre nec Motum ullum, nec Tumorem persensit; quorum tamen alteruter saltem, si in Utero sit Infans, elapso tertio mense percipi solet.

Igitur in curandis Symptomatis, quæ à morbosâ Mensium suppressione oriri arbitratus sum, id unice agendum videbatur, ut suus sanguini restitueretur impetus.

Quoniam verò Venæsectionem indicabat Pulsus plenitudo, sanguis ad ̄ 12. missus est.

Feb. 21. R. Mercur. dulc. ̄ 1.

Resin. Scammon. gr. 6. M.

Unde decies subducta est Alvus, & Nauseâ minùs laborabat Ventriculus.

Diebus à Purgatione liberis, usa est Pilulis sequentibus.

R. Chalyb. cum Sulph. pp. ̄ 2.

Rad. Gentian.

Aristoloch. Rotund. a a. ̄ 1 s.

Castor.

Pulv. Ari comp. a a. ̄ 1.

Extract. Absynth. q. s. M. F. Pil. mediocr.

Cap. 4. bis in die superb. haustum Cerevisiæ tenuis, in cujus lib. 3. incoq.

Limatur. Chalyb. ̄ 1.

Rad. Rub. Tinctur.

Curcum. a a ̄ 3.

Bacc. Juniper. ̄ 1 s.

Sabin. M. 1. In quolibet haustu cap. Tinctur. Croc. Laudan. Liq. a a gt. 15.

Febr. 28. Nulla fere in Symptomatis mutatio. Pulsus tamen multò fortior. Repetitum est

est itaque *Catharticum*, unde ad duos aut tres dies plurimum levata est.

Mart. 6. Cùm vix quicquam levaminis sentiret, *tertiò* adhibita est *Purgatio*.

Mart. 12. Mitescebat aliquantulum *Capitis Dolor & Dyspnæa*.

Post *Infusionem* repetitam, *Apr. 8.* Menses, quanquam exiguâ nimis copiâ, fluxerunt: quibus erumpentibus, evanuit ea, quam hactenus secum tacitè foverat, *Graviditatis suspicio*.

Restitutis Mensibus, rediit simul *Valetudo*; nisi quodd ad motum & laborem, si paulò diuturnior fuerit, rediret subinde *Dyspnæa*.

CAP. XII.

De Symptomatis, quæ à Mensium Fluxu immodico oriuntur.

ALterum Uterini Fluxûs Vitium est *nimia sanguinis Profusio*; quæ duobus modis accidere solet, cùm vel statis Periodis nimis copiosè erumpat sanguis, vel Periodi frequenter nimis recurrant. Hic quidem Morbus inter Mulieres haud æquè familiaris est, ac *Suppressio*; paucioribus etiam stipatur *Symptomatis*: quæ tamen uti numero deficiunt, ita vehementiâ suâ invalescunt, ut gravius multò sit à Mensibus ultra modum fluentibus, quàm retentis periculum. Sanguinis enim *Defectus* difficilîus refarcitur, quàm detrahitur *Copia*; uti & *Obesis* corporis habitudo

habitus facilius deteri solet, quàm apponi *Macilentis*. *Solidæ* quippe partes, si paulò laxius distendantur, diminutâ fluidi copiâ, tonum satis promptè recolligunt: sin præ fluidi inopiâ arctius semel coalescant, quomodo-cunque humida & mollientia adhibueris, meatus obthurati non nisi ægrè admodum recluduntur.

Mensibus aded immodicè profluentibus insequi solent, *Virium Imbecillitas*, *Cordis Anxietas*, *Syncope*, *Extremorum Frigus*, *Pallor*, *Convulsio*, *Suffocatio*; quæ quidem, recente adhuc morbo, sese exerunt Symptomata: *inveterascente* profluvio etiam hæc tandem accrescunt, *Tumores*, *Cachexia*, *Hydrops*, *Fluor Albus*, *Febris Hæctica*, *Atrophia*. Atque hic quidem Morbus uti suppressioni Menstruæ est contrarius, ita ea, quæ Fæminis infert, Symptomata contrariam prorsus agnoscunt causam, sanguinis scilicet *inopiam*.

Sanguine enim liberè nimis profuso, multum istius liquidi unâ effluit, quod in Spirituum Animalium suppetias cedere debuit: unde promptuario exhausto, parcius in Nervos traducuntur spiritus; quibus aded imminutis, languescunt, quæ à spirituum copiâ derivantur, *Vires*. Atque hæc quidem decrescunt in *ratione* sanguinis diminuti *triplicatâ*: cum enim ad motum muscularem requiratur *Liquidi Nervosi*, *Fibrarum Muscularium*, & ipsius demum *sanguinis* unita actio, satis patet Musculorum *Vires* sive *Animalis Robur* esse in proportionem horum trium *compositâ*: quæ cum à massâ sanguineâ

guineâ ita pendeant, ut ei semper proportionalis sit ipsorum quantitas, erunt *Vires* in ratione sanguinis triplicatâ; uti demonstravit D. Cheyneus. Si igitur Mensium fluxu immodico profundatur pars sanguinis *dimidia*, virium deperdet Mulier. Hanc & ratio elucet diversi istius effectus, qui dissimiles inter se evacuationes sequi solet: ab *ingentibus* scilicet & subitis, propter sanguinem exhaustum, labefactantur admodum *Vires*; eadem satis constant, si *lentè & gradatim* peragatur evacuatio, uti in *Diaphoresi*, *Diuresi* &c. fit.

Deficiente ad hunc modum satis ubere Spirituum copiâ, Cor, siqua alia corporis pars, propter assidua in propellendo sanguine Virium dispendia, brevi deficiet: spiritibus enim destitutum, minorem multò sanguinis molem foras pellit; qui ideo in *Ventriculo* ejus diutius subsistens, laboris quendam & *Anxietatis* sensum ad *Præcordia* inducit. Quod si exhaustis spiritibus ita tandem deficiat *Cor*is robur, ut sanguinis ponderi prorsus impar sit, suspendetur contractio, & cessante sanguinis motu succedet *Animi Deliquium*; donec *Cor* iis spirituum supplementis instructum fuerit, ut sanguinis momento præpollens, *circuitum* denuo integrare valeat.

Vacillante portò *Cor*is motu, debilius erit sanguinis *momentum*: tum quia Mensibus profluentibus detrahatur *copia*, tum quia, Corde vim suam imbecillius exerente, minuitur etiam *Velocitas*.

Igitur cum languescat admodum

(2) De Febre.

R

sanguinis

sanguinis jam in Arterias protrusi *momentum*, haud ita facile pervincet eam, quæ ab Arteriarum tunicis & præcedente sanguine continuo oritur, renitentiam. Saltem cum ad minutiora Vasa devenerit sanguis, motu adeo languido feretur, ut tenacius inter se cohereant particulae, quam quæ per *Capillarium* orificia satis expedite traduci queant: ita ad *extremitates* Vasorum aut subsistet penitus, aut segniter admodum perlabetur sanguis: cujus impetu ad hunc modum fracto & debilitato, in *Extremis* orietur *Frigus*, in *Facie* *Pallor*. Potest etiam non à *Lentore* modo, sed ex ipso sanguinis *Defectu* derivari *Extremorum Frigus*; *Calor* quippe partis cujuscunque, est ut *causa*, quæ ipsum producit: ea verò *causa* nihil aliud est, nisi ipse sanguis calidus ad partes perveniens: adeoque si ex defectu sanguinis *extrema* corporis aut parcius aut non omnino irrigantur, necesse est ut in iis sentiatur *Frigus*. Eodem modo & *Pallor in Facie* ob copiam sanguinis deficientem orietur; certum enim est *Puellas*, quò magis sanguine rite circumactò abundant, eò intensius *rubeſcere*.

Convulsio, uti Menſibus ſuppreſſis à *Repletionem* proficiſcitur, ita iisdem immodicè profluentiſſimis, ab *Inanitione*, quæ apud *Hippocratem* eſt altera *Convulſionis* cauſa, deduci poteſt. Si enim in Muſculum quemvis derivetur liquidi copia minor, quàm in oppoſitum, orietur Muſculi oppoſiti contractio, uti ex iis, quæ de *Convulſione* paulò ante diximus, patebit. Ita ſi Muſculos *Laryngis* & *Oeſophagi* corripiat

Spasmus,

Spasmus, *Suffocationem* quandam patietur Fœmina: quam tum maximè in Mulieribus reperiri scribit *Hippocrates*^a, cum Menses supra modum profluxerint. Idem quoque hanc, quæ immodicis^b Mensibus supervenit, *Convulsionem periculosam* pronunciat: quia cum hoc semel accesserit Symptoma, signum est plus sanguinis effluxisse, quàm quod vires corporis citra noxam pati queant: ita ut solidarum partium tono vehementer labefactato, vix ulla salutis spes superfit.

Hæc quidem, quibus hætenus immorati sumus, Symptomata, non tantum à Mensibus immodicis sequi solent, sed à quocunque ferè nimio sanguinis^c, sive id naturâ sive arte fiat, profluvio.

Imminuta verò evacuatione nimia sanguinis copia *qualitatem* etiam vitiabit, inferetque *Cachexiam*. Quippe tum demum rite temperatur sanguis, & sua corpori constat *Sanitas*, cum legitima fiat humorum omnium, qui discerni debent, *secretio*: ea verò debite peragi non potest, nisi intra certos limites constiterit *Velocitas*. Datis quippe Vasorum *Orificiis*, in ratione *Velocitatis* est *secretio*. Cum itaque profusis Mensibus, propter spirituum inopiam, Cordis contractio, adeoque fluidi circulantis *Velocitas*, remittatur admodum & languescat, minus debita erit particularum *secretio*; ita multi intra Vasa retinentur, quos eliminari oportuit, humores; *Crasque* natura-

(a) *Morb. Mul.* 1. 16. (b) *Aph.* 5. 36. (c) *Vid. Willis. & Bellin. passim.*

lem amittit sanguis. Hanc sanguinis *Cachexiam* multum promovet *Chylus* in *Primis Viis* minus rite elaboratus: spiritibus enim imminutis defunt *Ventriculo* & *Intestinis* *Vires*, ita ut *Alimentum* non satis valide comminuere queant: quod cum imperfectius conteritur, in sanguinis naturam difficilius migrat.

Nec *Cachexia* solum à *Chylo* minus comminuto, sed *Lentor* etiam succedet: qui tamen, quamvis nullum in *Chylo* fuerit vitium, à velocitate sanguinis imminutâ orietur. Cum enim segnius moveatur sanguis, deficit illa particularum attritio, quæ coherentiam prohibet: ita cum minor sit Globulorum in se invicem actio, facilius erit unio, & compages densior. Sanguine aded ad *Lentorem* perducto, & canalium fibris propter spirituum defectum debilitatis & penè flaccidentibus, orientur *Tumores* simili prorsus modo, ac in *suppressione Menstruâ* explicatum est: quia cum eadem utrobique sit causa, eundem etiam effectum potest producere: aliquando etiam succedet *Hydrops*. Quamquam *Hydrops* quidem *Mensium suppressorum* comes frequentior sit, *redundantium* verò *Hæctica*.

Hæctica rationem nuper exposuit *Vir* in *Theoriâ Medicâ* versatissimus, ejusque Symptomata à canalibus *Secretoriis* supra modum dilatatis haud absurde deduxit: hanc igitur *Hæctica* causam nos non discutiemus denuo, sed pro certâ atque concessâ habebimus, ostensuri tantum, quomodo à *Mensibus immodicis*

(a) Theory of Fevers.

hujusmodi

hujusmodi succedat *canalium distensio*. Et ea quidem duobus potissimum modis efficitur. 1. Mensibus nimium profluentibus, uti deficit quod in corpore detineri debet *fluidum*, ita *solida* etiam partes sensim abolefcunt: pabulo enim suo defraudatæ, à mole pristinâ multum recedunt contractioresque fiunt, ita ut canales, quos undiquaque ambiunt, minus jam premere & constringere queant: remoto igitur hoc ad latera canalium obstaculo, sanguis intus decurrens fortiore impetu in fibras arietat, quas proinde facilius distrahit; unde major *Vasorum amplitudo*. 2. Vasa laxiùs explicari patitur *tonus Fibrarum labefactus*. Sanguine enim evacuatione nimia exhausto, deficiunt tandem spiritus, qui Fibras canalium *contractiles* vividè satis animent, ut motum *Tonicum* exerceant, & debitâ Vi in sanguinem circulantem reciproce nitantur: viribus adeo Fibrarum imminutis, sanguini impingenti cum imbecillius resistent canales, ipsius momento cedunt, & spatium *amplius* largiuntur. Sequetur etiam *Hæctica*, si immutatâ *canalium amplitudine* minuatur certâ ratione sanguinis *copia*; *humorum* enim respectu nimis *spatiosi* sunt *canales*: unde eadem oriuntur Symptomata, ac si, cum nulla esset in *sanguine* molis mutatio, revera ampliaretur *Vasorum* capacitas. Quippe si sanguinis quantitate dimidio imminutâ eadem ac olim fuerint *Vasorum* orificia, idem est ac si consueta sanguinis quantitas in *Vasis* circuletur, Vasa verò dimidio ampliora fiant. Cum verò spiritus, quibus Fibrarum

Tonus

Tonus conservatur, eadem proportionem ac sanguis deficient, erit *Toni Diminutio* in ratione fluidi imminuti duplicata. Ita cum utraque concurrat causa, *Canalium* nempe *Laxitas*, sanguinisque *Imminutio*, gravius invalescet, in eadem scilicet ratione, *Febris Hæctica*.

Ad hunc modum nascetur *Hæctica*, si canalium omnium, *Cutaneorum* præsertim, labascat *Tonus*; si *Vasa Secretoria* in particulari aliquo Viscere *Tonum* amiserint, *Hæctica* producenda licet impar sit ista Meatum ampliatio, id efficiet tamen, ut per eos fiat uberior liquidum secretio: quæ datâ sanguinis *Velocitate*, est in ratione *Orificii*. Ita si *Uteri Tonus* vacillet, *Glandularum*, quæ internæ ipsius tunicæ interseruntur, adeo dehiscunt Oscula, ut Lympham suam in *Uterum* copiosius effundant: eâ verò continuo foras stillante, orietur Morbus ille, qui appellatur *Fluor Albus*: quo semper ferè laborant eæ, quas *Mensium Fluxus* nimis exhaustit.

Succedet tandem *Atrophia*, quia tum deficit qui in Corporis Nutrimentum cedat sanguis, tum *Chylus* propter Ventriculi Imbecillitatem minus rite comminutus est, tum denique quia ita debilitatur sanguinis momentum, ut non ictu satis valido succum *Nutritium* in solidarum partium Poros impellere atque adigere queat: ita impetu sanguinis infracto, coalescunt penitus & occluduntur, qui Nutrimentum excipere solent, Meatus. *Nutritio* quippe nihil aliud est, quàm Succus alicujus appositio, sive perpetua in Fibrarum Poros Alimenti successio.

Hoc

Hoc nimio Mensium Profluvio non æquè laborant omnes: *Virginibus* enim, uti frequentius multo restricti sunt, ita rariùs immodicè fluunt *Menses*: in iis nempe, propter *Vasa constrictiora*, non ita facilis sanguini patet exitus, ac in *Puerperium* expertis.

CAP. XIII.

De Methodo in Fluxu Mensium immodico Therapeuticâ.

Hujusce Morbi curatio pro ratione causarum diversa est; *duplici* enim modo provocatur Fluxus immodicus, nempe vel *Vasorum* vel *Sanguinis* vitio. *Vasa* quippe in vitio sunt, cum flaccescunt nimium & dehiscunt, h. e. cum ipsorum *Fibræ* ita laxè inter se coherant, ut sanguinis momento cedant: *sanguis* verò, cum ita *redundans*, aut *tenuis* sit, aut rapide circumactus, ut intra *Vasa* uberius feratur.

Id verò semper advertendum est, Fluxus immodici *judicium* fieri debere, collatione habitâ ad priores circuitus, ad incommoda, ad victum præcedentem, ad sanguinis statum: *nimios* verò esse *Menses* præ cæteris signis indicat *Virium Imbecillitas*, ita ut *Virium* regulâ unicè metienda sit Fluxus redundantia. Quippe quibus *diu substiterint*, vel ipsi *Menses*, vel évacuationes aliæ solennes, in iis longiùs citra noxam durat Fluxus; ideo *Critica eruptio*, quamvis

136 *De Mēstruō in Fluxu Mēstruō ad Therap.*
vis diuturnior sit, nunquam subito sistenda
est. Pariter *mollibus* *Fœminis* & *Aquosis*, *otiosis*
etiam & *Vitui indulgentibus*, diutius fluunt
Mēstrua; quia in his omnibus uberior sit,
quæ Fluxum temperat, *Pletbora*. Igitur eas,
quibus *Sanguis Aquosus* & *Habitus Sacculentus*
fuerit, Fluxui nimio magis obnoxias esse rectè
pronuntiat *Etmullerus*.

I. Itaque *Vasis Flaccidentibus*, in eo præcipuè
enitendum esse videtur, ut redintegretur, quo-
cunque modo labefactus fuerit, *Tonus*: qui
quidem facillè restitui solet, si *externè* adhi-
beantur remedia, quæ *Fibras* roborant & con-
stringunt. Hæc facillè ex *Astringentium* fami-
liâ depromi possunt, quorum sanè ratio, si
operandi modum spectes, ita videtur expli-
canda. Scilicet cum *Astringentium* ea sit vis,
ut humoribus *Coagulum* quoddam inducant,
quemadmodum mox probaturi sumus, parti-
culæ *Styptice*, sanguini effluenti commixtæ in-
timiùsque unitæ, quasi *Gluten* effingunt, quo
coalescant & compingantur *Vasorum Lacune*.
Præter hanc *coagulandi* vim, alia etiam in *ex-
ternis* remediis virtus concipi potest, quæ *Vasa*
dehiscencia restringat, *Stimulus* nempe *Astrin-
gentium*; qui cum acriter *Fibras* pungat & vel-
licet, *Vasa* aded irritantur, ut se validius con-
trahant, & motum quem vocant *Tonicum* re-
colligant. Ita *Urtice* succus *Naribus* admo-
tus *Stimuli* virtute, *Spiritus Vitrioli* tum *stimu-
lando* tum *coagulando*, *Hæmorrhagiam* sistere vi-
detur. Possunt etiam in usum vocari *interna*

(2) *Text. 1. 352.*

remedia,

remedia; quæ tamen ad Fluxum nimium, tum cum à sanguinis vitio oritur, quasi jure quodam pertinere videntur.

III. Quod si *Vasorum tonus* ultra modum debilitatus fuerit, cohibito fluxu, internè adhibenda sunt remedia, quæ *Fibras* roborant; ne proximâ fortè *Periodo*, cum *sanguinis Plethorici momentum* increverit, *Vasa* adhuc imbecillia plus sanguinis, quàm par est, emitti sinant. *Fibras* itaque maximè roborant *Analeptica*, five ea quæ nutrimentum corpori largius sufficiunt, & *solidarum partium robur* instaurant.

II. Cum à *sanguinis* vitio ortum traxerint *Menses immodici*, *Curatio* exposcit duo *Medicamentorum genera*, vel *Revellentia* scilicet, vel *Astringentia*.

I. Quippe *Revellentia*, cum ad partes, quæ instituitur *Revulsio*, humores uberius trahant, efficiunt, ut sanguis minore impetu ad *Uterum*, unde *derivatur*, profluat: ita momento fluidi debilitato, *Vasa* minùs jam distenta in statum *contractilem* redeunt, & sanguinem intra latera sua coercent. Ita *Mensium Fluxum* cohibet facta in *Brachio Revulsio*, five per *Venæsectionem* ea fiat, five per *Frictiones*, five per *Cucurbitas*; quas & *Mammis* admoveri suadet *Hippocrates*^a. Ita si *Revulsione* quâdam *naturali* excitetur sanguinis *Vomitus*, *Mulier* profusis *Mensibus* liberatur^b: quia sanguine tum imminuto, tum uberius sursum ducto, *Vasa Uterina* minùs premuntur. Hæc tamen *Naturæ* methodus non ea esse videtur, quam *Arts* imitari debeat; E-

(a) *Aph.* 5. 50. *Epid.* 2. 6. (b) *Aph.* 5. 32.

138 *De Methodo in Fluxu Menſiummod Therap.*
metica enim, cū *Abdomen* vehementer succu-
tiant, *Menſes* promovent potiùs quàm reſtrin-
gunt. Idem de *fortioribus Purgantibus*, quæ
ſanguinem agitant & rarefaciunt, dicendum
eſt: poſſunt tamen adhiberi *mitiora*, ut ſub-
ductâ *Alvo*, aliqua, qualiſcunque ea ſit, ab *Ute-
ro* fiat humorum *Revulſio*: quæ ideo *Practici*
Aſtringentibus ſemper ferè præmittunt. Hiſce
Revellentibus ſæpe compescitur *Fluxus Men-
ſtruus*, cū ex eo ortum duxerit, quod ſan-
guis, aut *redundans* fuerit, aut nimis *rapide cir-
cumactus*.

His *Revulſionum* generibus rejectis, *Diapho-
retica* ſuadet *Etmullerus*, quæ *ſerum copioſum unâ*
cum acrioribus ſalibus per cutim eliminant: quod
tamen medendi conſilium rationi parum con-
gruere videtur. Quamvis enim copiam ſan-
guinis imminuant *Diaphoretica*, ipſius tamen
compagem ita ſolvunt & attenuant, ut augea-
tur plurimū, quæ ad *Vaſa* eſt, *Plethora*: ita
ſub ipſo *Fluxu* ſi adhibeantur *Diaphoretica*,
periculum eſt, ne uberius prorumpant *Menſes*.

2. Ad compescendum *Fluxum* adhibentur
Aſtringentia: quæ cum *Coagulū* & *Lentorem* hu-
moribus inducant, ſanguinis impetum ita im-
minuant & infringunt, ut *Vaſorum impedimen-
tum* nequeat pervincere, uti in ſequentibus ſu-
ſius oſtendetur. Ad *Fluxum* ſiſtendum ali-
quid fortè conferre poteſt & *Stimulus* ille, quo
pollent *Aſtringentia*, etiam cū *internè* adhi-
beantur: qui cū *Fibras Vaſorum* vellicet,
ea ſtringere quodammodo & contrahere poſſe

videtur: licet fatendum sit non magni aestimandam esse hanc, quæ à *Stimulo* derivatur, *Astringentium internorum* virtutem.

Astringentibus annumeranda sunt *Glutinantia*, inter quæ præcipuum locum obtinent *Balsamica*; quippe hæc etiam, gradu licet remissione, sanguinem incrassant, partiumque *Craffi* compactiorem reddunt: ideo non modo sanguinis momentum imminuunt, sed & *Vasis* dehiscensibus *Gluten* quoddam affingunt. Quia verò imbecillioris efficaciam sint *Balsamica*, iis non nisi post *Astringentia* videtur esse in *Praxi* locus.

Quod verò *Fluxus* facilius sisti queat, adhibenda sunt non *interna* modo, sed & *externa* etiam, quæ jam in altero *Fluxus* genere descripsi, *Astringentia*; tardiùs quippe succedit curatio, si dum *sanguini* temperando opera impenditur, *Vasorum* conglutinatio negligatur.

Cohibito *Fluxu*, canalibusque satis obfirmatis, si, uti plerumque fit, defecerint *Vires*, ad ea confugiendum est remedia, quæ sanguinem instaurant, spirituumque copiam sufficiunt: & ea quidem non ex *Officinâ* modo, sed etiam ex *Culinâ* depromenda sunt. Et hîc demum locum habent ea, quæ etiam *suppressis* *Mensibus* profunt, remedia: quod libentius noto, quia hoc minùs habito *temporum* discrimine, multos fortè fefellerit *Materia Medica*, quæ, uti ab *Authoribus* ordinatur, in utroque *Mensium* vitio fere eadem est.

Historia I.

Feb. 1. 1702.

Mulier quædam post partum Fluxu Men-
fium immodico correpta est, qui ad
sex annos perstitit: ultimo biennio quotidie
ferè profluxit sanguis, interdum in grumos,
Ovi magnitudinem æquantes, concretus. Siti
& summi virium imbecillitate laborabat, non-
nunquam & febricitabat. Dolor in Abdomine
& regione Uterinâ vehemens & continuus.
Cordis Anxietas, aliquando etiam Syncope in-
vasit. Pulsus digito vix percipiendus.

Intentio Curatoria videbatur, ut Fluxu co-
hibito, reficerentur, quæ admodum languesce-
bant, *Vires*.

In Fluxu igitur coercendo, cum *Revellentibus*
abstinendum duxerim, quia eorum usum
prohibere videbantur *Vires* supra modum im-
becilles, *Astringentibus* unice confisus sum: at-
que ea quidem tam *internè*, quàm *externè* adhi-
benda curavi.

R. Cortic. Granat. ʒss.

Rad. Tormentill. ʒi.

Fl. Ros. Rubr.

*Balaustior. a a M. l. Coq. in Aq. Fer-
rar. lib. 3. ad Consumpt. lib. 1. Colatura sita
pro Fomentatione, bis in die parti affectæ tepi-
dè applicand.*

Pro potu communi utebatur *Decocto Alha*,
in cuius lib. 2, incoctæ sunt *Cinnamomi* ʒ 2.

Internè

Interne adhibita est *Tinctura* illa *Antiphthetica*, quam tantopere commendat *Etmullerus*², ex *Saccharo Saturni* & *Martii Vitriolo* cum *Sp. Vin.* conflata. Hujus *Tinct.* gt. 20. in *Aq. Plantag.* cepit sæpius in die.

Urgente dolore vel vigiliis sumpsit *Laud.* *Liq.* gt. 20.

Feb. 3. Substitit Fluxus; qui ne postea forte redire posset, indies adhuc usque ad *Feb.* 6, repetebatur *Fomentatio*.

Restricto autem ad hunc modum Profluvio, *Doloris* & *Imbecillitatis* habenda videbatur cura. Desumpsi igitur ex Medicinâ *Diateticâ* Juscula & Cibus boni nutrimenti, ex *Pharmaceuticâ* Mixturam sequentem.

R. Tinct. Croc.

Laudan. Liq. Sydenh. a a § 2.

Camphor. in Spir. Vin. ʒss. dissolut. § 1. *M.*

Cap. gt. 30. sexies in die in *Aq. Cinnam. Fort.* & *Hord.* a a p. æq. unde plurimum refectæ sunt *Vires*, & remisit Dolor.

Feb. 8. Ex *Labiis Pudendi* quasi sacculus quidam membranofus prominuit: qui tamen versus Uterum ita firmiter adhæsit, ut ex *Vaginâ* extrahi nequiret. Graviter insuper foetebat. Et primâ quidem fronte interna *Vaginæ* tunica procidisse videbatur: *Placentæ* quippe reliquias esse minùs suspicabar, quòd *Mulier* se à sex annis puerperam esse negarat. Cùm verò foetoris dolorisque ratione habitâ, incideret mihi aliqua de *Placentâ* suspicio, rem paulò altius investigandam duxi; *Mulierem*que percunctatus sum, num post ultimum illud puerperium

Abortum fecerit? Illa, se circiter abhinc *biennio* gravidam fuisse aiebat, & terrore exanimatam, dum noctu per compita domum reverteretur, in viâ *abortuisse*; reversam vero non usam esse obstetrice, quæ, utrum aliquid in Utero relictum fuerit necne, inspiceret. Ab eo etiam tempore *Doloris* origo ducta est.

Morbo igitur sub examen hoc vocato, ea visa est *Indicatio*, ut *Uteri & Musculorum Abdominalium* ita instauraretur Vis, quæ *Placentæ* reliquias foras expelleret. Ad quem finem quia plurimum conduceret præscripta *Mixtura*, illius *gt. 40.* indies sæpe assumpta est. Quo remedio ita spiritus refecti sunt, ut

Feb. 10. Aliqua *Placentæ* portiuncula foras excluderetur, non graveolens modò, sed planè putrida.

Feb. 11. Exclusa est & altera factore simili portio. Deinde nulla substantia istius membranaceæ intra *Vaginam* vestigia: etiam omnis illico sopitus est dolor.

Febr. 13. Vires ita redierunt, ut lecto, cui per mensem ferè affixa fuerat, jam per horas aliquot abesse posset. Nulla nisi de virium imbecillitate, & appetitus remissione querimonia. Usa est indies *Mixtura*, unde semper se plurimum levare sensit.

Febr. 17. Rediit *Fluxus*: quem quoniam mediocrem valde & nullo gravi Symptomate stipatum esse conspexerim, nolui compescere; videbatur enim evacuatio *Mensium naturalis* & ordinaria: quæ itaque *quatrIduo* terminata est.

Feb.

Feb. 23. Ut viribus ulterius prospectum sit, præscripta sunt sequentia.

R. Tinctur. Cortic. Peruv. (in Vin. Alb.) lib. 1 ss.

Tinct. Croc.

Spec. Diamb. a a. 3 ss. M. Cap.

Coch. 6. ter in die.

Febr. 27. Appetitus ad se rediit. Nihil nisi Virium robur sanitati defuit; quod etiam, *Decocto* ad duas vices repetito, intra mensem feliciter instauratum est.

Historia II.

Sept. 10. 1701.

Mulier pleni habitus & Mensibus paulò copiosius purgari solita, ab exercitio immodico in Fluxum nimium incidit; ita ut primò quidem ad *sex*, deinde ad *duodecim* dies largâ copiâ demitterentur Menses. Hoc malo cum per æstatem omnem laborasset, Vires admodum dejectæ sunt: invasit sæpe Syncope, & Spasmus; intumescabant Pedes. Facies penè Hippocratica. Sanguis tenuis valde, non guttatim, sed continuo quasi flumine profluxit. Cum eam primò inviserem, quatrinduo jam perstitisset Fluxus.

Postulabat igitur morbi *Indicatio*, ut quamprimum cohiberetur Profluvium. Hoc ut effici posset, adhibita est, uti in *Histor. I.* *Fomentatio*.

Florâ decubitûs, usa est *Hypnotico* sequenti.

R. Tro-

Feb.

R. Trochisc. Gardem. & p. ...
London. London. gr. ...
Mucilag. Gum. Arab. q. s. M. F. Pil.
 exiguae. Cap. 3. quibus assumptis, satis pla-
 cide dormiebat.

Sept. 11. Mensibus etiamnum profluentibus,
 praescriptum est huiusmodi *Electuarium*.

R. Conserv. Ros. Rubr. 3i.
Bol. Armen.
Croc. Mart. Astring. a a 8i.
Mastich.
Terr. Japon. a a 32.
Spec. Diatrium Santal. 34.
Syr. & Symphyt. q. s. M. F. Elect.
 Cap. q. n. m. 4ta quaque hor. Superb. Coch. 3.
Fulap. seq.

R. Aq. Sperm. Ranar.
Plantagin.
Cinnam. Hord. a a lib. ss.
Sang. Dracon.
Sacch. Saturn. a a 8i.
Syr. & Corall. q. s. M. F. Fulap.

Cap. etiam ter in die *Spir. Vitriol. gt. 40.* in
 quovis vehiculo.

Repet. Foment. & Pilul. praescript.

Sept. 13. Manavit adhuc, sed non nisi gut-
 tatim, Fluxus: qui tamen remediis rite as-
 sumptis, Sept. 17. omnino cessit.

Igitur in eo jam omnis Medendi cura ver-
 sari debuit, ut firmarentur Vasa, & prohibe-
 retur illa sanguinis raritas. *Prima* intentioni
 ut satius fieret, quotidie repetita est *Fomentatio*;
secunda par esse videbatur *Glutinantia* & *Bal-*
samicorum

Janicorum alius: Balaustis itaque Astringen-
tibus, instituta est sequens methodus.

R. Decoct. Alb. lib. 2.
ad. Sennam. Hond. lib. 5.
Sach. Alb. q. f. M. Cap. 34. quater
in die.

R. Balsam. Capia. in scidibz.

Polychrest. a 2. Cap. gt. 25.
hora decubitis in Conserv. Ros. Rubr.

His adhibitis remediis, post trium ferè hebdo-
madum intervallum, *Oct. 5.* redierunt Men-
ses: & ad sex quidem dies demissi sunt. Re-
petitis verò iis quæ ultimo præscripta sunt,
periodo proximâ *quadrages* terminatus est Flu-
vus: qui eundem intra terminum etiamnum
subsistens, Mulieri sanitatem restituit.

Historia III.

Maii 21. 1703.

Mulier, Annos 36. nata, post Abortum
ad tres Periodos per dies *quatuordecim*
manavit Menfes; deinde per trimestre ferè
spatium *quotidie* eruperunt. Quo profluvio ita
labefactæ sunt Vires, ut vix stare, nedum
ambulare potuerit. Spiritum ita graviter du-
xit, ut penè in suffocationis periculum inci-
deret. Invasit aliquando Syncope, aliquando
Hysterica passio: ita ut per horam unam aut
alteram quasi Animæ expers jaceret. Pallor
& Mater, qualis in Phthificis. Pulsus debi-
lis, frequenter etiam intermittens.

T

Indi-

Indicatio Curatorum primò ad Fluxum compe-
scendum, deinde ad Vires insensandas respicere
visa est.

Usa est igitur Fomento, in Histor. 1. descri-
pto: cujus quidem vim semper ferè efficacissi-
mam comperi.

Internè adhibitæ sunt, in Decocto Tormentilla,
Spir. Sal. Dulc. gt. 20. quater in die.

Maii 25. Fluxus paulò imminutus, quotidie
licet recrudescens.

In potùs communis locum suffectus est se-
quens Emulso.

R. Amygdal. Dulc. excortic. ʒi.
Sem. 4. Frig. Maj. aa ʒ2. quibus in
Mortario contusis affund. Aq. Hord. lib. 2. Co-
latuæ add.

Sal. Prunell. ʒ2.

Syr. Althæ. q. s. M.

Maii 30. Substitit Fluxus, postero tamen
Vespere denuo erupit.

Usu verò præscriptorum continuo ita tem-
peratum est Profluvium, ut à Jun. 3 ad 9 pe-
nitus sisteretur, deinde, post mensem exactum,
ad solennes Periodos rediret. Cohibito igitur
Fluxu, & Canalibus satis obfirmatis, alte-
ræ indicationis ad hunc modum habita est
ratio.

R. Cortic. Peruv. ʒi.

Rad. Zedoar. ʒss.

Cochinell. ʒ2. Digerantur cum Vin.

Alb. lib. 2. tepidè per triduum. Liqueoris Fil-
trati cap. ter in die ʒ2. In quolibet haustu

instillantur

Tinct.

De Remediorum Viribus & Operatione. 147

Tinct. Serpentar. Virgin. gr. 20. sibi
 Noctu, quia frequenter infamnis fuerit, non
 nunquam etiam & *Hysterica*, usa est *Pilulis*
Purgativis.

R. Galban. col. gr. 8.

Spec. Diamb.

Castor.

Camphor. aa ss.

Laudan. Londin. 3i. M. F. Pill. 6.

Cap. 2. ante decubitum, superb. *Tinct. præ-*
script. Coch. 4.

Diata fit ex Cibus ad *nutriendum* maximè
 idoneis.

Jul. 19. Venter, qui hactenus malè se
 habuit, multum reffectus est. Vires etiam ali-
 quatenus roboratæ. Ineunte *Augusto*, Mulier,
 methodi præscriptæ usu, integrè convaluit.

CAP. XIV.

De Remediorum Viribus & Opera-
tione.

Illustratâ jam variis ratiociniis Plethorâ, &
 per omnem *Phenomenorum* seriem deductâ,
Remediorum, quæ internè adhibita Mensibus
 vitiatis mederi solent, *Vires*, tanquam ultimum
 Theoriæ nostræ argumentum, expendamus:
 his quippe ritè investigatis facile patebit, *Em-*
menagoga, sive ea quæ Menses suppressos cient,
Plethoram ad Vasa intendere; eandem verd ab

De Remediis quae in Menstruo operantur

Astringentia, sive ut in quibusdam sistenti
materia, ut dicitur in Menstruo, per se non
nulla quidem remedia, tanquam *Utera* *Spol*
cifica à plerisque praedicantur; cum solummodo
de humorum *Craasi* ita immutent, ut pro va-
ria sanguinis texturâ aut provocetur, aut sistat
tum per *Uterinas Viâs* profluvium: ita ut hæc
sensibilis operatio nihil aliud sit, nisi alterius cu-
jusdam quæ in sanguine peragitur, operatio-
nis effectus necessarius; qui quidem non tam
peculiari alicui *Remediorum* efficacie, quam
ipsius *Uteri Fabricæ* debetur. Hoc sane à Scri-
ptoribus parum animadversum est, qui, cum
de *Remediorum* *Viribus* differant, pro actio-
ne *internâ* operationem *sensibilem* substituunt;
ita apud eos alia *Diuretica*, alia *Diaphoretica*,
alia *Emmenagoga* appellantur, cum tamen de
agendi modo nihil inde innotescat: quæ qui-
dem medicamentorum operatio non modo non
est *primaria*, sed fallax etiam & incerta. Ex-
gr. si exhibeatur *Diaphoreticum*, nemo ignorat
id pro voto minime cessurum, nisi aperian-
tur *Pori*: ne enim occlusis, quaecunque in
sanguine virtutem exerat remedium, ad *Sudo-*
rem provocandum est prorsus inefficax. Sive
tamen *Sudor* succedat necne, eodem modo in
sanguinem agit *Diaphoreticum*; sanguinem enim
ad certos quosdam gradus *attenuat & resolvit*,
et ejus tenuior pars per *Poros Cutaneos*, nisi
præcludatur via, elabi possit: ipsa tamen *Di-*
aphoresis non est actio *Medicamenti primaria*,
sed ob humoribus ita attenuatis, nisi *Pori* pro-
hiberent, necessario fuit: si enim *Pori* occlusi
fuerint,

faciunt, immo sanguinem coarctant Diaphoreticis, ut *Ardorem*, nonnunquam & *Febrim* inducant. Ita ut propriae medicamentei virtus non in *Humorum Diaphoresi*, sed *Resolutione* consistat. Eadem est in *Emmenagogis* ratio; ea quippe perpetua & immutabili quadam agendi norma *Plethoram* excitant, ut per *Uterina Vasa* erumpat sanguis. Potest vero talis esse ad *Uterum* obstructio, five canalium five sanguinis vitio, quae à nullis *Emmenagogis* pervinci queat; cum tamen *Emmenagogi* eadem sit, ac si *Menses* ciceret, in molem sanguineam operatio. Ita ejusdem remedii varia esse potest *sensibilis operatio*, uti rectè argumentatur *Cl. Cockburnus*, Vis verò, quam in *humores* exercet, unica sibi quae perpetuè constans.

Hinc est quòd illa de remediorum Viribus disquisitione inter *Medicinae Desiderata* poni soleat; cum si simplex & *primaria* accuratè observetur *operatio*, explicationem non ita difficilem exigant *remediorum* virtutes. Quippe adhibita hac ratiocinandi methodo, concideret omnis illa, quae *Pharmacorum Viribus* infinite rind obicitur, *incipitis efficaciae* querela. Querunt enim *Medici* nullum dari remedium, quod certam aliquam agendi normam persequatur, imò quod non potius ita incertum & fallax est, ut saepe *variam*, nonnunquam etiam *contrariam*, nec in diversis modò, sed & in eodem corpore, vim exerceat. Ita delirantibus *Medicis*, innocua plectuntur *Pharmaca*. Haec enim quam *Medicinae* exprobrant operationis *varietatem*, non ex mutabili *remediorum* virtute, sed

sed ex multiplici corporis statu deduci debet. Eorum quippe Actio eadem semper est sibi que consentiens; cum verò corporis in quod agunt diffimillima sit indoles, adhibitis remediis ratio postulat, ut non *diversus* modò, sed & *contrarius* aliquando oriatur effectus. Ita v. gr. detur Medicamentum, quod humores viscidos *resolvat*: id quidem suà *Attenuandi* vi operatur, licet pro vario *Lentoris* genio diversè; ita ut in alio, qui minoris est cohærentiæ, *resolutio* fit major; in alio, qui majoris est, minor; in alio denique, qui firmiùs compingitur, nulla: ita varia quidem Medicamenti ad *medendum* vis, non varia tamen in *agendo* norma. Quomodo enim eadem vis diversa longè momenta queat pervincere? quomodo similis semper esse possit *Agentis* Energia, cum ita dissimilis prorsus sit corporis, in quod agitur, natura? Constantem hanc à Medicamenti sperare efficaciam ita ridiculum est, ut nihil mirum sit, si etiam ab eodem medicamento educi possit effectus *contrarius*. Concipiamus enim eam esse sanguinis *Crasin*, ut pars ejus longè maxima insigniter lentescat, cohærentiæque in eà momentum validius sit, quàm quæ ab *Attenuantium* viribus resolvi queat: in hoc casu si adhibeatur medicamentum *Resolvens*, eam quidem sanguinis partem, quæ minùs lentescit, ita fundit & attenuat, ut per *Glandulas secretorias* uberius extrudatur; ita medicamenti vi eliminatis particulis tenuioribus, crassior erit reliqui sanguinis compages. Ad hunc modum, uti & docet experientia, *lentorem* aliquando

quando augent *Diaphoretica*. Igitur *Opium*, quod ad referendam sanguinis compagem & Sudores movendos maximè efficax agnoscit *Willisius*, nullo alio modo sanguinem incrassare posse arbitratur, nisi quatenus serositates copiose secernei & amandari faciat; proinde ut liquor residuus spissior & compactior evadet. Neque id sanè medicamento imputandum; (hoc enim eam agendi normam, quam ipsi præscripserit natura, constanter fideliterque observat) sed humoribus potius, qui variæ hujusce efficacæ necessitatem inducunt. Ita corpora quædam emolli, quædam rursus indurat ignis; cum tamen in ipso igne nulla sit agendi varietas. Ita *Febri*, si tenuior sit sanguis, Pulsus excitat; si crassior, deprimat. Etiam *Chalybs*, qui, si Vasa lenteferente sanguine oppleta ulterius se distendi finant, vi suâ obstructionem tollit, eandem iis remittentibus auget. Quod in *Hystericis affectibus* sæpius compertum habui. Pari modo *Emeticum*, si *Ventriculus* robustior sit, *Alvum* movet; contra, si tenerior fuerit, *Vomitum* ciet *Catharticum*. Ita denique *Syrupus Violarum*, cum *Acido* admixtus, colorem rubrum; cum *Alkalicis*, viridem exhibet: quæ tamen coloris diversitas non variæ *Violarum* virtuti, sed corporum, quibus commiscetur, dissimili ingenio ascribenda est. Etenim unica eaque levissima nonnunquam circumstantia, si immutata sit, id efficere potest, ut Medicamenta non variis modo, sed & contrariis etiam Viribus pollere videantur: uti in speculis concavis multifor-

132 De Remediis et Virtutibus et Operatione.
mem objecti imaginem exhibet sola distantia
mutatio.

Ut verò res omnis exemplo clarius pateat,
sub examen revocetur *Opium* in sanguinem ope-
ratio: à quo certè, si ab alio quopiam reme-
dio, excitantur *Phænomena*, non modò inter
se disjuncta maximè, sed & repugnantia. Sup-
ponatur igitur, id quod mox ostensuri sumus,
actionem *Opium* primariam in sanguine *Attenuan-*
do consistere. *Attenuato* sanguine necessariò
sequitur, ut uberior spirituum copia secerni
debeat; hinc *Animus* alacer, vegetus, pacatus,
vigil, *Vires Corporis instaurate*; quod præcipue
experiuntur ii, qui *Opium* interdum parciore
dosi assument: animo ita refeito, obrepit sen-
sum doloris oblivio; viribus verò roboratis non-
nunquam fit, ut *Fæcum* & *Calculus* expellant *O-*
piata.

Cum verò sanguinis particulas ita attenuat
Opium, facit, ut siquid in *Arteriolis* hæserit,
jam in *Venas* trajici queat: unde remotà omni
obstructione cessat ille, qui ab humoribus sta-
gnantibus frequenter oritur, *Dolor*. Eodem
modo solvitur *Febris intermittens*; quam à *Len-*
toris supra deduximus. Viis igitur reclusis,
ita ut consueti spiritibus sanguinique pateant
aditus, sopitur, quæ à nervis obstructis pro-
venit, *Convulsio*. Ita *Opio* frequenter cedit *Co-*
lica Convulsiva, & *Singultus*; quibus etiam an-
numerari potest *Vomit*, & *Purgatio enormis*.

Spiritibus *Opio* refeitis, validius se contra-
hit *Cor*, unde vividior sanguinis circuitus:
sanguine autem attenuato, & velocius quàm
confue-

confuevit ad *Cutaneas Glandulas* delato, succedit *libera Perspiratio*, & *Sudor*; quia tum ob *rariorem sanguinis texturam* facilius fit per *poros* secretio, tum ob *velocitatem* auctam etiam *uberior*. Huiusmodi *Perspiratio* largius provocata, *sanguinis & Ventris profluvia* iudicat; quia humoribus per *Poros* evacuatis, fit à parte affecta *Revulsio*: eadem quoque *Tussim & Catarrhos* solvit. Humoribus verò ad hunc modum resolutis, & in exteriora protrusis, *efflorescit Cutis*, nonnunquam & *prurit*.

Cum verò sanguine attenuato non modo sit *uberior spirituum copia*, & proinde impetus *Cordis* fortior, sed augeatur etiam ad *Vasa* humorum *Plenitudo*, utrâque de causâ *Pulsum excitabit*, *Menses* etiam & *Lochia* provocabit *Opium*.

Ita ferè *Corpus* afficiunt modicâ *Dosi* assumpta *Opiata*, cum adhuc intra debitos limites constiterit ea, quæ ad *Vasa* inducitur, *Plenitudo*: quæ tamen si *Opio* liberè nimis adhibito ulterius increscat, alia prorsus eaque multum diversa exhibet *Phænomena*. Sanguine enim ita attenuato, ut *Arteriæ Cerebri* latius quàm par est distendantur, *Nervorum*, qui iis ubique interferruntur, non potest non valida esse compressio; compressione verò necesse est aut intercipi penitus, aut saltem copiam minorem secerni spiritus: ita ut ingruat *Dyspnœa*, obruatur *animi Vigor*, & pro ratione momenti illius quo *Nervi* premunt *Arteriæ*, succedat aut *Stupor*, aut *Somnolentia*, aut ipse *Somnus*; eodem modo ac à *Vino* liberius epoto sequi solet. Interceptis aded spiritibus, imminuuntur

154 *De Remediorum Viribus & Operatione.*

tur Vires; quibus deficientibus, *languescit Pulsus*, nonnunquam & *concidit inferior Maxilla*: Tonusque partium ita vacillat, ut relaxentur admodum *Fibræ*; inde *Pupillæ dilatatio*, *Ischuria*, & *membrorum quedam quasi Paralysis*. Ad eandem normam facile illustrari possunt reliqui *Opiatorum* effectus, qui utcunque inter se dissimiles sint, unicam tamen agnoscunt causam, sanguinis scilicet quæ ab *Opio* inducitur *Attenuationem*: quæ cum *Arteriarum Carotidum* capacitatem ampliet, à solâ *Diametri* mutatione pendet omnis illa operationis discrepantia. Et hæc quidem insequuntur Mala, non modo cum manu nimis liberâ, sed cum alieno tempore, & corporis cui adhibetur parum spectatâ conditione, detur *Opium*: *nimia* enim *Dosis* non tam *officinali* mensurâ, quàm *Corporis* ratione dijudicanda est. In alio quippe humorum statu desideratur larga *Dosis*, in alio sufficiet mediocris, in alio etiam nocebit minima. Siquid verò hujusmodi acciderit, id *Medenti* potius, quàm *Remedio* imputandum est.

Hæc paulò fusiùs explicata sunt, ut manifestum fiat, quàm iniqua sit medicamentorum accusatio, quasi in iis fuerit agendi modus multiformis, & tanquam desultorius. Ita ut quicquid incerti fuerit, id non tam *instrumentis* medicinæ, quàm *subjecto* ascribi, non tam ad *Vires Pharmacorum inconstantes*, quàm ad *humorum Crasin ignotam* referri debeat. Itaque cum *Medicina* nihil aliud sit quàm *Morbi & Medicamenti comparatio*, nisi illius indoles probè intellecta sit, hujus *Vires* frustra

frustra explorantur. In eo quippe præcipuus esse debet Medici labor, ut *humorum* variam temperiem inclinationesque omnes perspiciat; sic enim quid eos excitet, quid compescat, felicius dignoscet: quorum momenta cum ita varia sint, ut non tantum ob *numerum* minus accuratè animadverti, sed ob *similitudinem* etiam minus distingui soleant, is certè, qui illorum morem acutiùs inspexerit, aptissimâ utetur Medicinâ. Quâ quidem in re ab *Empirico* maximè discernitur *rationalis* Medicus; qui non tantum *Remedii* quod adhibet, sed *Mali* etiam, cui id adhibetur, vires explorat.

Sed ut eò unde digressi sumus redeamus, inquirendum restat, quænam sit *Medicamentorum*, quæ Mensibus vitiatis profunt, *Operatio Primaria*. Ordiamur itaque ab *Emmenagogis*, mox ad *Astringentia* perventuri.

Emmenagoga ferè omnia sunt etiam *Alterantia*, aliter ac censet *Etmullerus*^a; *Crasin* enim sanguinis immutant. Eorum verò operatio à vi quâdam *Attenuatrice* potissimum deducitur. Quippe cum partium tenuium sint & maximè penetrantium *Emmenagoga*, molem sanguineam ita incidunt & comminuunt, ut minor sit Globulorum inter se contactus, & proinde compages rarior: sanguis verò ad hunc modum *attenuatus*, non modò spatium amplius intra canales occupat, sed spiritus Nervis uberiores sufficit; unde iterum Corde vehementiùs contracto, fortiore impetu per Arterias circulator. Ita cum adhibitis *Emmenagogis* non modò

(a) *Torr. I. 547.*

ad Vasa increſcat *Plenitudo*, ſed & *Cordis* au-
geatur *vis*, ſanguis *Canales Uterinos* præ cæte-
ris validius feriens & diſtendens, quemadmo-
dum ſupra ſatis oſtenſum eſt, per eos viam
ſibi patefacit. Cùm verò frequentior Men-
ſium ſuppreſſorum cauſa à *Lentore*, qui *Capil-
laria* obſtruit, oriatur, ab *Emmenagogis* ita at-
tenuantur humores, ut illa ipſa ſanguinis por-
tio, quæ *Vaſorum* lateribus adhæſit, jam per
minima orificia ſatis promptè traduci queat;
ita aditu patefacto, ſanguis ſolenni more vim
ſuam in canalium latera exercet, quæ ad *Ca-
pillaria*, dum obſtructa eſſent, minùs potuit
pertingere. Ita *Emmenagogis* inſtaurantur ſpi-
ritus, & *Vis Cordis* augeſcit; quia iis adhi-
bitis attenuatur ſanguis. Id vero notandum
volo, non ſolùm ab hâc attenuatrice virtute
deduci ſpirituum incrementum. Hoc enim
conceſſo, ſequitur ut quicquid potentiùs at-
tenuat, id etiam maximè eſſet *Cardiacum*; ſecus
ac teſtatur *Experientia*. Ex. gr. *Cortex Peru-
vianus* ſanguinem multo magis attenuat quàm
Chalybs, ad *Pulſum* tamen excitandum longè
ineptior. Igitur in remediis *Cardiacis*, & pro-
inde *Menſes* moventibus, duplex eſt operandi
ratio; alia enim attenuando ſanguinem ſpi-
ritus reficiunt, alia rurfus, etiamſi humores non
attenuent, ſpirituum ſecretionem promovent.
De illis ſupra dictum eſt. Ad hæc quantum
attinet, dicendum eſt, nonnullis remediis in-
eſſe particulas in ſpiritus faciliùs mutabiles,
iisque quaſi cognatas & congeneres, uti & qui-
buſdam alimentis inſunt ſucci ad nutriendum
magis

magis idonei: ita ut immutata sanguinis co-
 hærentia, ex ipso medicamento hauriri queant
spiritus. Spiritibus ad hunc modum reffectis
 vehementius contrahitur Cor, & sanguis ve-
 locius circumagitur; increbescente aded san-
 guinis motu cum *Calor* etiam increseat, quod
 capite 8. satis probavimus, *Aëris* particulae,
 quæ Globulis sanguineis immixtæ sunt, *Calore*,
 uti in *Thermometro* fit, *rarefactæ*, sese undique
 expandunt, canaliumque tunicas distendunt:
 ita potest esse sanguinis *Rarescentia*, cum mi-
 nimè interim *attenuetur* compages. Quod in
Febris sæpe fit, licet parum observetur. Hæc
 tamen *Rarescentia*, cum ad *Vasa Plethoram* au-
 geat, *Menses* æquè potenter provocat, ac si at-
 tenuaretur sanguis. Cum itaque à *Vasorum di-*
ritie oriatur *suppressio*, cum fructu adhiberi
 possunt ea quæ humores *rarefaciunt*; cum verò
sanguis in vitio sit, ea etiam quæ *attenuant* in
 usum sunt vocanda. *Emmenagoga* verò his at-
 tenuandi viribus præcipuè instructa esse, tum
 ratio suadet, tum *experimenta* confirmant. Ar-
 gumentorum igitur capita erunt quatuor: *Re-*
mediorum scilicet, 1. *Effectus sensibiles*. 2. *Cum*
sanguine adhuc tepente, & 3. etiam cum *Syrupo*
Violarum commixtio: 4. denique *Injectiones in*
vivo Animali per Syringa institutæ.

I. Itaque *Emmenagogis* hanc *attenuandi* virtu-
 tem inesse probant eorundem *effectus sensibiles*;
 ex quibus satis erit sequentes tantum expen-
 dere

1. *Saporem*, qui cum in *Emmenagogis* plerum-
 què *acris* & *amarus* sit, indicat partes esse te-

nues

nues & ad motum excitandum idoneas: igitur hujusmodi Sapor in iis præcipuè observatur, quæ *Sale Volatili* abundant; *Salis* verò *Volatilis* ea est efficacia, ut sanguinem plurimum attenuet, spiritusque instauret. Ita Sapore Vires suas produnt, *Opium*, *Gentiana*, *Myrrha*, *Arum*, *Absynthium*, *Sabina*, *Ruta*, *Pulegium*, *Centauræum* &c. *Calida* omnia & *Odorata*: quibus adjici potest *Cortex Peruvianus*, qui licet nondum inter *Emmenagoga* locum obtineat, iis tamen, propter egregiam illam quam in attenuando sanguine exercet Vim, annumerari debet.

2. *Odorem*, qui si vividior sit, *Salis Volatilis* æquè ingenuus est Index ac Sapor. Tali odore pollent ex *Amaris* pleraque, item *Aromatica* omnia, quæ itaque universa *Emmenagogis* ascribi solent, & apud *Heurnium*^a Utero studere perhibentur. Ex quibus tamen primas meritò obtinet *Crocus* & *Cinnamomum*. Inter ea quæ odorem acrem præ se ferunt, reponenda sunt *Urinosa* v. g. *Sal Armoniacum*, *Sal Corn. Cerv.* &c. quæ ideo *Menses* potenter cient.

3. *Pulsus incitationem*: qui cum fortius increbrescat, satis ostendit sanguinem ita attenuari & rarefcere, ut copiosior fiat spirituum secretio; unde Cordis impetus, qui *Pulsus* regit, validior. Hoc præ cæteris *Emmenagogis* efficiunt *Chalybs* & *Hydrargyrum*, *Calida* & *Cardiaca* omnia; quorum usus ad movendos *Menses* plurimum semper valuit.

4. *Calorem*. Cum enim *Calor* nihil aliud sit nisi partium motus vividior, hoc inter se in-

(a) *Meth. ad Prax.* 306.

vicem attritu fit, ut sanguinis globuli divellantur plurimum & rarefiant. Ita uti nullum ferè est *Emmenagogum*, quod calorem non excitet, sic etiam quicquid calorem inducit, Mensibus etiam ciendis prodest: quemadmodum satis ostendunt *Cardiaca* & *Stomachica*.

5. *Diaphoresin*; quam quæ provocare possunt *Pharmaca*, ea certè sanguinis cohærentiam ita resolvunt, ut faciliùs per Poros secerni queat. Igitur inter *Emmenagoga* utramque paginam faciunt *Diaphoretica*; ex quibus ferè cum nullom sit *Opio* potentius, satis constat id etiam Mensibus movendis haud ineptè adhiberi.

II. *Attenuatricem* hanc, quam *Emmenagogis* ascripsimus, virtutem probat ipsorum cum sanguine adhuc tepente commixtio. Neque hoc, quod ab hujusmodi *Experimentis* deducitur, futile videtur argumentum. Quippe si sanguini stagnanti, & jam sponte in *Lentorem* abeunti, admista *Emmenagoga* prohibeant, quò minùs coaguletur & concreseat; certè si motus accesserit & valida satis partium inter se agitatio, quemadmodum in corpore fit, *Emmenagogis* adhibitis faciliùs rarefiet sanguinis cohærentia; uti ratio non *Analogica* modo, sed & *Mathematica* postulat. Idem enim utrobique agendi modus, licet vis gradu multum diversa; quod qui negant, iidem etiam sensuum testimonia redarguent.

Sanguinis igitur ex Arteriâ *Canis* recenter extracti sequentibusque admixti ita se habuerunt *Phænomena*, Feb. 12. 1702.

I. Cum

1. Cum *Spir. Salis Armoniaci*. Floridus admodum color, & compages fluida: quod etiam fit, si in *substantia* adhibeatur ipsum *Sal.* Feb. 13. fluorem retinuit sanguis, quoad colorem tamen paululum nigrescens. Cum *Spiritu Salis Armon. succinati* eadem exhibuit, nisi quod citius nigresceret.

2. Cum *Decocto Sabinae*. Rubedo intensior, & major tenuitas quam cum *Spir. Sal. Armon.* Feb. 13. Eadem Phænomena. Pari modo se habuit *Decoctum Marrubii*.

3. Cum *Laudano Liq. Sydenham.* sanguis rutilantior, quamvis non multo tenuior, quam cum *Decocto Sabinae* Feb. 13. Color paulò subfuscior. Idem quoque admisto *Spir. Corn. Cerv.* apparuit, uti etiam & *Succo Salviae, Lavendulae, Imperatoriae, Pulegii, Absynthii.*

4. Cum *Panaceâ Opii Liq. D. Jones.* Eadem præbuit ac *Laudanum Liq. Syd.* nisi quod Feb. 13. Color nihil de nitore amiserit.

5. Cum *Aquâ Rutæ Still.* Fluiditas summa, nec Feb. 13. quicquam immutata. Idem præbuit *Aqua Absynthii.*

6. Cum *Spiritu Vini Rectif.* sanguis coagulatus admodum, & instar *Visci* lentescens. Feb. 13. *Conservam Cynosbati* tam colore, quam crassitie referebat. Idem exhibuit *Spiritus Vini Camphoratus*, nisi quod imbecillius esset *Coagulum*. Idem quoque effecit & *Tinctura Opii cum Spir. Vini Camphorato* extracta.

7. Cum *Tinctura Corticis Peruviani Spir. Vin. extract.* sanguis crassus valde & obscurus. Feb. 13. paulò splendidior, tamen fortius adhuc con-

De Remediorum Virtutibus & Operationibus. 161
concolorum. Idem Cortex Vini ad saturitatem
infusus, summam sanguini fluiditatem & co-
lorem elegantissimum conciliabat.

8. Cum *Tinctura Jalapii*. Color vividus &
rutilus, compages densa. Feb. 13. Utrumque
intensius. Eadem præbuit *Tinct. Scammonii*,
& *Spir. Lavend. Comp.*

9. Cum *Tinct. Succini*. Color subfuscus. Massa
in grumos abiit. Feb. 13. Satis forte coagu-
lum. Pari modo sanguinem immutavit *Tar-
tari Tinctura*.

10. Cum *Calomelan*. Rubedo vivida. Fluor
etiam factus intensior. Supernatabat pluri-
mum seri.

11. Cum *Aethiop. Min.* ad fundum demissa
est Massa nigra: pars reliqua satis attenuata.

12. Cum *Sal. Gemist.* Color vividus; flui-
ditas quàm in ipso sanguine major.

13. Cum *Sal. Absynth.* Rubedo & Fluidi-
tas summa.

14. Cum *Sal. Tartar.* Color idem, com-
pages tamen paulò densior quàm in *Sal. Ab-
synth.*

15. Cum *Tinct. Chalyb. Lower.* sanguis te-
nuior multò factus & rubicundior. Super-
natabat spuma quasi oleosa.

Cum

Cum Sero sanguinis *humani* admixta sunt
sequentia

1. *Tinct. Aloes cum Aq. Menth. extract.*

Decoctum Sabine.

Aqua Sabine still.

Aq. Fontan.

Decoctum Gentiane.

Ari.

Sarx.

China.

Spir. Sal. Armon. cum Cin. Clavell.

cum Calce viva.

Succinatus.

Spir. Tartari.

Ol. Semin. Carui.

Panacœa Liq. D. Jones.

Laudanum Liq. Sydenh.

Spir. Croci.

Spir. Terebinth.

Tinctura Martis Tartaris.

Spir. Guaiaci.

Sp. Corn. Cero.

Ol. Tereb. Guaiac. Lavend. Caryophyl.

2. *Decoctum Corticis Peruviani.* Serum mul-
to magis, quam à prioribus, in fluorem reda-
ctum.

3. *Spir. Vini Camphorat.* Fortiter coagula-
batur. Phialæ inditum cum aliquamdiu re-
manferit, in fundo apparuit *Hypostasis* satis
copiosa: liquoris pars superior clara & pel-
lucens.

4. *Spir. Vini Redif.* Phiala pariter inclu-
sum, sine ulla præcipitatione turbidum per-
mansit.

5. *Tin-*

Color pro li-
quoris ratione
varius, *feri* ta-
men compa-
ges aliquanto
tenuior facta;
quæ ad diem
unum aut al-
terum immu-
tata persistit.

5. *Tindera Scammonii.*

Castorei.

Succini simpl.

Sulphuris.

Corticis Peruv.

Serum mediocriter coagulabatur. Eadem exhibuit *Spir. Vini Tartar. & Ratap.*

6. *Tinctura Croci.*

Metallorum.

Potestates Succini.

Sal Volatile Oleosum.

Leve aliquod coagulum.

7. *Tinctura Martis Mynsichti.* Coagulum forte. Ad fundum demissa est Massa, instar Gummi, concreta.

8. *Tinctura Antimonii Diaphor. Turbatum*
& aliquatenus concretum.

9. Tinctura Jalapii

Succini cum Sale Armon pp. } turbidius.

10. *Tinctura Coccinea*, ex Spec. *Diambra* &
Cochinella cum Spir. Vini extracta. Nullum fere
coagulum.

Annotabit Lector, omnia hæc, quæ *sanguini* & *sero* admixta sunt, eorum compagem *attenuare* & *dissolvere*, præter *Tincturas* eas quæ *Spiritu Vini* extrahuntur. Sed hæc quæ ab hujusmodi *Tincturis* oritur *concretio*, non rei solutæ, sed *Menstruo* ascribenda est. *Spiritus* enim *Ardentes*, quodcunque ferè in iis *medicamentum* dissolveris, sanguini *coagulum* inducunt. Quod tum aliàs, tum re ipsâ probari potest. *Spiritus* quippe *Vini simplex* *coagulum* multò fortius intulit, quàm *Tinctura* quævis eodem *Spiritu* extracta: ideo etiam pro variâ rerum in eo solutarum indole diversa est *Concretio*; levior scilicet, si adjiciatur medica-

284 De Remedijs Viribus & Spiritibus.

mentum intendant, quale est *Sal Armoniacum*,
Opium, *Crocus*, & *Aroma* quodvis. Ita ex ex-
 perientis constat, à Potestat. *Succini*, *Sale Vi-*
latis, *Oleo*, *Spir. Vin. Camphorato*, *Tinctur. Opii*
 cum *Sp. Vin. Camphorato*, *Tinctur. Croci* admixtis,
 sanguinem imbecillius concreescere; à *Tinctura*
Cecapæ, propter *Aromatum* virtutem, vix quic-
 quam *Coaguli* suscipere. Pari modo *Serum* à
Tinctura Succini simpl. fortiter conoretum est; ab
 eadem *Tinctura*, cui *Sal Armoniacum* adjectum
 est, solummodo turbidius evasit. Cujus qui-
 dem varietatis hæc est ratio, quod attenuanti-
 bus infusus impeditur, aut saltem imminuitur
 ea, quæ à *Spiritu Vini* semper inducitur, *Con-*
cretio. Hæc quippe remedia, quorum *Tinctu-*
ra cum *Spiritu Vini* extractas recensuimus, vi
 attenuatrice instructa esse facile sentiet, qui ea
 aliis *Menstruis* accommodarit. Ita *Opium*, sive
Aqua sive *Vino* dissolutum, sanguinem poten-
 ter attenuat, uti satis probat *Landanum Liq.*
Syd. & *Panacæa D. Jones*; cum tamen *Sp. Vini*
 extractum, coherentiam minus prohibeat.
 Pariter *Cortex Peruvianus Spiritu Vini* in *Tan-*
suram redactus, sanguinem satis fortiter con-
 gulat; idem interim *Aqua* incoctus, præ cete-
 ris attenuantibus sanguinis raritatem promo-
 vet. Quanquam verò *Tinctura* hæc cum *Sp.*
Vini extractis minimè attenuetur sanguis, ea
 tamen jure optimo inter *Emmenagoga* recen-
 sentur; nam ut nihil dicam de rebus iis unde
 educitur *Tinctura*, ipse *Sp. Vini* eas in se con-
 tinet particulas, quæ in *Spiritu Animalis* fa-
 cile migrare possunt; quemadmodum satis o-
 stendit

Scendit repentina illa, assumptis huiusmodi *Spi-
ritibus*, virium refectio. Spiritibus vero in *Co-
uberius* profluentibus, inducitur illa sanguinis
Rarescentia, quam ad ciendos *Menses* satis in-
feructam esse jam paulò ante monstravimus.
Ita ut huiusmodi *Tinctura Spiritu Vini* eligatur
Menibus ciendis proficiat, cum à *Vasis* pro-
duris nimiumque renitentibus ortum duxerit
suppressio. Sin à *sanguinis* vitio inhiuantur
Menses, ita ut in *attenuandis* humoribus unio
consistat curatio, *Tincturis* hisce *Emmenagogis*
alia longè aptiora videntur esse *Menstrua*, puta
Aqua aut *Vinum*, quàm *Spiritus ardentes*.

III. *Emmenagogii* sanguinis cohaerentiam di-
moveri & *attenuari*, indicat ipforum cum *Syr-
Violarum* commixtio. Cujus argumenti ratio
inde deducitur, quod in confeflo fit quicquid
fere *Syrupo Violarum* colorem *viridem* aut *vi-
ridi* affinem conciliat, id inter *Alkalica* referri
debere. *Alkalicorum* vero eas efle vires fa-
tentur omnes, quæ *Coagulum* sanguinis *resolvant*.
Igitur utrum *Emmenagoga* fint *Alkalica*, feu
quod idem eft *Attenuantia*, experimentis in-
notefcet.

Syrup. Violarum commixt.

-D. Čum Ol. Succini ----- Color subviridis.

3. *Cum Chalybe in Aceto solut.* Viridis, sed obscurus admodum color. Eadem præbuit *Chalybis cum Sulph. pp.* tum in *Aceto*, tum in *Spiritu Nitri* solutio; eadem etiam, *Tinctura Martis* cum *Sale Armoniac* præparata.

3. *Cum Chalybe in Spir. Salis solut. Color*

100-443887-100

stibnet null

166 *De Remediorum Viribus & Operatione.*

nulla mutatio, nisi quæ à solâ commixtione
provenerit.

4. Cum *Chalybe in Sp. Salis Armon. solut.* Viri-
ditas nitidissima. Eadem exhibuit *Tinctura*
Tartari & Metallorum, Potestat. Succini.

5. Cum *Chalybe in Aq. Fontan. solut.* Color
aliquantum virescens.

6. Cum *Spir. Sal. Armon. Succinat.* Color
inter viridem & subfuscum medius.

7. Cum *Spir. Sal. Armon. cum Calce vivâ pp.*
Viriditas qualis in stagno aut palude observatur.

8. Cum *Spir. Sal. Armon. cum Sale Tartari pp.*
Color ad Saturitatem viridis & pellucens. Idem
præbuit *Sp. C.C. & Tinct. Lower.*

9. Cum *Cupro in Spir. Sal. Armon. solut.* Viri-
ditas qualem exhibet Ampulla vitrea.

10. Cum *Tincturâ Succini cum Sal. Armon. pp.*
Viriditas paulo imbecillior. Eadem exhibuit
Sp. Lavend. Comp.

11. Cum *Panasçâ Opii Liq.* Color ad viri-
dem accedens.

12. Cum *Tinctur. Antimonii.* Color *Tin-*
ctura in Aqueum conversus. Idem etiam cum
Tincturâ Corticis Peruviani, Castorei, Jalapii ap-
paruit.

13. Cum *Elix. pp. cum Sale Volatili pp.* Color
viridi appropinquans, sed obscurus paululum.

14. Cum *Spiritu Vini.* Nulla ferè coloris
mutatio. Pariter etiam cum *Spir. Succini &*
Cochlearie.

15. Cum *Spir. Tartari.* Color viridis qui-
dem, sed omnium maximè imbecillis.

16. Cum *Sale Volat. Oleosa.* Viriditas Herbacea.

Idem

Idem præbuit *Sal Tartari*; huic cum affusus esset *Sp. Vitrioli*, orta est ebullitio & color rubicundus.

17. Cum *Testis Ostreorum* in *Aq. Forti* solut. Color ex pallido & viridi compositus.

Ita colorem *Syrupi caruleum* in *viridem* commutant *Emmenagoga*; ex quibus nonnulla ea virtute pollent, ut *Acidorum* vim omnem retundant, nonnunquam etiam & planè superent. Ita *Chalybs* in *Spiritu Salis* solutus rubrum colorem destruit, qui alias à *Spiritu Salis Syrup. Viol.* commixto induci solet: idem *Chalybs* in *Spiritu Nitri* dissolutus, non modo rubedinem, quam *Syrupo Spiritus Nitri* largitur, extinguit, sed & viriditatem evocat. Pari modo *Testa Ostreorum Aquæ Fortis* aculeos ita hebetant, ut quemadmodum docet experimentum, non purpureus, sed virescens oriatur color. Eodem modo dignosci possunt *Alkalica*, si affundatur *Sublimat. Corrosiv.* solutio: ex hac enim cum *Alkalicis* commixtâ colorem oriri subflavum doceant Experimenta *Tornfortii*.

IV. *Vim Emmenagogorum Attenuatricem* declarant *Injectiones in vivo Animali per Syringa institutæ*: ita ut si qui sint Fidei nimis religiosæ, quibus priorum experimentorum ratio minùs satisfecerit, eos hujusce *Autopsiæ* coarguat. Horum quidem Experimentorum Historiam non minutè descriptam, sed quantum ad hoc argumentum sufficiat, perstrictam damus.

1. Igitur in Venam Canis Jugularem injectæ sunt *Panaeæ Opii Liq. 32ss.* Intra quatuor

(a) *Pres. Histoire des Plantes environs de Paris.*

hoc minutum animal mortuum est; artubus die post mortem minime rigescentibus. Aperta *Vena Cava* & *Aorta* descendente effluxit sanguis tenuis admodum & rutilus; pulmones sanguine turgido rubescebant. In Corde summus sanguinis fluor. Cujus quidem *Ventriculi* coagulo omni ita immunes erant, quasi *Aqua calida* essent eluti.

2. Alteri itidem Cani propinatae sunt *Laudan. Lond.* in *Aq. Cinn.* solut. §6. Brevi tempore ingruerat tremor & spasmus, deinde immanis oborta est salivatio. Post horae quadrantem Canis obiit. Aperto cadavere, in Ventriculo & intestinis reperta est Chylosa Materia *Laudano* intimè mista & intincta. Arteriae, uti & Venae omnes insigniter distentae sunt; sanguis in universo corpore, supra quam credibile est, tenuis & rarus.

3. In Venam Canis *Jugularem* per *Syringam* immisi *Sp. Vin.* § 2. Cadavere post horae semiquadrantem aperto, sanguis in Venis & Arteriis omnibus in grumos fortiter concretus est; quae tamen sanguinis concretio in Cordis Ventriculis erat compactior. Hanc à *Spiritu Vini coagulandi* vim observat *Bohnius*; cujus ideo usum externum ad Haemorrhagiam sistendam haud infeliciter tentavit.

Ad eundem modum injectae sunt *Tinctura Sp. Vin.* extractae, *Croci* nempe, *Castorei*, *Spec. Diambra*, *Myrb.* &c. à quibus quidem omnibus sanguini inducta est concretio, pro *Tinctura* genio diversa. Eadem quippe à *Tincturis* hisce infusus

adfectum Phænomena, quæ supra, iisdem san-
guine admixtis, recensuimus. In Arteria flog-
ura. Venæ Canis Jugulari leniter immisse
fuit Spir. Sal. Armon. cum Calce Vivâ pp. circi-
ter 60. Post horæ quadrantem, tremoribus
per universum corpus spasmodicis, tendinum-
que subsultibus correptus est. Apertâ primò
Venâ Crurali, deinde Jugulari effluxit sanguis
liquidissimus, odore spiritûs Urinosi foetus:
bullis etiam aereis refertus. Durante inje-
ctione, Cor frequenter admodum, & fortiter
se contraxit. Injectâ iterum Spir. Sal. Armon.
℥ss, intra minuta aliquot mortuus est Canis. A-
perto Thorace, Pulmones rubicundi admodum
& quasi inflammati: in Arteriis Venisque omni-
bus, uti & Corde, sanguis admodum tenuis
& rarefactus. In solo Venæ Cavæ descenden-
tis Trunco, ab Hepate usque ad Cor, reper-
tus est spissus & compactus; qualis cum extra
Vasa missus paulisper refrixerit. Quæ qui-
dem crassitudo sine dubio inde provenit, quod
dum spiritus à Jugulari in Auriculam Cordis
dextram continuò protrusus sit, sanguis in
Venâ Cavâ descendente, non potuerit in Cor
deduci; ibique aded cohibitus & stagnans cras-
sitiem istam contraxerit. Atque hoc semper
ferè accidit, si instituat per Jugularem in-
jectio.

5. In Venam Canis Jugularem injecta est
Corticis Peruviani Decoctio fortis ad ℥i ss. Post
horæ quadrantem Canis validâ & crebrâ Cor-
dis Pulsatione, deinde Spasmis frequentibus
correptus est. Injectâ ulterius ℥ss, obiit Te-
tanodes.

tanodes. Sectâ post mortem Venâ *Crurali* & *Axillari*, exiit sanguis rutilans & liquefscens. Postero die, apertus est Thorax; Pulmones rubicundi admodum, & turgentes; sanguis in *dextro Cordis Ventriculo* plurimum accumulatus, & proinde compactus; in *sinistro* tamen paucus, isque satis fluidus. Pariter è Venâ *Portâ & Jugulari*, liquidus effluxit, & ultra naturalem statum rarus.

6. Cani propinatae sunt hor. 9. Mat. *Tinctur. Chalybeat. Lower.* 32. Nulla ferè mutatio, nisi quod tanquam ebrius titubaret. Hor. 12. dati sunt Morfuli ex Butyro & *Chalyb. cum Sulph. pp.* 31. qui etiam hor. 3. Pom. repetebantur. Hor. 6. Injecta est in Jugularem *Tinctura prædicta* ad 32. Mox Expiratio fortis, Cordis Labor & Pulsatio vehementissima; quæ ad horam ferè perstitit. Aperto post mortem Abdomine, diu duravit Motus Intestinorum Peristalticus. In Ventriculo & Intestinis omnibus reperta est *Massa Chalybeata*; quorum interna tunica colore ferrugineo tincta. Vasa omnia Sanguinea, uti & Lactea, multum distenta. Sectâ Venâ *Iliacâ*, exiit qualis ex Vivo Animali, liquidus Cruor: idem ex Corde vulnerato cum impetu quodam profuit, intensè rarus & rubicundus. Hor. 12. In Corde & Canalibus appensis multum sanguinis adhuc floridi innatabat, minùs tamen quàm in priore experimento liquefcentis.

7. A Cane devorata est *Sublimat. Corrosiv.* 31. Intra horæ quadrantem, Vomitus invasit & Spasmus enormis; deinde post horam elapsam, super-

superveniente Catharsi, interiit Canis. Aperto Abdomine, Viscera omnia rubescencia admodum, multis etiam in locis inflammata: plurimum sanguinis circa Pancreas extra Vasa effusi; ita ut Glandulæ distinctæ, & quasi disjunctæ cernerentur. Canales ita distenti, ut oculis se exhiberent etiam ea, quæ per Tunicas Arteriarum & Venarum reptant, Vascula, Renes uti & Lien, sanguine liquido repleti. Thorace inspecto, Pulmones turgidi & rubicundi; in Corde plurimum sanguinis fluidi, & coagulo prorsus immixti, diffuebat. Ita etiam ex Arteriis & Venis omnibus liquidissimus exiit sanguis.

Hoc experimento facile innotescit egregia illa Vis, quam in attenuando sanguine exerit *Mercurius*. Reliqua quippe quæ *Sublimat. Corrosiv.* constituunt corpora, viz. *Sal commune, Vitriolum, & Nitrum*, sanguinem fortiter coagulant: quod si iis admixtus *Mercurius* sanguinis non modo coagulum omne tollat, sed raritatem etiam intendat, vehementius certe humores resolvet, si sine Salibus istis acidis per se exhibeatur. Itaque *Calomelas*, quem major ingreditur *Mercurii* proportio, sanguinem adhuc intensius attenuat. Idem de *Mercurio* observat Vir in *Experimentali Anatomia* fidus & diligens, *Wepferus*; uti etiam de *Hel-leboro Albo, Hyoscyamo, Amygdalis Amaris* &c.

Ad hunc modum de *Emmenagogis Primariis* instituta sunt Experimenta: plura addicere tum argumento esset minus necessarium, tum Lectori nimis molestum.

Ita compage sanguinis sive rarefacta sive attenuata, momentum ipsius intendunt Emmenagoga. Dantur & nonnulla, quæ proprio etiam momento instructa, Menses provocant. Ex quibus præcipua sunt *Hydrargyrum* & *Chalybs*. Cum enim ea sit *Hydrargyri* Gravitas, ut Globulis sanguineis pondere plusquam decies præpolleat, eadem ratione *Hydrargyri* momentum eo, quod sanguis obtinet, erit validius: unde sanguis assumpto *Hydrargyro* impetum fortior nactus, tum humores lentos per obstructa *Capillaria* facilius protrudet, tum vehementius in *Uterina Vasa* impinget: in quibus quidem efficiendis versatur omnis *Emmenagogorum* virtus. Neque hoc impetu solum pollet *Hydrargyrum*, sed partium tum gravitate tum tenuitate, cohærentiam sanguinis ita diffringit & segregat, ut humoribus plurimum attenuatis major fiat spirituum secretio, & vis Cordis fortior; unde & *Velocitatis* ratione, adhibitis *Mercurialibus*, increscit sanguinis momentum. Hæc satis confirmat *Salivatio*; in qua pulsus ita frequens & validus observatur, ut ad *Febrilem* penè accedat. Etiam peractâ *Salivatione*, sanguinem tenuem admodum & rarum relinqui, testatur experientia. Itaque restrictis Mensibus nunquam felicius succurritur, quam cum *Alterantibus* per vices interposita sint purgantia *Mercurialia*. Etiam continuum *Æthiopis Mineralis* usum non modo tutum, sed & efficacem semper comperi; qui cæteris ex *Mercurio* præparatis ideo solum postponi solet, quia sit omnium facillimè parabilis. Ita se

se perpetuū habet Hydrargyri operatio; quæ utunque constans sit, minimè tamen vetat, quin & aliis etiam viribus instrui possit *Hydrargyrum*: quippe non modò obstructa Vasa aperit, sed & *Acidorum Aculeos* æquè constanter retundit.

Chalybs etiam vi momenti sui Vasa potenter aperit; quippe qui corpus valdè ponderosum sit, licet dimidiatam tantum *Hydrargyri* gravitatem sortitus sit. Humores etiam attenuat, uti ex experimentis & effectibus constat, unde & alio nomine *Mensibus* ciendis prodest. Ex iis præterea est *Chalybs*, quæ spiritibus quasi cognata esse diximus, in eosque mutari facilia; quod satis ostendit *Pulsus*, *Chalybeatorum* usu vehementer increbrescens. Ita triplici modo ad *Menses* provocandos conducit *Chalybs*; ex quibus quidem operandi principiis deduci possunt omnia ea, quæ *Chalybs* excitare solet, *Phænomena*. Ex. gr. hinc facile innotescit, quomodo, uti vulgò fertur, & Vasa obstructa aperiat, & nimis laxa astringat: quæ quidem in agendo vires plerisque non contraria modò, sed & inexplicabiles videntur. Nemini quippe obscurum esse arbitror *Chalybem* tum gravitatis suæ momento, tum attenuandi Vi, obstructa Vasa posse aperire; hinc enim sanguinis lentescens, unde oritur obstructio, cohærentiam tollit; inde humores impetu quodam per *Capillaria* propellit. Vasis igitur obstructione liberatis, eorum latera astringi sive contrahi necesse est. Fibræ enim quæ, dum sanguis stagnaret, relaxatæ sunt, nunc, remoto omni obstaculo,

fraculo; vim suam naturalem exercent h. e. *Elasticitate* forti sese *Tono* suo restitunt, & statum *contractilem* recuperant; unde & *astringi* perhibentur. Et *Tonum* quidem roborat *Chalybs*, non modò quia Vasa obstructione expediat, sed quia spiritus etiam, uti dictum est, uberius sufficiat; à quibus pendet omnis *Fibrarum contractio*.

Perlustratis *Emmenagogis*, sub examen revocanda sunt *Astringentia*. Quorum Virtus, cum non modò in *Fibris vellicandis* & contrahendis, sed & in *humoribus coagulandis* incrassandisque sita sit, ad hunc modum *Menses* immodicos *restringere* posse concipitur. Sanguinis quippe particulis condensatis, & arctius inter se cohaerentibus, imminuitur *Velocitas*; non modò quia parciior fiat spirituum secretio, sed quia ea sit humorum resistentia, ut difficilius à Corde protrudi queant. *Velocitate* verò languente, ita deficit sanguinis *momentum*, ut canales minus jam distrahat, eorumque viribus contrariis impar evadat. Ita vi sanguinis debilitata, *Tonum* suum recolligunt & coalescunt Vasa. Quem tamen si minus rite recuperent, paululumque adhuc dehiscant, non ideo tamen persistit *Fluxus*. Globuli enim sanguinei, cum compactiores sint, & mole admodum excrescant, Vasorum rimis ita tandem adhærescunt, ut hiatum omnem quasi cuneo quodam infarciant & occludant. Has *Astringentium* esse virtutes probabimus eodem ratiocinandi modo, quo in *Emmenagogis* explicandis usi sumus. Locum igitur argumentorum proferentur quatuor, *Remediorum*

mediorum scilicet, 1. *Effectus sensibiles*. 2. *Cum sanguine adhuc tepente*, & 3. *Cum Syrupa Violarum commixtio*: 4. *Injectiones in Vivo Animalis per Syringa instituta*.

I. *Astringentium* operationem indicat duplex potissimum *Effectus sensibilis*; quorum alter *vellicandi*, alter etiam *coagulandi vim* declarat.

1. *Sapor Subacidus, Acerbus, Austerus, Stypticus*; quorum unus saltem in *Astringentibus* omnibus reperitur. Ita Subacido Sapore pol-
lent *Plantago, Anagallis, Sal Marinum, Spiritus Nitri & Salis Dulcis*; Acerbo, *Herbæ Acetose, Acetum, Sal Tartari fixum, Tartarus Vitriolatus, Spiritus Sulphuris, Nitri, Salis & Vitrioli*: Austero & Styptico, *Alumen, Vitriolum, Cortex Granatorum, Tormentilla, Bistorta, Balauſtia, Bolus Armena &c.* Quod si Medica-
menta hæc *Linguam* pungant admodum & vel-
licent, quidni etiam & in canales delata Fi-
bras *stimulent*, & in statum *contractilem* redu-
cant? quam sanè *contrahendi vim*, cum externè
adhibeantur *Astringentia*, facile agnoscunt O-
culi.

2. *Pulsus depressus*; uti fit, si invaluerit usus
Astringentium. Pulsus verò *imminutio* indicat
sanguinem, qui antea spatium satis amplum
intra arterias occupabat, nunc in angustius
cogi, seu *concretione* quâdam inductâ arctius
multò cohaerescere; unde non modò par-
rior spirituum secretio, & proinde impetus
Cordis imbecillior, sed minor canalium disten-
sio. Ita sæpe in *Scorbuto calido*, adhibitis *A-*
stringentibus, remissior observatur Pulsus. Eo-
dem

dem modo sanguinem, *Salivatione* peracta, nimis rarefcentem, incrassant & quasi compingunt, adeoque & *Pulsum* deprimunt *Astringentia*.

II. Humores *Astringentibus* coagulari, & crescere, ostendit ipsorum cum *sanguine* & *sero* commixtio. Feb. 12. *Sanguini* igitur *Canis Arterioso* admixta sunt sequentia;

1. *Spiritus Nitri Dulc.* Sanguis illico nigredinem contraxit, & in massam admodum spissam abiit. Feb. 13. Nigredo & Crassities major.

2. *Spir. Salis Dulc.* Color admodum fuscus. Compages crassa quidem, sed non æquè ac cum *Spir. Nitr. Dulc.* concrescens.

3. *Spir. Nitr. Bezoartic.* Citò & fortiter coagulabatur sanguis. Massa instar sanguinis putridi concreta. Feb. 13. Perpusilla pars tenuis adhuc, sed subfusca.

4. *Oleum Vitrioli.* Subiit statim cum *Fermentatione* concretio. Color ad nigredinem accessit. Feb. 13. Coagulum minùs forte quàm in cæteris. Serum quippe separatum est.

5. *Spir. Nitri.* Fermentescebat, & coagulatus est sanguis. Colorem induit subfuscum. Feb. 13. Supernatabat plurimum *Seri* leviuscule concreti.

6. *Aqua Fortis.* Fermentatio & Coagulatio satis valida. Color subfusco affinis. Feb. 13. Massa nigra, spissa, & in Grumos concreta. Serosa tamen pars minùs, quàm cum *Spiritu Nitri*, crassescens. Eadem ferè exhibuit *Bistorte* Succus.

7. *Spir.*

7. *Spir. Salis.* Color multo magis quam cum *Spir. Salis Dulcis* nigrescens. Massa ad *Syrupi* crassitiem accessit. Feb. 13. eadem exhibuit.

8. *Spir. Vitrioli Philosoph.* Orta est Fermentatio. Coagulum erat coloris cinerei.

9. *Acetum Destillatum.* Coagulum levissimum. Color quàm in sanguine puro obscurior. Feb. 13. Coagulum fortius, & ad nigredinem propius accedens.

10. *Tinctura Antiphthifica.* Massa ferè omnis in grumos concreta. Color satis obscurus. Feb. 13. eadem Phænomena.

11. *Spir. Vitriol.* Massa spissa admodum, & quoad colorem quasi limosa.

12. *Balsam. Gilead.* Sanguis inspissatus valde, & quasi in Putridum conversus.

13. *Sal. Chalyb.* Coagulabatur sanguis, aliquà tamen ex parte adhuc fluidus. Eadem omnino præbuit *Sal. Vitriol.*

14. *Sacchar. Saturn.* Concretio mediocris; color tamen satis vividus.

15. *Sal. Prunell.* Massa aliquatenus grumescens.

16. *Succus Alchimillæ.* Præcipitata est Massa nigra & grumescens; reliqua pars satis fluida.

Cum Sero etiam sanguinis *Humani* instituta sunt Experimenta sequentia: cui admistum fuit

1. *Decoctum Corticis Granatorum.* Serum aliquanto concretius. Eadem exhibuit *Tormen-tille* & *Bistortæ* Decoct.

2. *Tinctura Corallii.* Coagulabatur Serum.

Z

3. *Spir.*

178 *De Remediorum Viribus & Operatione.*

3. *Spir. Salis.* Seri portiuncula concreta; reliquum tenue & liquefcens.

4. *Spir. Nitri.* Coagulum forte. Seri tamen dimidia pars fluida permanfit. Idem præbuit *Spir. Nitri Bezoartic.*

5. *Oleum Vitrioli.* In fundo subfedit coagulum. Liquoris maxima pars haudquaquam concreta.

6. *Spir. Nitri Dulc.* Nulla mutatio, nifi quod Serum albefceret.

7. *Spir. Salis Dulc.* Coagulabatur Serum; aliquâ tamen ex parte adhuc liquefcens.

8. *Tinctura Antiphthifical.* Serum turbidius factum, aliquatenus etiam concretum.

9. *Aqua Fortis.* Coagulum albefcens. Idem à *Spir. Vitrioli Philofoph.* admixto.

10. *Aqua Styptica.* Fortiffimè concrevit Serum.

11. *Tinct. Terræ Japonicæ.* Coagulum rubrum.

12. *Solutio Salis in Aq. Com.* Maffa concreta coloris albi. Idem exhibuit *Nitri in Aquâolutio.*

Hifce experimentis elucet ratio, quare *Astringentia*, qualia funt omnia ex *Nitro* præcipue & *Sale* elicita, *Diurefin* promoveant. Cum enim fanguinem ita *coagulent*, ut magnam interea *Seri* partem intactam relinquant, fit ut, *coagulo* hoc globalis fanguineis inducto, facilius ab iis fecedat, perque *Renes* tranfeat *Latex ferosus*. Pariter ac *Lacti* fi ab *Acidis* inferatur *coagulum*, partes *ferofæ*, quæ prius cum *Oleofis* promifcuae temperatae funt, facto divortio difcendunt & feperantur.

III. *Astrin-*

III. Astringentia si Syrupo Violarum admixta sint, ulterius suas coagulandi vires vindicabunt. Uti enim ea quæ Syrupo Violarum colorem viridem inducunt, in Alkalicorum classem reponi debent; ita etiam quicquid rubrum communicat, Acidis annumerandum est. Idem affusis Acidis emergit color, si loco Syr. Violarum adhibeatur Heliotropii solutio, seu Charta Tincturæ Heliotropii cæruleæ fucata, quemadmodum ostendit D. Tournfort^b. Acidis verò admixtis humores concreescere satis ostendunt ea, quæ jam instituimus, Experimenta. Astringentibus igitur Syrupo Violarum commixtis, ad hunc modum exorti sunt Colores.

1. *Ol. Vitrioli*. Color ruber & rutilus.
2. *Spir. Nitri*. Color adhuc splendidior.
3. *Spir. Salis*. Rubedo adhuc rutilantior & veluti ignea. Idem exhibuit *Sp. Salis dulc*.
4. *Spir. Nitri Bezoart*. Color ruber, sed non æquè ac in prioribus saturatus.
5. *Spir. Nitri Dulc*. Color purpureus. Idem præbuit *Tartar. Vitriolat*.
6. *Sp. Vitrioli Philosoph*. Color qualis in *Caryophyllo Sylvestri*. Idem exhibuit *Hydrargyri in Aq. Fort. Solutio*.
7. *Aq. Fort*. Color primò pallido-purpureus & pellucens, deinde ruberrimus. A Tartaro autem in Aquâ Forti solut. emerfit Color elegans, qualis in *Cerasis* conspicitur.
8. *Tinctura Antiphthisic*. Color paulum à cæruleo abhorrentior.

(a) Boyle de Color. p. 3. 95. (b) Pref. Histoire des Plantes environs de Paris.

186 De Remediorum Viribus & Operatione.

9. *Meris in Spiritu Salis Solut.* Color ruber, languidus tamen & obscurus.

10. *Meris in Aquâ Fort. solut.* Color flavus, sed obscurus.

11. *Plumbi in Ol. Vitrioli solut.* Rubedo languidior.

12. *Plumbi in Aq. Forti solut.* Rubedo satis rutila.

13. *Spir. Vitriol.* Color Coccineus. Eadem exhibuit *Elix. Vitriol. Mynsicht.*

Ita cæteris *Astringentibus* admixtis, si modo aliqua fuerit in *Syrupo* Coloris mutatio, ea omnis ad *Rubedinem* inclinavit. *Rubris* mixturis instillatæ guttulæ aliquot *Olei Tartar. per Deliquium*, *Fermentationem* excitabant; quæ peractâ, Color in *viridem* mutatus est: qui quidem tanto erat *viridior*, quanto ante *Oleum Tartari* admistum intensior fuerat *Rubedo*. Ita *Oleo Vitrioli* cum *Ol. Corn. Cervi*, *Lavendulæ*, *Carui*, *Caryophylli*, *Nucis Moschatae*, *Roris marini* &c. admixto, color emicuit *rubicundus* & *sanguineus*: qui tamen affuso *Oleo Tartari* aut *Tartaro* in *Acet. solut.* rubescere omnino desinit, licet interim ad *Viriditatem* parum accedens.

IV. *Astringentibus* sanguinem coagulari docent, quæ per *Syringam* fiunt Experimenta.

1. In Venam Canis *Jugularem* immissa est *Spirit. Vitriol. 31ss.* Brevi tempore ingruerat *Dyspnœa*; deinde *Pulmonibus* admodum laborantibus, Canis obiit *Spasmodicus*. In Venis sanguis spissatus admodum & concretus, ita tamen inæqualiter, ut multum *Seri* coagu-

lo immune videretur. Cordis Ventriculos infarciebat Massa grumescens, & quasi Polyposa.

In Pulmonibus stagnavit sanguis ater, qui etiam Lobis nonnullis extra Vasa effusus adhæsit. Idem Vitrioli Spiritus Cani, qui paulo antè Laudani Liq. 2 assumpserat, infusus ita humorum Crasin immutavit, ut qui modò ex incisâ Venâ liquidissimus effluerat, jam in grumos concretus esset sanguis.

Eadem exhibuit Spir. Nitri & Salis, nisi quòd Grumi minùs inter se cohæserint.

2. In Venam Canis minuscule Jugularem injeci Sacchar. Saturni in Decocto Cortic. Granat. 3ss. solut. 2. Extemplo ferè Cor languescere coepit, ita ut admotâ ad Thoracem manu pulsatio illius vix percipi posset: Respiratio gravis & anhelosa; deinde Spasms ingruentibus, intra horæ minuta quinque successit mors. Apertâ Venâ Jugulari & Iliacâ, exiit sanguis partim fluidus, partim grumescens tenaciterque concretus: supernatabat quasi Oleum quoddam, quod & Saccharum Saturni sapore referebat. In Aortâ sanguis ita concrevit, ut penè fibrosus evaderet. Pulmones coagulato sanguine repleti, nonnullis etiam in locis inflammatis. In Corde sanguis universus ita concretus est, ut Ventriculorum Columnis quasi adnasci videretur.

3. In Venam Canis grandiusculi Jugularem injecta est, duplici vice, Sanguinis Dracon. in Aquâ tepidâ soluti 3ss. Cordis Systole & Respiratio frequentior; deinde sine ullo gravi symptomate, Canis subito concidebat mortuus.

Mox

Mox Musculi Thoracis ita Spasmiis correpti sunt, ut tum ad visum tum ad tactum se per vices constringere & remittereprehenderentur. Apertâ Venâ versûs caput *Jugulari*, exiit sanguis spumofus, & dimidiâ ferè parte in grumos separatus. Sectâ *Iliacâ*, totus in Massam solidam concrevit, & portiunculæ illius admodum compactæ sunt, quasi Cera fuisset injecta, Venæ cavitati accuratè respondens. Vascula tenuia, quæ Renum Tunicam externam percurrunt, oculis valde conspicua. Pulmones concreto sanguine intumesciebant. Cor sanguine supra modum distentum est: qui quidem in dextro Ventriculo *Gelatina* crassitiem æquabat; in sinistro firmitus concrevit.

4. In Jugularem Canis injeci *Aceti* ʒ2. Cordis contractio paulo frequentior; quoad cætera nulla in Cane mutatio. Deinde iteratâ injectione ad uncias itidem duas, Respiratio difficilis & laboriosa; quæ tamen, sectâ Arteriâ *Iliacâ* (unde exiit plurimum sanguinis nonnihil grumosi) ad consuetam normam reducta est. Injectis tandem ulterius ʒ2, expiravit Animal. Apertâ Venâ *Iliacâ*, erupit sanguis crassissimus & in Massam densatus: in Venis cæteris, uti & Arteriis, leviter concretus; in Corde, præsertim in sinistro Ventriculo, aliquâ ex parte fortiter coagulatus.

5. Venæ Canis *Jugulari* immissa est *Spir. Salis Dulc.* ʒss. unde Respiratio fortis & sublimis, quæ tandem ita sensim defecit, ut nondum peractâ injectione Canis moreretur. Musculis Abdominis transversim sectis, subsiluerunt Fibre.

bræ. In Arteriis Venisque omnibus, sanguis admodum concretus. Pulmones inflammati. Cor sanguine oppletum & quasi tensum. Ex Ventriculo dextro extractæ sunt sanguinis 24, instar *Gelatinae* concreti. In sinistro, sanguis paucus, sed fortiter coagulatus: ex Aortâ prodiit Polypus. Eadem prorsus exhibuit in altero Cane *Ol. Terebinth.* 31. nisi quod Pulmones fuerint coloris Atro-rubei, qualis in *Fecore* frixo conspicitur.

6. In Jugularem Canis injecta est *Sal. Chalyb.* in *Aquæ* 32 soluti 3ss. Post Palpitationem Cordis & Dyspnœam vehementissimam, obiit animal. Sectâ Venâ Iliacâ sanguis non concretus quidem, sed nonnihil grumescens. Ita in Corde & Aortâ sanguis coagulum quoddam contraxit, licet quàm in cæteris Experimentis imbecillius.

Ut verò clariùs adhuc elucescant, quas *Emmenagogis* & *Astringentibus* ascripsimus, virtutes, *Attenuandi* scilicet & *Coagulandi*, non abs re erit Experimenta depromere, unde satis constabit ea, modo à nobis exposito, in se invicem reciprocè operari medicamenta. Igitur iis *Mixturis* quas ex *Sanguine* & *Emmenagogis* confecimus *Decl.* 2. affusa sunt hujusmodi *Astringentia*.

1. *Mixtura* (ex *Sanguine* & *Sp. Salis Armon.*) affusus est *Spiritus Salis*. Massa omnis coagulata. Color instar cæni lutulentus.

2. *Mixtur.* (ex *Sang.* & *Decoct. Sabin.*) *Spir. Nitri Bezoartic.* Liquoris pars dimidia in Massam duriusculam concrevit; reliqua fluida quidem

114 *De Remediorum Viribus & Operatione.*

quidem permanfit; videbatur verò nihil aliud
 elle niſi *Spiritus* affuſi quædam portio, quæ
 poſt coagulationem ſuperfuit.

3. *Mixtur.* (ex *Sang.* & *Laudan. Liq. Syd.*)
Ol. Vitrioli. in Maſſam admodum ſpiſſam e-
 vaſit; Color fufcus & ſubobſcurus.

4. *Mixtur.* (ex *Sang.* & *Panacæa Opii Liq.*)
Spir. Salis. Fortiter concrevit. Color atro-
 rubeus.

5. *Mixtur.* (ex *Sang.* & *Aq. Rutæ*) *Spir. Sa-
 lis Dulc.* Liquor coagulatus & in grumos con-
 cretus. Color pullus.

6. *Mixtur.* (ex *Sang.* & *Sp. Sal. Armon. Suc-
 cinat.*) *Spir. Salis.* Coorta eſt Fermentatio.
 Liquor partim in grumos abiit, partim flui-
 dus perſtitit.

7. *Mixtur.* (ex *Sang.* & *Aq. Absynth.*) *Spir.*
Salis. Statim in coagulum nigerrimum con-
 crevit.

8. *Mixtur.* (ex *Sang.* & *Sp. Corn. Cerv.*) *Ol.*
Vitrioli. Fermentatio & concretio ſatis valida.

9. *Mixtur.* (ex *Sang.* & *Marrhubii decoct.*)
Spir. Salis. Idem exhibuit ac *Mixtura* prior
 cum *Ol. Vitrioli.*

Ad eandem normam *Mixturis* quas ex *San-
 guine* & *Astringentibus* Sect. 2. compoſuimus,
 Experimenti gratiâ affuſa ſunt *Emmenagoga.*

1. *Mixt.* (ex *Sang.* & *Spir. Nitri dulc.*) *Pa-
 nacæa Opii Liq.* Maſſa in fluorem denuo reda-
 cta eſt. Idem etiam effecit *Panacea*

2. *Mixt.* (ex *Sang.* & *Spir. Nitri Bezoart.*)
 affuſa.

3. *Mixt.* (ex *Sang.* & *Oleo Vitrioli*) *Spir. Sal*
Armon.

Armon. Fermentescebat. Massa multo tenuior, quanquam de Nigredine nihil amiserit.

4. *Mixt.* (ex *Sang.* & *Aqua Forti*) *Aqua Ruta.* Tota liquecebat.

5. *Mixt.* (ex *Sang.* & *Spir. Salis*) *Panacea Opii.* Crassities penitus sublata est, & color floridus evasit.

6. *Mixt.* (ex *Sang.* & *Spir. Vitrioli Philosoph.*) *Spir. Salis Armoniaci.* Compages admodum fluida. Color atro-rubeus.

7. *Mixt.* (ex *Sang.* & *Aceto destillato.*) *Sp. Salis Armon.* Texturæ raritas & Coloris vigor, qualis in sanguine naturali. Eadem quoque præbuit *Spir. Salis Armoniaci*

8. *Mixt.* (ex *Sang.* & *Tincturâ Antiphthisic.*) admixtus.

Satis jam perspicuum esse arbitror, sanguinis *coherentiam* ab *Emmenagogis* & *Astringentibus* variè mutari; ab his scilicet *tenaciorem*, ab illis *rariorem* fieri. In quâ quidem *coherentia* mutatione consistit unicè, quantum ego concipio, omnis illa *Alterantium* virtus; licet gradibus ad sensum minimè expositis fiat iste in compages varias humorum transitus. *Coherentia* *Fluiditatisque* causas exponere, uti esset opus prolixum admodum & laboriosum, ita etiam meo instituto satis alienum: ea quippe provincia ad *Philosophos* potius pertinet; *Medico* satis est *proximas* causas posse animo concipere & complecti, *Ultimas* rimari minimè necessarium.

TA tandem absoluta est hæc de
Mensum natura remediisq; disqui-
 sitio; in qua fane id mihi parum ar-
 rogo, non posse subtilius peruestigari
 Menses, aliis interim principiis esse mi-
 nime explicandos confisus. Quantum
 meus poterat Philosophiæ modulus,
Theoriam veram atque perspicuam
 tradere sum aggressus: cujus quidem
 fabrica si angustior sit, isti tamen,
 quæ mihi suppeteret, materiæ re-
 spondet. Eos qui eruditione *Mecha-*
nica plenius imbuti sunt, in qua me
 ne quidem satis mediocriter esse ver-
 satum fateor, multa his posse astruere
 facile sentio, non modo ad ornamen-
 tum operis, sed etiam firmitatem.
 Erunt tamen fortasse quampluri-
 mi, qui quod causas morborum inve-
 stigare, five non consueffent, five
 non vellent, five non possent, omnem
 rerum

rerum Medicarum *Theoriam* in *Praxi* prorsus inutilem existimabunt ; nonnulli etiam periculosam arguent.

Fieri quidem potest, quod & nonnunquam evenisse non diffiteor, ut his demum *Praxis* haud ita feliciter cesserit, qui *Theoriam* multa cum laude excoluerunt; dum in hanc totis viribus intenti, illam forte neglexerint: ita enim alterius altera opem poscit, ut nemo de Medicina egregie mereri queat, qui utramque non conjunxerit. Quid vero absurdius esse potest, quam ut quo melius morbum intellexerit Medicus, eo infeliciores fore censeatur in adhibenda Medicina? ut qui in malæ valetudinis origine ita acutum cernit, ad remedia rite applicanda ineptior videatur? Quasi impedimento esset uberior rerum cognitio; aut ille demum felicissimam medendi methodum instituat, qui, quare hæc potius quam illa institui debeat, omnino nescit. Sane si quis ad morbos tollendos præ cæteris instructior sit, is huic operi plenius satisfaciet,

qui eorum fontes optime norit, qui
 variam humorum, unde profluunt, in-
 dolem perspexerit; qui denique nori-
 mam illam, qua sanguinis Crasin aut
 conservat aut vitiat natura, penitus
 investigarit. In eo enim præcipue
 spectatur Medici sagacitas, ut de *Mor-
 bi* ingenio acute judicet; *Curationis*
 formulas describere, cujusvis fere est
 in Medicina operarii.

At morbis, inquiunt, feliciter etiam
 medentur, qui nulla *Theoria* imbuti
 sunt, qui nec corporis fabricam, nec
 modum, quo intra corpus operantur
 remedia, intelligunt. Sed si quis hor-
 rum inspecta *Praxi* animadvertat,
 quam pleraque importune adhiben-
 tur, quam multa, eaque inter se plu-
 rimum diversa, ad nauseam usque
 porriguntur remedia, agnoscat multu-
 tum iis gratiæ habere Pharmacopo-
 las, parum interim debere *Ægrotos*.
 Cum enim nec morbi rationem, nec
 certam aliquam medendi methodum
 satis exploratam habeant, omnem
 fere *Materiam Medicam* percurrunt,
 haud

hand ignari scilicet pluribus esse ag-
grediendum viis, ne una forte minus
succeedat. Qui vero ita in *Staticis* lib-
que *Anatomia* versatus est, ut humani
corporis penetralia intime pernoctet,
fluidi circulantis naturam & vires ex-
plorarit, dispiciet facile, quæ vera sit
morbi indicatio, & qualis potissimum
adhiberi debeat medendi ratio: nul-
lum huic dubium injicit varia illa
Pharmacorum supellex, quo minus
certa quædam ad rem suam aptissi-
ma deligat; & ordinem, quem in iis
præcipiendis secuturus sit, secum mul-
to ante constituat.

Si quidem qui in *Praxi* diu elabo-
rarunt, experientia ita sunt instructi,
ut morbis satis feliciter occurrant,
quanquam *rationalis Pharmaceutices*
penitus ignari: neque id sane mirum,
cum iidem quasi in orbem sæpius re-
currant morbi. Quod si novus ali-
quis morbus, nec à *Practico* antea
visus exurgat, multum hærebit Vir
experiens, & commentarios veteres
frustra diu versabit, unde nihil lucis
mutuari

mutuari queat, quod ad recens hoc Symptoma illustrandum traducat. Contra qui morborum causas naturæque vim penitus inspexit, siquid insolitum acciderit, id non tanquam aliquid monstri suspiciet; sed Idea illa, quam de morbis in animo jam ante formatam & descriptam tenet, ad hanc rem accommodata, facilius intelliget, quænam sit istius mali origo, quænam adhiberi debeat curatio.

Etenim qui *Theoria* Medicæ omnino rudis est, non tam ipsos morbos, quam morborum *vocabula* distinguit; qui certe error uti in Medicis non raro deprehenditur, ita Medicinæ plurimum nocet. In *Febre* v.gr. eadem sæpe reperiuntur Symptomata, cum morbi causa sit multiplex, & dissimilimus humorum status: alia enim ex *Redundantia*, alia ex *Rarescentia*, alia ex *Lentore* sanguinis oritur *Febris*; ita ut medendi methodum postulet pro causarum varietate diversam. Accersitus vero iste quasi *Nominalis* Medicus, si morbum hunc

Febrem

Febrē dici debere iudicat, eandem curationis normam persequitur, quæcunque sit in Symptomatum causa diversitas: quam quidem qui infistit viam, si medetur, felix certe erit, sed in arte sua haud nimium peritus. *Rationalis* vero Medicus non tam *appellationem* morbi, quam *naturam* explorat; in hoc præcipue laborat, ut statum sanguinis accurate perspiciat; unde etiam non vana remedium quærit indicia.

Aliud etiam est in quo deficit *Theorice* expers *Practicus*, viz. *Remedium applicatio*. Quia enim nec quo morbi oriuntur, nec quo in sanguinem agunt Pharmaca, modum intelligit, morbis ea solum adhibet remedia, quæ longa experientia prodesse compererit. Cum vero id potius in Medicina desideretur, ut præstantissima quæque remedia aliis etiam morbis ac vulgo solent applicentur, quam ut exquirantur nova; defectum hunc solus tollet *Rationalis* Medicus, qui tum morbi tum medicamenti vires adeo

alio casu, ut utriusque ad se invicem
habitudinem clare perspiciat: ita novo
quodam artificio ad multos alios mor-
bos ea extendet remedia, quæ uni
forte aut alteri quasi *Specificæ* satis
pro arbitrio dicavit usus

Contra *Theoriam* acriter conten-
dent nonnulli, dicentque eam in mor-
bis explicandis parum proficere, quia
ad omnes accommodari minime que-
at. Sed hoc certe est imperite dispu-
tantis argumentum, quasi quod non
in omnibus morbis, ideo in nullis ob-
tinere possit *Theoria*. Aliquid est
eam tenus prodiisse; in nonnullis sanc-
illustrandis ita feliciter processit, ut
ulterius facile progredi posse videa-
tur, si ingenio par fuerit Medicorum
industria. Fatemur quidem hanc, qua-
lem volumus, *Theoriam* in Medicina
parum prodesse, nisi frequens etiam
accedat *Praxis*; quæ tamen si hac
duce dirigatur, erroribus, quos alias
frustra cavet, minus erit obnoxia.

Hæc quidem omnia & norunt &
fecerunt *Veteres*; neque aliis æque
prin-

principiis morborum & medendi rationem illustrari posse arbitratur, *Prætorum* certe felicissimus, *Hippocrates*: igitur *Theffalo* suo Medicinæ studio id præcipue commendat, ut figurarum proprietates & numerorum scientiam cognosceret, & disciplinæ istæ, quæ illas edocet, & magnitudines quasunque metitur, multum studii adhiberet^a. Eos nempe fontes unice agnoscit, unde vera fluere queat rerum Medicarum cognitio. Atque hæc quidem *Elementa*, ad quæ perdiscenda ita vehementer hortatur Filium, ipsi penitus perspecta fuisse credibile est. Audiit enim, uti accepimus, & sectatus est *Democritum*, qui temporibus illis eam docuit *Philosophiam*, quæ hodie dicitur *Mechanica*; quæque ita parum recens est, quod vulgo fertur, ut sit omnium longe vetustissima. Hac adeo institutus disciplina *Hippocrates*, naturam & observavit & intellexit acutissime: & quia naturæ sunt maxime consentaneæ, ideo

(a) *Epist. ad Theffal.*

præstantissimæ etiam habentur, quas de morbis conscripsit, Historiæ. Itaque non leve præsidium Operi huic accessisse existimo, quod ubique fere sententiæ meæ Vindicem & Patronum adduxerim *Hippocratem*.

I N D E X

Rerum.

A.

Acria menses cient. 178
 Ethiops Minerale Menses cient. 172.
 Affectus animi quomodo cient Menses. 61.
 Alterantia quomodo operantur. 185
 Alkalica attenuant sanguinem. 165.
 Cum Syrupo Viol. mixta colorem viridem excitant. ib.
 Cum Sublimat. Corrosiv. Sublimatum. 167.
 Alius dura à suppressis Mensibus. 79.
 Amara menses cient. 158
 Anni Tempestates periodicae. 39
 Non constantes. 39
 Anxietas Praecordiorum à suppressis Mensibus 81
 Analeptica post Menses nimios adhibenda. 137
 Aniculae sicciiores. 51
 Aorta truncus descendens maior in Feminis. 20
 Appetitus quare Menstruis instantibus deficitur. 49
 Apoplexia à suppressis Mensibus. 88.
 Quot modis efficitur. ib.

Apoplexiae causa. 88.
 Aquae Astropenses in suppressis Mensibus utiles. 120.
 Aquae potatio perspirationem impedit. 17
 Articulorum dolor à suppressis Mensibus quomodo oriatur. 75.
 Aromatica Menses cient. 158
 Argumenta contra Plethoram 30. &c.
 Asthma à suppressis Mensibus. 82
 Astringentia Menses imminuunt. 65
 In fluxu nimio adhibenda. 136.
 Astringentium externorum operatio. ib.
 internorum operatio. 138
 Astringentia cum Syrupo Viol. mixta colorem rubrum excitant. 179
 Cum Emmenagogis mixta. 183.
 Astringentium effectus sensibiles. 175
 Cum sanguine commixtio. 176
 Itidem cum Serò. 177
 Cum Syrupo Violarum commixtio. 179
 Injections. 180
 Bb 2 Astring.

INDEX RERUM I

Astringentia interna an stimulo agant. 138

Sanguinem coagulant. 175

Quomodo Menses sistunt. 174

Pulsus deprimunt. 175

Quomodo Urinam movent. 178

Athletarum habitus periculosus. 69

Attenuantia quomodo Menses cient. 155. 156

Quando adhibenda. 157

Atrophia à Mensibus nimis. 134

145.

Quot modis fiat. ib.

B.

Balnea Menses retardant. 64

Balnea ad suppressos Menses. 96

Balsamica in Mensibus nimis adhibenda. 139

Quo tempore. ib.

Quomodo operantur. ib.

Barba à suppressis Mensibus. 94

Bibaces Hydropi obnoxii. 78

Et Apoplexia. 89

Biliois maturius fluunt Men-

ses. 2.

Et quare. 42.

Biliofum Temperamentum qua-

la. ib.

Bruta cur Mensibus immunia.

14. 27.

Quomodo Utero geruat,

cum non habeant Men-

ses. 35

Praegnantia voraciora. 35

C.

Cachexia à Mensibus nimis. 60.

181.

Calida Menses cient. 158. 159

Calor quid. 47. 130

Chalybs aliquando obstructio-

nes auget. 131

Pulsus excitat. 156. 158

Spiritus instaurat. 173

Triplici modo Menses sistunt. 173.

Quomodo sit Deobstruens

& Astringens. 174

Sanguinem attenuat. 168

Camphoræ externe adhibita vis. 122.

Cantatrices Mensibus immunes. 19.

Caput quare afficitur suppressis

Mensibus. 86

Cardiaca pulsus excitant. 158

Menses cient. ib.

Cardiaca quomodo operantur. 157.

Cephalalgia à suppressis Men-

bus. 85

A Suturis nimis arctis. 86

Cephalalgia, instantibus Men-

sibus 2. & quare 48.

In Virginibus frequentior. ib.

Non à Sympathiâ. 86

Chyli cruditas à Plethorâ. 48

A Lentore. 18

Cachexiam parit. 132

Coitus quomodo ciet Menses. 60.

Suppressionis Menstruæ re-

medium. ib.

Colica à suppressis Mensibus. 86

Colorum experimenta. 165. 179

Convulsio à repletionem. 91

Quid. ib.

Ab Inanitione. 139

Canteria quomodo ciet Men-

ses. 107

Convulsio à Mensibus nimis

periculosa. 131

Corpus quando idem manet. 12

Cortex Peruvianus potenter at-

tenuat. 156. 158

Cucurbita ad crura in suppressis

Mensibus. 106

Cucurbita ad mammas in Men-

sibus nimis. 137

Curvi.

INDEX RERUM.

- Curvis cathartica quid efficiat.** 17
Chlorosis & suppressis Menibus. 49
Curum lassitudo quare & Plethorâ. 49 in Gravidis. ib.
D.
Desidia perspirationem immi-
nuit. 17
Delirium quid. 89
Diaphoretica in Menibus ni-
miis rix adhibenda. 138
di Menes ciant. 159
Sanguinem attenuant. 148
Quomodo lentorem au-
geant. 150
Diaphoresis non est Actio me-
dicamenti primaria. 148
Ideo neque certa. ib.
A poris pender 149
Dyspnœa in suppressis Meni-
bus. 81
A Vesiculis Bronchialibus.
ib.
A Musculis Thoracis. 82
Ab Hypochondriis infla-
tis. ib.
Distensio Vasorum in Plethorâ,
70.
Dolor quare instantibus men-
struis ad Coxas percipitur. 48
Dolor capitis à suppressis Meni-
bus & quare. 15
Pulsans 85. Gravedino-
sus. ib.
Quare ad sinciput & occi-
put. 85
E.
Emetica quando in suppressis
Menibus adhibenda. 109
In fluxu nimio vitanda.
137.
Emmenagoga Plethoram exci-
tant. 140
Eodem modo agunt. 149
Menses non ciant. 155
Sanguinem attenuant. 155
Quomodo Menes ciant.
156.
Nonnulla sanguinem rare-
faciunt. 156
Emmenagoga pulsam excitant.
158.
Pleraque Alkalica. 165
Cum Astringentibus mix-
ta. 183
Emmenagogorum effectus sensi-
biles. 157. 158. 159.
Cum sanguine commixtio.
159. 160.
Cum sero commixtio. 162
Cum Symplo Violarum
commixtio. 165
Injectiones. 167
Emplastrum resolvens. 171
Evacuatio una alterius vicaria.
53.
Evacuatio inhibita quomodo
Menses provocat. 61
Nimia quomodo retardet.
64.
Evacuatio additione minor, in
Plethorâ. 12. 13
Evacuationis additionisque e-
dem proportio in brutis. 14
In faminis impar. 13. 14
Evacuationes sensibiles in sen-
ectate augentur. 53
Evacuationibus subitis & in-
gentibus quomodo imminu-
untur vires. 129
Experimenta cum sanguine. 176
Cum Sero. 177
Cum Symplo Viol. 179
Per injectiones. 180
Per mixturas. 113
Externa remedia in utroque sup-
pressionis genere adhibenda.
96. 97.
In utroque fluxus nimii
genere. 139. 140
Extremorum frigus à fluxu ni-
mio.

INDEX RERUM.

Quot modis. 130
F.

Febris quomodo ciet Menses. 59
Febris intermittens periodus
explicatur. 40
Paroxysmus varius. 41
Febres plethoræ à Plethora. 62
Fibricula à Mensibus instanti-
bus. 48
A suppressis. 75
Fermentum non est Mensium
causa. 9. 10. 42
Fermenta circulationi repug-
nant. 9
Fermenta nulla in visceribus. ib.
Neque in sanguine. ib.
Frigus quomodo Menses retar-
dat. 63
Frictiones ad suppressos Menses
quare adhibentur. 106
Fibrarum durities plethoræ cau-
sa. 51
Pomenta ad suppressos Menses.
96
Purgationi præmittenda.
97
Fœtus materno sanguine nutri-
tur. 5. 7.
Non per os solum. 5
Fœtus recentis pondus. 7
Fœtus an menstruo sanguine a-
latur. 7.
Imbecillis, si gravidæ flu-
ant Menses. 54
Fluidorum pressio qualis. 21
Fluor albus à suppressis Men-
sibus. 90.
Ex glandulis uteri. ib.
Quando Symptomaticus.
ib.
Mensibus erumpentibus
cessat. ib.
A Mensibus nimis. 134.
Fluxus menstrualis quibus diu du-
rat. 2. 136

Et quare. 44
Quibus citius terminatur. 3
Fluxus Mensium nimis quor-
modis efficitur. 127
Non ita familiaris ac sup-
pressio. ib.
Periculosior tamen. ib.
Et quare. 128.
In puerperio expertis fre-
quentior. 131
Fluxus nimii Symptomata. 128.
Causa. ib.
Fluxus nimis vel à Valorum
rum vel à sanguinis vitio. 138.
Quando à Vasis. ib.
à sanguine. ib.
A virium imbecillitate ju-
dicandus. 135
In quibus sistendus. 135.
136.
Fluxus nimii Historia. 140

G.

Galeni de causis Mensium sen-
tentia. 4. 7. 11
Glandulæ à suppressis Mensibus
oppleta. 80. à frigore. ib.
Gravidis deficiunt Menses. 3
Et quare. 54
Gravidæ à coitu abortiunt. 60
Graviditatis Symptomata quo-
modo à suppressorum Men-
sium symptomatis dignoscen-
da. 125. 126
Gravitas corporis à deficietia. 18
A suppressis Mensibus. 80
Gravitas pectoris à suppressis
Mensibus. 81
Gibbosi Dyspnœæ obnoxii. 82
Globus ad fauces à suppressis
Mensibus. 22
Quare. ib.
Gluinamenta in Mensibus ni-
mis adhibenda. 139
Gulosis diu fluunt Menses. 3
& quare. 44
Gulosi Hydropi obnoxii. 78

H. Ha-

INDEX RERUM.

H.
Hæmorrhagia à suppressis. 92
 Præcipue in Virginitibus. 93
Hæmoptoe à suppressis Men-
ibus. 88
Hæmorrhoides incise callescent
32.
 Solvunt infaniam. 90
Hæctica à Menibus nimis. 132
 Quot modis efficitur. 133
 A dilatatis canalibus. ib.
 A sanguine imminuto. ib.
 Quando gravior. 134
Hydrops imminuit Menfes. 65
 A suppressis Menibus. 77
 Ab aliis evacuationibus in-
 hibitis. 78
 A Menibus nimis. 132
Hysterica passio ciet Menfes. 61
 Spasmi species 90
 A suppressis Menibus. ib.
 A fontanellis oclusis. 92
 In Viris. 51. 92
 A Menibus nimis. 130.
 131.
Humida corpora minus perspi-
rant. 17.
Humida, suppressis Menibus,
citus intumescunt. 77
Humidis Menfes copiosius flu-
ant. 44. 136
Humorum crasis ignota sibi cau-
sa cur accusentur medicamen-
ta. 154
Humorum temperies à medico
perspicienda. 155
I.
Ictus major in curvis canalibus.
 23. 24. 25
 Fortior pressione. 25
Ictus magnitudo quomodo æsti-
manda. 25
Insania quid. 89
 A suppressis Menibus. ib.

Evacuantibus curatur. 89.
 & 90.

Ischuria quomodo à Vesicâ ni-
mis distentâ. 30

L.

Lac ab aquis frigidis vitiatum.
 65.

A suppressis Menibus. 94

Lactantibus Menfes deficiunt. 3

Et quare. 54

Macilentis fluunt. 32

Lacteorum oscula quid ad Ca-
tharsin faciant. 112

Lactis usus imminuit Menfes.
 54. 65

Languor quare menstruis in-
stantibus mulieres invadat. 49

Lassitudo crurum unde. 49

Lentor à frigore. 63

Menfes supprimit. 34

A Plethora. 70

A motu Cordis imminu-
to. 71

Qualem pulsus efficiat. 72

Plethoræ causa. 73

A Chylo crasso. 79. 132

Palpitationem efficit. 85

A Velocitate imminuta.
 132.

Aliquando à Diaphoretici-
sis. 150

Lentor supprimit Menfes. 34

Febris intermittens causa.
 40.

Lindani doctrina de Venæ se-
ctione examinata. 102

Lumborum dolor quomodo à
Plethorâ. 48

Luna non est Mensium causa. 8.
 42.

M.

Macilenti plus sanguinis ha-
bent. 31

Idco V.S. melius ferunt. 32
 Maci-

INDEX RERUM

Melancholicorum pulsus rarus.	63.	Menses quando incipiunt, quando desinunt.	1	cessarii.	439
Mammarum Tumor, infansite fluxu.	44	Et quare.	51. 52	Ad concipiendum aptiorum facit.	44
Materia medica post Menses nimios qualis.	139	In quibus maturius fluunt.	2	Post haec Chronica suppressi.	45
Materiae quantitas ex pondere dignoscitur.	12.	Mensium quantitas.	13	A quibus materius cietur.	58
Medendi methodus in suppressione menstrua.	95	Pro ratione aetatis diversa & quare.	46. 50	A quibus retardantur.	62.
Intentio.	ib.	Qualitas.	1	Menses critici.	59
Duplex.	96	Periodi.	2	Quot modis imminuti.	60
Qualis cum à Vasis oriatur suppressio.	ib.	Mensium causa finalis.	47	Quomodo à Saphana sectione inhibiti.	104
Qualis cum à sanguine.	97	Fœtus nutritio.	5. 7	105.	
In fluxu Mensium nimio.	135.	Mensium causa efficiens.	7	Pallidi.	115
Qualis cum à Vasis oriatur fluxus.	136	Plethora.	11. 36	Mercurius Lentorem tollit.	108
Qualis cum à sanguine.	137	Menses quâ vi evacuantur.	22	Purgantibus admiscenda.	ib.
Melancholicorum pulsus rarus.	63.	Quare per uterum.	23. 24. 25. 26. 27.	Attenuat sanguinem.	172
		Et ab utero & à vaginâ fluunt.	21	Acida rerundit.	173
		Ex capillaribus vasis.	29	Quomodo Menses ciet.	172
		In puellis per quam modici.	50. 52.	Mercurii gravitas.	ib.
		Mensium suppressio non à Plethora.	33	Mœsticia quomodo Menses retardat.	63
		A Lentore.	34	Momentum sanguinis quomodo augetur.	21
		Per aliena loca eruptio.	55	Augetur in Plethora.	22
		Menses ad conceptum non necessarii.		Quando à Venâ sectione augetur.	96. 101.
				Motus violentus quomodo ciet Menses.	60
				Motus intestinalis in sanguine non datur.	9
				Motus imminutio in Vasis uterinis.	23
				Motus rerum externarum quomodo percipitur.	37
				Mulieres concipiunt, etiam sine Menibus.	4
				Mulieres Viris imbecilliores.	15
				Humidiores.	16
				Habent plus sanguinis quam Viri.	17
				Mulierum textura mollior.	15
				Mulieres sanæ in eodem statu permanent.	13
				Mulieres citius adolescunt quam viri.	17
				Menstruis causis pin- guescunt.	53
				N. Na.	

INDEX RERUM.

Haemorrhagia à Vino.

34. **A suppressa Menfibus.** 114

A calore restincta. 64

In Pueris pubescentibus. 31

Nutritio quid. 134

O.

Obesi minds sanguinei. 31. 44.

Obesi menses parcius fluunt. 44

Citius cessant. 45

Obesae plerumque steriles. 45

**Obesi Menses suppressuntur si-
men oxa.** 45

**Objecta quomodo moveri vi-
deantur, immoto oculo.** 87

**Ocipitis dolor a suppressis Men-
sibus.** 85

**Oculorum gravitas à suppressis
Menfibus.** 86

Et tumor. 87

Odorata Menses cient. 158

Opiata remittunt appetitum. 49

Vires instaurant. 114

Quomodo adhibenda. ib.

Opium animum exhilarat. 152

Vires instaurat. 152

**Calculum & scorum expel-
lit.** ib.

**Dolorem quomodo tollit.
ib.**

**Febrem intermittentem sol-
vit.** ib.

**Singultum, Vomitus &
Hypercatarrhin sistit.** ib.

Profluvia sistit. 153

Tussim sedat. ib.

Pruritus ciet. ib.

**Menses & Lochia provo-
cat.** ib. 159

**Dyspnoeam & stuporem in-
fert.** ib.

Somnum conciliat. 153

Pupillam dilatat. 154

Relaxant inducit. 8. Put.

lysin. ib.

Opii externè adhibiti vis. 132

**Opium quomodo sanguinem
incrassare dicatur.** 158

Sanguinem attenuat. 151

152. 158.

Sudorem movet. ib. 153.

159.

Opii operatio primaria. 152

Effectus. 152. 153. 154

**Quomodo omnes ab atte-
nuatrice vi orientur.** ib.

Otiola vita quid faciat. 17. 44.

50.

P.

**Placenta in utero per biennium
retenta.** 142

Quomodo exclusa. ib.

Partus Menses retardat. 64

Pallor à Lentore. 79. 130

A fluxu nimio. 139

A defectu sanguinis. ib.

Palpitatio cordis quomodo fit.

84.

A suppressis Menfibus. 84

**In quibus morbis frequen-
tior.** 85

**Periodi ab Authoribus parum
explicata.** 37

Et quare. 42

**Quomodo à Plethora pen-
dent.** 37. 38. 42

**Quare ad definitum tem-
pus redeunt.** 39. 41

**Aliarum rerum explican-
tur.** 40. 41

**Quare variae in diversis so-
minis.** 43

Discrepant pro ratione ætatis.

46.

Victus. 44. 46

Temperamenti. 43

Soli. ib.

Periodus Mensium bimestris. 113

**Perspiratio in foeminis quare mi-
nor.**

C c

INDEX RERUM.

nor. 15. 16. 17
Differt à Sudore. 18
Exercitio promouetur. 17
A Sudore minuitur. 18
Plethora in feminis demonstra-
tur. 13. 14
Quomodo accumulatur. 12. 13.
Non accumulatur in Bru-
tis. 14
Quomodo accumuletur. 37
38.
Plethoræ causæ tres. 15. 16. 17
Origo. 51
Plethora quomodo Menses mo-
veat. 22. &c.
Contra Charletonum de-
fenditur. 30
Non potest Menses suppri-
mere. 32. 33. 105
Regit Periodos. 44
In profectionibus deficit. 51.
Excitatur iis omnibus, quæ
Menses ciēt. 62
Plethora ad Vasa à rarefactione. 62.
Plethoræ effectus. 68
Periculum. 69
Plethora Lentoris causa. 70
Qualem pulsum efficiat. 69
Plethora ad vires à suppressis
Menſibus. 80
Podagra à suppressis Menſibus. 76.
Potatio ciēt Menses. 60
Pregnantibus deficiunt Men-
ses. 3
Phthisis à suppressis Menſibus. 83.
Pudendi situs in feminis. 20
Quid ad Menses faciat. 26
Pulsus plenus & imbecillus Ve-
næ sectionem indicat. 100
Post Purgationem fortior. 108.
In Saluatione vehemens. 171.

Pulsus roboris index. 15
In feminis imbecillior. 12
Qualis in Plethora. 69
Quomodo crebet. ib.
validus. ib.
plenus. ib.
Qualis à Lentore. 72
Quomodo imbecillus. ib.
Rarus. ib.
Inæqualis à Chylo crasso. ib.
A crasi sanguinis. 73
Intermittens à suppressis
Menſibus. 85
Quando excitatus à Venæ
sectione. 99. 101
Pulsatio Arteriarum à suppressis
Menſibus. 74
Quando desinit. ib.
Purgantium vires non ex deje-
ctionibus judicandæ. 111
Purgantia aliquando Alyum
non subducunt. ib. & quare
ib.
Purgantium varia efficacia unde
112.
Mitiora tantum in Men-
sibus nimis adhibenda
38.
Purgantia quomodo ciēt Men-
ses. 107
Purgantium duo genera. ib. vel
primas vias, vel sanguinem
afficiunt. 107. 108
Purgantia qualia adhibenda in
suppressis Menſibus. 108
Purgantium virtus à Salibus. 108
Purgantia attenuant sanguinem
ib.
Rarefcentia humorum unde 157
Menses ciēt. ib.
Potest esse sine Attenua-
tione. ib.
Rarefacientia quando adhiben-
da. 157. 165
Remediorum vires. 127
Remedia utro non specifica
148.

INDEX RERUM.

In sanguinem agunt. 1b.
 Remediorum operatio sensibili non certa. 148. 149
 Primaria est certa & uniformis. 149. 150
 Varius effectus unde. 150
 Remediis incertitudo falso exprobratur. 149. 154
 Remedii effectus aliquando varius. 150
 Aliquando contrarius. 150
 Quare. 151
 Rebellentia in Menstruis nimis adhibenda. 137
 Et qualia. 138
 Robur quid. 15
 Quomodo æstimandum. 128.
 In ratione sanguinis triplicata. 129
 Rusticis parcius fluunt Menstrues. 144.

S
 Salivatio attenuat Sanguinem. 172
 Salivatio menses imminuit. 64
 Saltatrices menstribus immunes. 19
 Sanguinis ex digitis profluvium. 50
 Sanguis pallidus. 118
 Sanguinis periodica evacuatio in Viris. 57
 a Plethorâ. 1b.
 Sanguinis motus intestinalis non datur. 10
 Sanguis menstruus non impurus. 2. 4
 Sanitas quid. 131
 Saphæna in suppressis menstribus secunda. 102
 Quando. 1b.
 Quarto. 102. 103. 104
 Sapor aeris quid indicet. 158
 Acidus quid. 157
 Secretio in ratione velocitatis

& orificii. 16
 Quomodo a Velocitate pendet. 131
 Sincipitis dolor a suppressis menstribus. 85
 Symptomata instante fluxu menstruum. 2
 A Plethorâ deducuntur. 47
 Menstruum suppressorum. 67
 Quænam a Plethorâ. 68.
 Quænam a Lentore. 72
 Varia in diversis foeminis. 94.
 Fluxus nimij. 128
 Syncope a suppressis menstribus. 85
 Quot modis fit. 85.
 A fluxu nimio. 129
 Solidæ partes exhaustæ difficulter refarciuntur. 128
 Sphincter Veficæ Ischuriam adjuvat. 33
 in Ischuria contractus. 1b.
 Spiritus Vini sanguinem coagulat. 164. 168
 Quomodo menses ciet. 164
 Quando in suppressis menstribus adhibenda. 165
 Spiritus quomodo instaurantur. 156
 Spinæ Dolor a suppressis menstribus. 74
 Variolarum imminentium signum. 75.
 Sternutatio ciet menses. 61
 Stomachica menses ciet. 159
 Sublimat. corrosivi experimentum. 179
 Suffitus ad suppressos menses. 96
 Suffocatio a suppressis menstribus. 91
 A menstribus nimis. 731
 Suppressionis menstruum symptomata. 67
 Curatio. 95
 Suppressio vel a Vasorum vel a sanguinis vitio. 68
 Quando a vasis. 1b.
 C c 2 A

Quomodo à Vasa in vi-
tutem suam restituantur 97
A vasis curatu facilius 97
Suppressionum Menstruum Hic
vix 110
Suppressio à Figure 116
A vasis sectione 110

T. 110

Temperamentum humidum per-
pirationi officit 17

A partium molitie 16

Thea potu Menses imminuti

Tinctura Spiritu Vini extracta
quid faciant 164

Tinctura Antiphthifica ad Men-
ses nimios prodest 141

Tumores à suppressis Menstribus
175

Etiam & Tubercula 77

In humidis citius fiunt 77

Tumor in Tibiâ à suppressis
Menstribus 116

Tumores à Menstribus nimis 132

Tussis à suppressis Menstribus 81

A Glandulis Tracheæ ib.

U.

Ulcera, subito siccata, pericu-
losa 57

Urinæ stillicidia à suppressis
Menstribus 92

Suppressio quot modis ib.

Urinosa Menses cient 158

Urtica succus quomodo Nari-
um Hemorrhagiam sistit 136

Uteri structura 40

Quid ad Menses ibi eva-
cuandos conferat 23. 24.

25.

Uteri Arteriz & Venæ per A-
nastomosin conjunctæ 20

Uteri & Vaginz interna tui-
ca qualis 20

Uteri inflammationis quomodo à
suppressionibus 110

Gangrena 110

Quomodo formentur 26

Quare ad partem inferiorem
ib.

Solvunt Infectionem 98

Variolæ cient menses 98

Vasorum Umbilicalium & Uteri
minorum Anastomosis 4

Vasa Uteri in Virginitatibus angus-
tiora 93

Et quare. ib.

Vasa Uteri contorta 20

Quomodo Menstribus eva-
cuandis inseriunt. 23.

24. 25.

Valvularum usus 27

Defectus in Utero quid fa-
ciat. 28

Vasa Uterina quare facilius rum-
pantur 22. 23

Relaxanda in suppressione
menstruâ 96

Vasorum tumor & pulsatio à
Plethorâ. 68

Velocitas Sanguinis augetur in
Plethorâ. 22

Est in ratione copiz. 68

A Venæ sectione 98

Victus incrassans quomodo
menses retardat. 65

Acris ciuit. 61

Venæ sectio ad suppressos men-
ses. 98. 99

Quo tempore instituenda.
98. 100. 101. 102

Quo loco. 98. 102

Quare in Talo. 102

Velocitatem Sanguinis in-
tendit. 98

Et quare. ib. 100. 101

Venæ sectionis indicatio. 100

Venæ sectio vitæ præiudici debet.
100.

1. Quomodo accumbant Flo-
 2. thorum 16
 3. Virum imbecillitas a Plethora
 4. 80.
 5. Grave efficit corpus ib.
 6. A nimio fluxu Mensium
 7. 128.
 8. Quomodo crescit ib.
 9.
 10.
 11.
 12.
 13.
 14.
 15.
 16.
 17.
 18.
 19.
 20.
 21.
 22.
 23.
 24.
 25.
 26.
 27.
 28.
 29.
 30.
 31.
 32.
 33.
 34.
 35.
 36.
 37.
 38.
 39.
 40.
 41.
 42.
 43.
 44.
 45.
 46.
 47.
 48.
 49.
 50.
 51.
 52.
 53.
 54.
 55.
 56.
 57.
 58.
 59.
 60.
 61.
 62.
 63.
 64.
 65.
 66.
 67.
 68.
 69.
 70.
 71.
 72.
 73.
 74.
 75.
 76.
 77.
 78.
 79.
 80.
 81.
 82.
 83.
 84.
 85.
 86.
 87.
 88.
 89.
 90.
 91.
 92.
 93.
 94.
 95.
 96.
 97.
 98.
 99.
 100.

1. Quare ab amantibus
 2. magis
 3. illis nimis regale
 4. Vires quomodo post fluxum co-
 5. hibitione instantia A 139
 6. Viraginum pulvis fortiter
 7. Virgines Mensibus immunes 18
 8. Virgines suppressione
 9. obnoxia 66. & Hamerha-
 10. gia a suppressione. 93
 11. Viri habent Menstruam evacua-
 12. tionem 41. & quare 42. ante
 13. Crisi quomodo afficitur
 14. Hysterici evadunt reductis
 15. evacuatione sanguinis
 16. periodica. 137
 17. Vitrioli Spiritus quomodo Hie-
 18. morrhagiam sistit 137
 19. Vomica pulmonum quid. 87
 20. Quomodo a suppressis Men-
 21. sibus
 22. In Glandulis Bronchiarum
 23. Vomitus ciet Menfes. 61
 24. Sanguinis Menfes nimios
 25. sistit. 137
 26.
 27.
 28.
 29.
 30.
 31.
 32.
 33.
 34.
 35.
 36.
 37.
 38.
 39.
 40.
 41.
 42.
 43.
 44.
 45.
 46.
 47.
 48.
 49.
 50.
 51.
 52.
 53.
 54.
 55.
 56.
 57.
 58.
 59.
 60.
 61.
 62.
 63.
 64.
 65.
 66.
 67.
 68.
 69.
 70.
 71.
 72.
 73.
 74.
 75.
 76.
 77.
 78.
 79.
 80.
 81.
 82.
 83.
 84.
 85.
 86.
 87.
 88.
 89.
 90.
 91.
 92.
 93.
 94.
 95.
 96.
 97.
 98.
 99.
 100.

FINIS.

ERRATA

Pag. 9. lin. 28. *lega* revivisceret. p. 27. lin. 22. *L. Aqua*. p. 52. lin. 21. *L. incis.* p. 79. lin. 12. *L. crassescens*. p. 135. lin. 15. *L. extra* p. 142. lin. 13. *L. assumptae* sunt.

FINIS